

ת"פ 15760/01 - מדינת ישראל - המשרד להגנת הסביבה נגד סולל-בונה בע"מ, סולל-בונה בינוי ותשתיות בע"מ, גסמנטוב באיו

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"פ 11-01-15760 מדינת ישראל נ' סולל-בונה בע"מ ואח'
לפני כבוד השופט שמאי בקר

בעניין: המאשינה
מדינת ישראל - המשרד להגנת הסביבה ע"י ב"כ ע"ד זיו
אברמוביץ' משרד עו"ד לפידות, מלכיאור, אברמוביץ'
ושות'

נגד
הנאשמים
1. סולל-בונה בע"מ
2. סולל-בונה בינוי ותשתיות בע"מ
3. ג
4. גסמנטוב באיו
ע"י ב"כ ע"ד גיל דרור משרד עו"ד צבי לוינסון ושות'

הכרעת דין

אני מורה על זיכוי של הנאשם 4, סימנטוב באיו, מכל האישומים המוחשיים לו.

אני מורה על זיכוי של הנאשם 1, מפעל סולל-בונה, והנאשם 3 מעבירות לפי חוק רישיון עסקים, התשכ"ח - 1968, חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד - 1984, ומרשיע אותם בעבירות על פי חוק למניעת מפגעים, התשכ"א - 1961 ואו חוק אויר נקי, התשש"ח - 2008, לפי סעיפים 26-23 לכתב האישום המתוקן, ומזכה אותם מעבירות אלה בקשר לסעיף 19 (י') לכתב האישום המתוקן.

הgam שהלכה למעשה הנאשם 1 והנאשם 2 - חד הם, ראו בהמשך התייחסות לאבחנה מסויימת בינוי
(ובמיוחד - סעיף 24 להכרעת דין).

כתב האישום, תיקונו, ומענה הנאשם

1. ביום 4.1.2011 הוגש כתב האישום נגד ארבעת הנאשמים, ובמסגרתו יוחס להם עבירות על פי חוק רישיון עסקים, תשכ"ח - 1968 (להלן: "חוק רישיון עסקים"), החוק למניעת מפגעים, תשכ"א - 1961 (להלן: "חוק למניעת מפגעים"), התקנות למניעת מפגעים (איכות אויר) תשנ"ב - 1992 (להלן: "תקנות למניעת

מפגעים"), וחוק שימירת הניקיון, תשמ"ד - 1984 (להלן: "חוק שימירת הניקיון").

2. כך מתאר ומתפלג כתוב האישום ביחס לארבעת הנאשמים:

הנאשמה 1 - שיכון ובינוי - סולל בונה תשתיות בע"מ. מדובר בחברה פרטית המאגדת מיום 11.12.1958 העוסקת בתחום הבניין והתשתיות, לרבות יצור והובלת בטון בתשעה מפעלי בטון ברחבי הארץ. עד שנת 2009 נקראה הנאשמה 1 בשם "סולל בונה בע"מ".

עליה מכתב האישום, כי הנאשמה 1 החזיקה בתקופה הרלוונטית לכותב האישום רישיון עסק מס' 135/83 (מס' תיק במשרד להגנת הסביבה: 1/20900), במסגרתו הותנו תנאים נוספים על ידי המשרד לאיכות הסביבה ביום 2.6.2010, 19.3.2001, 23.11.1995

נאשמה 2 - שיכון ובינוי - סולל בונה (בנייה ותשתיות) בע"מ. חברת ציבורית המאגדת החל מיום 28.12.1984, **השליטה בנאשמה 1.** כמו כן, הנאשמה 1 מחזיקה במנה Achit Manniotah של הנאשמה 2.

עליה מכתב האישום, כי קיימת זהות פרטונאלית בין המנהלים הרשמיים של הנאשמות 1 ו 2, ושתין מנהלות מאותו משרד רשום. עד תחילת שנת 2009, נקראה הנאשמה 2 בשם "סולל בונה בניין ותשתיות בע"מ".

על פי כתוב האישום, הנאשמות 1 ו 2 הפעילו וניהלו, בתקופה הרלוונטית לכותב האישום, מפעל בטון בדרך הקישון 35 בבני ברק, אודוטוי נסוב כתוב האישום, שם זירת הפשע, אליבא דהמאימה (להלן: "המפעל").

נאשם 3 - ח' ג' . על פי כתוב האישום שימש הנאשם, בתקופה הרלוונטית לכותב האישום, --- אצל הנאשמות 1 ו 2.

נאשם 4 - סימנ טוב באיו. על פי כתוב האישום, נאשם זה שימש, בתקופה הרלוונטית לכותב האישום, כ---

מנהל המשק במפעל הבטון בבני ברק.

3. ביום 26.5.2011 הגיע לבית המשפט כתוב אישום **מתוקן**. התקון התמצה בהוספה סעיף עברית בקשר לנאים 4-3, בכך שיווס להם ביצוע עבריה על הוראת סעיף 64 לחוק אויר נקי, תשס"ח - 2008 (להלן: "חוק אויר נקי") בנוסף או במקום סעיף 11ג לחוק למניעת מפגעים.

4. על עובדות כתוב האישום המתוקן, הנאשמים ניהלו את המפעל בגין לנסיבות הרישוי שניתן להם, גרמו לזמן חזק או בלתי סביר של האויר, אשר הפריע או היה עשוי להפריע לאדם המצד בקרבת מקום או

לעוורים ושבים, וכן לכלכו את רשות הרכבים.

חלק מעובדות כתוב האישום מגלמות הן הפרת תנאי רישיון העסק, והן גרים זהם אוויר או לכלה, גם יחד.

5. להלן סקירה קצרה של עובדות כתוב האישום המתווך (אשר יקרה להלן, למען הנוחות - "כתב האישום"), תוך פירוט ההפרות הרלוונטיות.

6. ביום 24.7.2006, נערך על ידי נציגי המשרד להגנת הסביבה סיור במפעל. זאת, לאחר שביום 19.7.2006 נשלח אל הנאים מכתב מטעם המשרד לאיכות הסביבה, ובמסגרתו, בין היתר, דרישת ביצוע בדיקות אבק בחודשים يول' - אוגוסט - ספטמבר 2006, בהתאם לתנאי רישיון המעודכנים משנה 1995.

בסיור זה, נתגלו הליקויים המפורטים להלן:

- א. בכינסה המערבית למפעל לא קיימת תעלת המכוסה רשת ברזל, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.2 בתנאי רישיון העסק משנת 1995.
- ב. המפעל מחזק לשטח עליו הצהיר בתשריט שהוגש למשרד להגנת הסביבה על פי תנאי רישיון העסק, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.4 לתנאי רישיון העסק משנת 1995.
- ג. לא כל שטח המפעל מצוי בטוחה הרטבה על ידי ממטרות, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.5 לתנאי רישיון העסק משנת 1995.
- ד. בתחום המפעל קיימות ארבע עמדות העמסת מערבלים פעילות אך בשתיים מהן (המערבית) לא מותקנת מערכת פילטר שקיים למניעת פליטות אבק, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.8 לתנאי רישיון העסק.
- ה. פריקה וטינה של חומר גלם מבוצעות גם מחוץ לשטח עליו הצהיר המפעל בתשריט שהוגש למשרד להגנת הסביבה על פי תנאי רישיון העסק, בניגוד לנדרש בסעיף 2.2 לתנאי רישיון העסק משנת 1995.
- ו. ערמות ארגנטים רבות מצויות מחוץ לתאי אחסון, בניגוד לנדרש בסעיף 2.2.2א לתנאי רישיון העסק משנת 1995.
- ז. לפחות עבור חלק מערכות הארגנטים, לא ננקטים כל צעדים למניעת פיזור האבק, בניגוד לנדרש בסעיף 2.2.2ג בתנאי רישיון העסק משנת 1995.
- ח. על חלק ממשתי העבודה במפעל קיימת הצטברות שכבה עבה של חומר גלם (חול וכד') ואבק, ובניגוד לנדרש בסעיף 2.2.4 בתנאי רישיון העסק משנת 1995.
- ט. המפעל עושה שימוש בחומר בעל גוון אדמדם שעל פי דברי נציגיו של המפעל משמש כתוסף לבטון. בסיוור נמצא כי תשטיפים עם חומר זה נקבעים על גבי משטחי המפעל באחור העבודה עם חומר זה. למרות דרישת בעת הסיור

הנ"ל, לא התקבלו מסמכים המעידים על טיב החומר האמור, כל זאת - בנגדן לנדרש בסעיפים 3.1- 3.2 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

ביציאות מהמפעל (בשטח שאינו בבעלותו) מורבד על גבי הכבישים אבק רב, שמקורו במפעל, בניגוד לנדרש בסעיף 5.2 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

7. בגין הפרות אלה יוכסו לנאים עבירות על פי חוק רישיון עסקים, וחוק שמירה על ניקיון.

8. מצאי בדיקות שנערכו בשכונת קריית הרצוג הסמוכה למפעל ביום 24.7.2006, 22.8.2006, 26.9.2006, הצביעו על רמות חריגות של חומר חלקי מרחף (TSP) שמקורו במפעל.

כמו כן, מצאי בדיקות שנערכו במפעל ביום 7.8.2006, 23.7.2006, 29.8.2006, 17.9.2006, 7.9.2006, 19.9.2006 הראו רמות חריגות של חומר חלקי מרחף (TSP) שמקורו במפעל.

9. בגין מצאי הבדיקות, יוכסו לנאים עבירות על פי חוק מניעת מפגעים (וחוק אויר נקי), לאוון של תקנות למניעת מפגעים (איכות אויר).

10. על פי כתוב האישום, אל הנאים נשלח מכתב ביום 31.12.2006 ובו דרישת העבר למשרד להגנת הסביבה את תוכנות הבדיקות הסביבתיות לכל חומר חלקי מרחף, בסביבת המפעל, בהתאם לתנאי רישון העסק.

11. ביום 10.1.2007 התקיים סיור נוסף במפעל, ובו תועדו הליקויים הבאים:

א. הפרות זהות לסעיפים א' - ג', ה' - ז', י' כפי שנצפו בסיוור מיום 24.7.2006.

ב. סילו[2] ארגנטים מערבי אינו סגור למניעת פליטת אבק בעת מילוי, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.6 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

ג. בעמדת המערבית של העמסת מערבלים לא מתוקנת מערכת פילטר שקים למניעת פליטת אבק, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.8 בתנאי רישון העסק משנת 1996.

ד. לא בוצעו או לא הועברו למשרד להגנת הסביבה דגימות אויר בסמוך לגדר המפעל, בניגוד לנדרש בסעיף 2.2.3 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

ה. על חלק ממשטחי העבודה במפעל קיימת הצטברות שכבה עבה של חומר גלם (חול וכד') ואבק, שחלקו באותה עת הופיע כבוץ, בניגוד לנדרש בסעיף 2.2.4 לתנאי רישון העסק.

משנת 1995.

12. בגין הפרות אלה שנתגלו בסיוור, יוחסו לנאים עבירות על פי חוק רישי עסקים, חוק למניעת מפגעים (חוק אויר נקי ותקנות איכות האויר), וחוק שמירה על ניקיון.

13. ביום 18.3.2007 נשלחו לנאים התראות לפי סעיף 14 לחוק רישי עסקים, ולפי סעיף 11 לחוק למניעת מפגעים, וכן הם זמינים לשימושו במשרד להגנת הסביבה.

14. על פי כתוב האישום, ביום 22.4.2007, קיים שימוש לנאים במשרד להגנת הסביבה. על פי סיכום השימוש מיום 1.5.2007 הובהר לנאים כי בנסיבות ובנסיבות גורם המפעל למפגעי אבק וחרוג מהערכים הקבועים לחייבים בתקנות למניעת מפגעים.

15. ביום 16.5.2007 נערך סיור נוסף במפעל על ידי נציג המשרד להגנת הסביבה. בסיוור זה נמצאו הליקויים המפורטים להלן:

א. הפרות זהה לסעיפים ב', ג', ה' - ח', י', כפי שנצפו בסיוור מיום 24.7.2006.

ב. הפרה זהה לסעיף ב' כפי שנצפתה בסיוור מיום 10.1.2007.

ג. עדמת העמסת מערבלים בחול מחצבה/טייט אינה מצויה באמצעות פיזור חלקיקים כנדרש, הן בצד הממעיס, והן בצד הטענת המערבלים. כמו כן, מחסן חול מחצבה ועדמת העמסת מערבלים בו, מצויים מחוץ לשטח פעילות ייצור עליו הצהיר המפעל, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.8 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

ד. בדו"ח חותם הדיגום החלקיים שהועברו למשרד להגנת הסביבה חסר מיקום הצבתם המדויק של הדלים לאיסוף אבק שוקע, בניגוד לנדרש בסעיף 2.2.3 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

ה. בעת הסיור נצפתה פליטת אבק מלט מצנרת שמעל עדמת העמסת מערבלים מרכזית בעת העמסת מספר מערבלים. העבודה לא הופסקה כנדרש בתנאי רישון העסק, כל זאת בניגוד לסעיף 2.2.6 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

16. בגין הפרות אלה יוחסו לנאים עבירות על פי חוק רישי עסקים, חוק למניעת מפגעים (חוק אויר נקי, תקנות איכות אויר), וחוק שמירה על ניקיון.

17. ביום 2.7.2007 נערך על ידי נציג המפעל להגנת הסביבה סיור נוסף במפעל, בסיוור זה נמצאו הליקויים

המפורטים להלן:

- א. הפרות זהה לסעיפים ב', ג', ה' ו', ח', כפי שנצפו בסיוור מיום 24.7.2006.
- ב. הfraה זהה לסעיף ב' כפי שנצפתה בסיוור מיום 10.1.2007.
- ג. עמדת העממת מערבלים בחול מחצבה/ טיט אינה מצויה באמצעות פיזור חלקיקים כנדרש, הן בצד הממעmis והן בצד הנטענת המערבלים. כמו כן, מחסן חול מחצבה ועמדת העממת מערבלים בו מצוים מחוץ לשטח פעילות ייצור עליו הצהיר המפעל, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.8 בתנאי רישון העסק משנת 1995.
- ד. טרם דוח למשרד להגנת הסביבה מיקום הצבתם המדוייק של הדלים לאיסוף אבק שוקע, שהינו חלק מדו"חות הדיגום שערך המשרד להגנת הסביבה, בניגוד לנדרש בסעיף 2.2.3 בתנאי רישון העסק משנת 1995.
- ה. אחסון תוספים במפעל מבוצע בחלקו שלא על גבי מאוצרות[3], או על גבי מאוצרות שאין אוטומות.
18. בגין הפרות שנתגלו בסיוור זה, יוחסו לנאים עבירות על פי חוק רישיון עסקים.
19. עוד עולה מכתב האישום, כי נמצא בדיקות שנערכו במפעל ובסביבתו ביום 23.8.2007 הראו רמות חריגות של חומר חלקיקי מריחף (TSP) שמקורו במפעל בקרבת השער הראשי של המפעל.
- בגין בדיקה זו יוחסה לנאים עבירה על פי חוק למניעת מפגעים (חוק אויר נקי, תקנות איכות האוויר).
20. ביום 4.11.2007 נערך סיור נוסף במפעל, במסגרת תועדה זרימת תשתייפי בטון, שמקורם במפעל, מזוהמים אל הכביש מחוץ למפעל.
- בגין הממצאים שנתגלו בסיוור זה, יוחסו לנאים עבירות על פי חוק שמירה על ניקיון.
21. ביום 4.8.2008, במהלך סיור נוסף שנערך במפעל ובסביבתו, נצפתה ותועדה על ידי נציג המשרד להגנת הסביבה פליטת אבק מסיבית שמקורה בראש סילו מלט במפעל.
- בגין כך, יוחסו לנאים עבירות על פי חוק רישיון עסקים, חוק למניעת מפגעים (חוק אויר נקי, תקנות איכות האוויר), וחוק שמירה על ניקיון.

22. ביום 18.8.2008 במהלך סיור נוסף במפעל, תועדה פליטה אבק מצינור פלייטה המצויה באיזור מתקן השקייה, מעלה עמדת העמסת המערבלים.

בגין כך, יוחסו לנאים עבירות על פי חוק רישיון עסקים, וחוקק למניעת מפגעים (חוק אויר נקי ותקנות איכות אויר).

23. ביום 15.11.2009 נערך סיור נוסף במפעל, ובו תועדו פליטות חמורות של אבק מהסילו של המפעל.

ביום 29.11.2010 במהלך סיור נוסף במפעל, תועדה פליטה עצמאית מחד הסילוסים במפעל, וזאת בניגוד לאמור בסעיפים 8.3 ו- 8.9 לתנאי רישון העסק לשנת 2010.

בגין הפרות אלה, יוחסו לנאים עבירות על פי חוק רישיון עסקים, וחוקק למניעת מפגעים (חוק אויר נקי ותקנות איכות האויר).

24. כתוב האישום הוגש איפוא, ובישיבת בית המשפט ביום 4.6.2012 טענה ההגנה כי הנואשת 2 מעולם לא הייתה בעלת רישון עסק במפעל נשוא כתוב האישום. על כן, לא ניתן להאשימה בעבירה של הפרת רישון העסק על פי חוק רישיון עסקים.

ונoch קיבלה טענה זו של ההגנה, הוחלט כי "יחס הפרת תנאי רישון העסק לנואשת 2 - ימחק מכתב האישום".

25. עוד נקבע, בהסכמה הצדדים, נוכח ביטולם של סעיפי האישום הרלוונטיים בחוק למניעת מפגעים, ועיגונם בחוק אויר נקי לאחר מועד הגשת כתוב האישום, כי הנאים לא יטענו כל טענה ביחס לתחולה רטרואקטיבית של חקיקה צזו או אחרת, מהטעם שדוקא תחולה כאמור מחלוקת עם הנאים, אם חילתה ירושעו.

26. לאחר הדברים האלה, כפרו הנאים בעובדות כתוב האישום; הם כפרו בכך שהנאשת 2 הפעילה וניהלה בתחום הרלוונטי את מפעל הבטון ברחוב הקישון בבני ברק, ובכך שהנאש 3 שימש בתחום הרלוונטי ---- אצל הנאשת 2.

עוד כפרו בטענה כי הנאש 4 שימש בתחום הרלוונטי לכתוב האישום כמנהל המשק אצל הנאשת 2.

פרשתה תביעה

עד תביעה מס' 9 - אברהם בלושטיין

עמוד 7

כל הזכויות שמורות לאתר פסק דין - verdicts.co.il

27. עד התייעזה הראשון, בלושטין אברהם, העיד במסגרת חקירתו הראשית בבית המשפט כי הוא מנהל מחלקת רישי עסקים בעיריית בני ברק, החל מאוגוסט 1998.

המואשימה ביקשה להגיש באמצעות בלושטין תעודה עובד ציבור, הכוללת רישיון לניהול עסק מס' 135/83 שניתן לחברת "סולל בונה בע"מ" מיום 22.3.1983, עלי חתום פ. ברגר, מנהל מחלקת התברואה ברשויות הרישוי.

28. המואשימה הגישה צروفות לרישיון העסק כדלקמן:

א. אישור על שלוח דברי דואר רשומים, עם הטבעת תאריך מוחוק על גבי המסמכ. בא כח התייעזה הצהיר כי תאריך המשלוח הוא בחודש אפריל 2001.

ב. מכתב מיום 18.12.1995 מאות פאול ברגר, המموען לידי הנהלת מפעל "סולל בונה" בעניין הוספת תנאים מיוחדים לרישיון המפעל.

ג. מכתב מיום 29.3.2001 מאות צבי משיב, תברואן ברשות הרישוי הממוען אל המשרד לאיכות הסביבה בעניין הוועדה על תחילת תוקףם של תנאים/ תנאים נוספים ברישיון עסק של המשרד להגנת הסביבה.

ד. מכתב מיום 24.10.1995 מאות צויק אהוד, הממוען אל יעקב לוי, ראש אגף אספקה ציוד ומשק בסולל בונה, בעניין מפעל בטון בני ברק - תנאים נוספים לרישיון העסק.

ה. כמו כן הוגשו מסמכים החתוםים בידי עדת התייעזה מספר 6 אורנית מיכלסון שהעידה בבית המשפט.

עדת תביעה מספר 1 - ענת רז

29. עדת התייעזה השנייה (כרונולוגית) שהעידה מטעם התייעזה בבית המשפט הייתה ענת רז, מטעם המשטרה הרוקה.

рез אישרה כי גבתה עדותם של הנאים 3 ו 4, ואלו הוגשו, על נספחיהן. כמו כן, הוגשו מטעמה תמונות

שצילמה במסגרת סיור שערכה במפעל ביחד עם עד התייעזה מספר 5, צחי אסא, ביום 2.7.2007.

30. עוד הוגש מטעמה של העדה רז דוח פעולה שערכה, מיום 8.11.2007 בעניין "הזרמה ממפעל סולל בונה בבני ברק" (סמן ת/7). על פי המזכיר, בתאריך 4.11.2007 הבדיקה רז כר:

"בזרימת תשטייפי בטון, שמוקורו במפעל סולל בונה בבני ברק, המזורמים אל הקביש מחוץ למפעל. מדובר בבטון נוזלי למדוי, בצבע אפור, אשר זרם משער המפעל לכביש עם מורד הדרכ, למערב, מרחק של מעלה ל - 50 מ'. נוצרו שלוליות בטון במספר נקודות, קרובות ורחוקות יותר מהמפעל. לדברי מנהל העבודה, מדובר בתקלה והם מטפלים בשאייה של הבטון והמים...".

31. בחקירה הנגדית השיבה רז לשאלת הסניגור כיצד קבעה את אבחנתה כי מדובר בתשתייפי בטון.

רז השיבה כי צפתה בזרימה בעלת מאפייניםבולטים של בטון, כמו צבע וسمיכות של בטון, וגם אם היה מדובר במים, הם היו סופחים אותם בטון. עם זאת אישרה כי היו לה אפשרות נוספת לברר את מהות החומר, אולם לשיטתה, לא היה לה צורך בהן; כך לדבריה:

"ש: מכיוון שתאת כתבת בדוח שמדובר בתשתייפי בטון, האם הייתה לך דרך לוודא שכך מדובר בתשתייפי בטון.

ת: כן. אבל לא הייתי זקופה לדריכים נוספות, שכן כאשר שאלתי אמרו לי ששואבים את הבטון ומכאן הסקתי שמדובר בתשתייפי בטון."

32. לשאלת הסניגור האם ידוע לה כי המפעל הוא המקום הנמור ביותר בסביבה, השיבה כי איןנה ידיעת, אולם זה לא אומר שבתווך המקום הנמור ביותר מחייב שתיהיה גראיטיצה". בהמשך עדותה, שלה רז כי לא בדקה אפשרות לפיה התזרימים צफתה בהם נגרמו כתוצאה ממים שנשפכו ממשאיות בטון, וכי "לא הרגישה צורך לעשות כן" שכן מילא נאמר לה על ידי עובד המפעל שיש תקלת.

33. בסיום עדותה, אישרה רז, לבקשת הסניגור, כי הוגש כתבי אישום נגד מפעל "דורן וצור" (מפעל העוסק, לדבריה, בחומר בניין ומוצריו שרברבות, וכן מהוות תחנת מעבר פירטית של פסולת בניין), המרוחק כ 50 מטר ממפעל הבטון.

עד תביעה מספר 4 - ברוך ובר

34. העד הבא שהעד מתעם התייעזה היה ברוך ובר, מנהל מחוז תל אביב מתעם המשרד להגנת הסביבה

משנת 2005.

ובר אישר בחקירהו הראשית כי נשלחו שני התראות מטעמו אל חברת "סולל בונה בניין ותשתיות בע"מ" ביום 18.3.2007. האחת, בהתאם להוראת סעיף 11 לחוק למניעת מפגעים, והשנייה על פי חוק רישיון עסקים (התראות סומנו ת/8, ת/9, בהתאם).

35. עוד בחקירהו הראשית, הוגש מטעמו של ובר "דו"ח מפגעים ממפעלים סולל בונה בבני ברק מיום 19.11.2009, ומזכר מיום 9.12.2010 - "השלמת דוח מפגעים ממפעלים סולל בונה בבני ברק מתאריך 19.11.09" (הדוחות סומנו ת/10, ת/11 בהתאם).

36. על פי ת/10, בזמן סיור שביצעו ובר במפעל, ביום 15.11.2009, בלבד עם עו"ד אביב שהרבני, ומרן בית דין, נצפו פליטות חמורות של אבק מהסילו של המפעל, אותן תיעד באמצעות תמונות שצולמו על ידו ואשר צורפו לדוח.

על פי הדוח, פליטת האבק שנצפתה ותועדה מהווה הפרה של תנאי 2.1.7 ותנאי 2.2.6 לתנאים הנוספים לרשישון העסק מתאריך 23.11.1995. עוד עולה מהדוח, כי על פי תנאים אלו, העסק יפעל רק במידה ובמתќני אחסון המלט "סילו" מותקנת מערכת פילטרים, כך שכל סילו יצוד בפילטר שקיים חדש לניקוי אויר ומערכת אבטחת שתותמים למניעת פליטת אבק. במקרה של תקלת המערכת סינון האבק תופסק לאלאתר פעולה המתќן עד לתיקון התקלה.

37. מתק/11, הרי הוא דוח ההשלמה, עולה כי הפרת התנאי הרלוונטי היא 2.1.6 ולא כפי שנכתב בדוח המפגעים. עוד עולה מדווח ההשלמה, כי על פי דוח הסיור, נראה פליטות אבק במשך חצי שעה, ולפיכך המפעל לא עמד בדרישת הפסקת העבודה "לאלאתר". מכאן, קיימת הפרה של הוראות סעיף זה.

38. בחקירהו הנגדית, אישר ובר כי ערך את התראה על פי חוק למניעת מפגעים (ת/8) על סמך דין וחשבון של אחד מעובדיו, צחי אסא, ולא על בסיס התרשומות הישרה.

39. לשאלת הסניגור למשמעות אמרתו כי הפליטות שנצפו על ידו במסגרת הסיור מיום 15.11.2009, הן "חמורות", השיב:
"ת: ידוע לי שהמפעל לא תפקד כהלכה, זאת הערכה סובייקטיבית. אמנם לא היו איתי מכשירי מדידה, אך בהתאם לניסיוני, ביקרתי ללא מעת במפעל בטון (עשרות מפעלים), הגעתו למסקנתי זו. אני מעיד סובייקטיבית שזאת פליטה חמורה. אני אישית לא הייתה עד לפליטה בסדר גודל זהה. נדמה לי שמדובר לי על המקרה נדמה לי מטעם עירית רמת גן או בני ברק שבו פליטות נוספות ממפעלים סולל בונה. יש שם מפעל נוסף שגם הוא בעייתי".

40. ובר העיד כי אינו יכול לומר בקשר לשאלת קיומם של הפליטרים, כנדרש בתנאי 2.1.7. עם זאת, ציין ובר כי עמוד 10

"יתכן שמערכת הפליטרים לא פעולה מספיק או שלא הייתה מספיק חדה, ושהוא מצבה ממתיקן לתפקיד
כשהלא נפלט ענן אבק. בהקשר זה, אישר ובר, לשאלת הסניגור, כי אינו יודע האם הייתה תקלת בפליטרים;
לדבריו :

**"... או שלא הותקן מתקן או שהותקן מתקן שהוא תקול או לא הופעל. לא נכنتי
לעסוק לבדוק, אבל עצם העובדה שנפלט אבק או שלא הותקן או שלא הופעל או
שהתקלקל..."**

41. בהמשך חקירתו הנגדית, אישר ובר כי איןנו בעל הכשרה טכנית ביחס לטיולאים. כך העיד ובר בהמשך
חקירתו:

"ש. האם קיימת אפשרות שלישית שכן הותקן ולא הייתה פליטת אבק?"

ת. מאחר ואני מרבה לבקר במקומות כאלה ולא ראייתי תקלת כזו, לא נראה לי
שאפשרות כזו קיימת. לא שלחתי איש מקצוע לבדוק שיש תקלת...

...

ש. האם יכולה להיות פליטה של אבק למרות השקים ולמרות שאין תקלת?

ת. יכולה להיות מן הסתם פליטה כזו או אחרת של אבק. אני יכול לומר לך
אם הדבר הזה מהו הpora של רשיון העסק

...

"ש. אתה אמרת שאתה לא בטוח שהיתה תקלת?"

ת. "יתכן שלא הותקן מתקן. אני לא יכול להגיד לך מה היה בדיקת לפני חמיש
שנתיים. יתכן והסביר לי שהם מצאו שם מתקן ולכך אם ישנה בדיקה כזו, מדובר בתקלת.
אני מעריך שהזה היה מוטעה. על כל פנים, בבדיקות שנעשו שם במחוז, אני לא זכר
שהיתה טינה שחסר מתקן ומכאן המסקנה שהיתה תקלת".

42. בסיום חקירתו הנגדית, אישר ובר כי ניתן לשימוש את הנהל מפעל "ישראלtron" (הסמור למפעל הנאשימים)
עלקב מפגעי בוץ ואבק.

43. בישיבת בית המשפט מיום 23.1.2013 הוגש בהסכמה המסמכים הבאים מטעם התביעה:

מכתב מיום 24.10.1995 מאות צויק אחד "נתן אישור ע"פ חוק רישי עסקים", המሙן אל הרב משה
איןשטיין בעניין - "מפעל סולל בונה בני ברק (הצעת נוסח מעודכנת) לתנאים נוספים לרישון עסק. על פי

המכתב, בתוקף סמכותו של נוטן האישור, צוין מתנה את רישיון העסק בקיום של תנאים נוספים (סומן ת/12). נרחיב לעניין מסמך זה בהמשך.

תעודת עובד ציבור מיום 19.3.2008, חתומה על ידי רותי גודה, רכזת מנהלית פיקוח ואכיפה, במסגרת פلت רשם החברות של חברת סולל בונה בע"מ (הנאשמה 1), ממנו עולה כי סולל בונה בנין ותשתיות בע"מ בעלת מנויות בחברה (סומן ת/13).

תעודת עובד ציבור נספח מיום 19.3.2008 חתומה על ידי גודה, ובחותמה פلت רשם החברות של חברת סולל בונה בנין ותשתיות בע"מ (הנאשמה 2), ממנו עולה כי חברת סולל בונה בע"מ הינה בעלת מנויות בחברה (סומן ת/14).

מכתב מיום 2.6.2010, מאת א/orנית מיכלסון סומך "נותן האישור על פי חוק רישיון עסקים", המופיע אל בלושטיין אבי, מחלקת רישיון עסקים בני ברק, בעניין תנאים נוספים ברישיון העסק של "סולל בונה" (סומן ת/15).

מכתב מיום 16.2.2010 מאת צבי משיב, רשות הרישוי, המופיע אל א/orנית מיכלסון סומך, המשרד להגנת הסביבה, בעניין "הודעה על תחילת תוקףם של תנאים/ תנאים נוספים ברישיון העסק/ היתר זמני של המשרד להגנת הסביבה".

מהמכתב עולה כי התנאים הנוספים לרישיון העסק למפעל סולל בונה נמסרו לבעל העסק ביום 16.8.2010, וכי נטו לתוקף בתאריך 16.8.2010. אל המכתב מצורף מכתב מאת אברהם בלומשטיין, המיעוד אל הנאשם 3, ח' ג', ---, בו אישור קבלת התנאים. בנוסף קיימת חתימת המילה "קיבלונו" ולידה תאריך - 16.8.2010 (סומן ת/16).

תעודת עובד ציבור מיום 19.7.2012 חתומה בידי צבי משיב, ממנו עולה כי התנאים ברישיון העסק שהוזאו על ידי א/orנית מיכלסון סומך בתאריך 19.3.2001 נמסרו למפעל סולל בונה בני ברק בתאריך 29.3.2001.

התנאים הנוספים ברישיון הוצאו על ידי א/orנית מיכלסון סומך בתאריך 2.6.2010 עבור מפעל סולל בונה בני ברק נמסרו למפעל ביום 16.8.2010.

תעודת עובד הציבור מצורף מכתב מיום 29.3.2001 מאת צבי משיב אל א/orנית מיכלסון סומך, לפיו התנאים הנוספים ברישיון העסק נמסרו לבעל העסק ביום 29.3.2001. כמו כן צורף המכתב המתואר לעיל עם המילה "קיבלונו" מיום 16.8.2010.

עד תביעה מספר 5 - צחי אסא

44. עד התביעה הבאה היה עד מומחה מטעם התביעה - צחי אסא, מרכז ענף איות אויר במחוז תל אביב, המשרד להגנת הסביבה, בעת הרלוונטי לכתב האישום.

45.خلف עדותו הראשית, הוגש בהסכמה מסמכים שערוך, לרבות חוות דעת מומחה מטעמו, כדלקמן:

מכתב מיום 19.7.2006 המופיע אל הנאשם 3, ח' ג', בעניין ביצוע בדיקות סביבתיות לאבק (סומן ת/18). על פי המכתב, מתריע אסא בפני ג', כי בהתאם לתנאי רישיון העסק, ולמכתב שבסימוכין (מיום 23.5.2006), נדרש מפעל סולל בונה בני ברק לבצע בדיקות אבק בחודשים יולי אוגוסט ספטמבר 2006 ועד היום טרם הווערו, ולא החל ביצוע הניטור כנדרש על פי הנהניות. על כן, מבוקש להעביר למשרד לאיות הסביבה לאletter תכנית בדיקה כנדרש, ולהתחיל את הניטור מיד עם אישורה.

מכתב מיום 1.8.2006 המופיע אל ג', בעניין סיכום ביקור במפעל סולל בונה בני ברק ביום 24.7.06 (סומן ת/19). בסיוור לקחו חלק ג', סימנטוב, ענת רז, ואסא. מסיכום הביקור עולה, כי קיימות הפרות של התנאים הנוספים הנדרשים ברישיון העסק, כדלקמן:

- א. בכניסה המערבית למפעל לא קיימת תעלת המcosa רשות ברזל, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.2 בתנאי רישון העסק משנת 1995.
- ב. המפעל מחסן ארגטטים מוחוץ לשטח עליו הציגו בתשריט שהוגש למשרד להגנת הסביבה על פי תנאי רישון העסק, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.4 לתנאי רישון העסק משנת 1995.
- ג. לא כל שטח המפעל מצוי בטוח הרטבה על ידי ממטרות, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.5 לתנאי רישון העסק משנת 1995.
- ד. בתחום המפעל קיימות ארבע עמדות העמסת מערבלים פעילות אך בשתיים מהן (המערבות) לא מותקנת מערכת פילטר שkim למניעת פליטות אבק, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.8 לתנאי רישון העסק.
- ה. פריקה וטינה של חומרי גלם נעשית גם מוחוץ לשטח עליו הציגו המפעל בתשריט שהוגש למשרד להגנת הסביבה על פי תנאי רישון העסק, בניגוד לנדרש בסעיף 2.2 לתנאי רישון העסק משנת 1995.
- ו. ערמות ארגטטים רבות מצויות מוחוץ לתאי אחסון, בניגוד לנדרש בסעיף 2.2.2א לתנאי רישון העסק משנת 1995.
- ז. לפחות עבור חלק מערכות הארגטטים, לא ננקטים כל צעדים למניעת פיזור האבק, בניגוד לנדרש בסעיף 2.2.2ג בתנאי רישון העסק משנת 1995.
- ח. על חלק ממשתחי העבודה במפעל קיימת הצטברות שכבה עבה של חומר גלם (חול וכד') ואבק, ובניגוד לנדרש בסעיף 2.2.4 בתנאי רישון העסק משנת 1995.
- ט. המפעל עושה שימוש בחומר בעל גוון אדמדם שעל פי דברי נציגי המפעל משמש כתוסף לבטון. בסיוור נמצא כי תשתייפים עם חומר זה נקיים על גבי משטחי המפעל באזורי העבודה עם חומר זה. למרות דרישת בסיוור, לא התקבלו מסמכים המעידים על טיב החומר האמור, כל זאת, בניגוד לנדרש בסעיפים 3.1-3.2 בתנאי רישון העסק משנת 1995.
- י. ביציאות מהמפעל (שטח שאינו בבעלותו) מורבד על גבי הכבישים אבק רב, שמקורו במפעל, בניגוד לנדרש בסעיף 5.2 בתנאי רישון העסק משנת 1995.
- בסיום המכתב דרישת לתקן ליקויים אלה, לאלאר, ולשלוח פרט יצירן לגבי החומר המשמש כתוסף לבטון. עוד ציין, כי המפעל החל בפיתוח ניטור סביבתי בהתאם להנחיות המשרד להגנת הסביבה.
- מכתב מיום 32.12.2006 המmongן אל ג', בעניין "העברת תוכניות בדיקות סביבתיות בהתאם לתנאי רישון העסק" (סומן ת/20). במסמך זה, דרישת להעיר לאלאר את דוחות הבדיקות הסביבתיות לחודשים יולי אוגוסט ספטמבר 2006.
- מכתב מיום 10.1.2007 המmongן אל ג' בעניין "סיכום ביקור במפעל סולל בונה מתאריך 10.1.07" (סומן ת/21). בבדיקה השתתפו ניסים סויסה, ניסים שלום ואסא. בסיוור נצפו הליקויים הבאים:

א. הפרות זהות לסעיפים א' - ג', ה' - ז', י' כפי שנצפו בסיוור מיום 24.7.2006.

ב. סילו ארגנטים מערבי אינו סגור למניעת פליטת אבק בעת מילוי, בנגד לנדרש בסעיף 2.1.6 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

ג. בעמדת המערבית של העמסת מערבלים לא מותקנת מערכת פילטר שקיים למניעת פליטת אבק, בנגד לנדרש בסעיף 2.1.8 בתנאי רישון העסק משנת 1996.

ד. לא בוצעו או לא הועברו לשדר להגנת הסביבה דגימות אוויר בסמוך לגדר המפעל, בנגד לנדרש בסעיף 2.2.3 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

ה. על חלק ממשטחי העבודה במפעל קיימת הצטברות שכבה עבה של חומר גלם (חול וכד') ואבק, שחלקו באוטה עת הופיע כבוז, בנגד לנדרש בסעיף 2.2.4 לתנאי רישון העסק משנת 1995.

צוין בycinם הביקור, כי מרבית הליקויים שנתגלו בבדיקה הקודם לא תוקנו, ונמצאו גם בבדיקה זה.

כתב הממווען אל ג' מיום 21.5.2007 בעניין סיכון בבדיקה במפעל סולל בונה מתאריך 16.5.2007 (סומן ת/22). בבדיקה השתתפו ניסים סיסיה, סורין סולומון (עיריית בני ברק - רמת גן), ענת רז ואסא. בסיוור נצפו הליקויים הבאים:

א. הפרות זהות לסעיפים ב', ג', ה' - ח', י', כפי שנצפו בסיוור מיום 6.7.2006.

ב. הירה זהה לסעיף ב' כפי שנצפתה בסיוור מיום 10.1.2007.

ג. עמדת העמסת מערבלים בחול מחצבה/טייט אינה מצויה באמצעות פיזור חלקיקים כנדרש, הן בצד הממעmis, והן בצד הטענת המערבלים. כמו כן, מחסן חול מחצבה ועמדת העמסת מערבלים בו, מצוים מחוץ לשטח פעילות ייצור עליו הצהיר המפעל, בנגד לנדרש בסעיף 2.1.8 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

ד. בדוחות הדיגום החלקיים שהועברו לשדר להגנת הסביבה חסר מיקום הצבתם המדויק של הדלים לאיסוף אבק שוקע, בנגד לNDERSH בסעיף 2.2.3 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

ה. בעת הסיוור נצפתה פליטת אבק מלט מצנרת שמעל עמדת העמסת מערבלים מרכזית בעת העמסת מספר מערבלים. העבודה לא הופסקה כנדרש בתנאי רישון העסק, כל זאת בנגד לסעיף 2.2.6 בתנאי רישון העסק משנת 1995.

ו. בבדיקה הנוכחי נראה שפרק של תוסף נזולי לבטון במשטח המצוין מזרחת למשרדי המפעל. הימצאות שפרק זה נרשמה ותוודה בבדיקות קודמים.

צוין בכתב, כי מרבית הליקויים שנתגלו בבדיקות קודמים במפעל, לא תוקנו, ונמצאו גם בבדיקה זה, זאת

על אף הצהרת נציגי המפעל בעת השימוש שנערכ.

מכתב מיום 2.7.2007 המmongן אל ג' בעניין "סיכון ביקור במפעל סולל בונה מתאריך 2.7.07" (סמן ת/23).
בביקורת השותפות ג', סימנטוב, ניסים סוסיה, סורין סולומון (עיריית בני ברק - רמת גן), ענת רוז, אורית שלחוב ואסא.
בסיור נצפו הליקויים הבאים:

- א. הפרות זהות לסעיפים ב', ג', ו' כפי שנצפו בסיוור מיום 24.7.2006.
- ב. סילו ארגנטים מערבי אינו סגור כראוי למניעת פליטת אבק בעת מילויו.
- ג. עמדת העמסת מערבלים בחול מחצבה/ טיט אינה מצויה באמצעות אמצעים למניעת פיזור חלקיקים כנדרש, הן מצד העמסה, והן מצד הטענת המערבלים. כמו כן, מחסן חול מחצבה ועמדת העמסת מערבלים בו, מצויים מחוץ לשטח פעילות ייצור עליי הצהיר המפעל, בניגוד לנדרש בסעיף 2.1.8 בתנאי רישון העסק משנת 1995.
- ד. פריקה וטעינה של חומר גלם נעשית גם מחוץ לשטח עליי הצהיר המפעל בתשריט הנ"ל שהגיע בעבר למשרדנו על פי דרישת התנאים הנוספים ברישון העסק.
- ה. עדין לא הועבר מידע על מקום הצבתם המדוקדק של הדלים לאיסוף אבק שוקע, שהינו חלק מדו"חות הדיגום שערך המשרד.
- ו. על חלק ממשתחי העבודה במפעל קיימת הצטברות שכבה עבה של חומר גלם (חול וכד') ואבק . במקומות מסוימים שכבות אלו מורטבות והופכות לבז שמוסע באמצעות צמיגי כל' הרכב.
- ז. אחסון תוספים במפעל מבוצע בחלקו שלא על גבי מאצרות, או על גבי מאצרות שאין אוטומות.

צוין במסמך, כי מרבית הליקויים הנ"ל נמצאו במרבית הביקורים הקודמים במפעל שנערכו על ידי גורמי הפיקוח של הרשות.

מכתב מיום 24.11.2009 המmongן אל עו"ד תמר זהר, הלשכה המשפטית בירושלים בעניין "פליטת אבק מולט במפעל סולל בונה בשנת 2008, בני ברק" (סמן ת/25). מהמסמך עולה, כי בשנת 2008 נצפו ותוודו על ידי אסא שני מקרים של פליטות אבק ממתתקנים במפעל סולל בונה בני ברק על פי הפירוט הבא:

- א. פליטת אבק בתאריך 4.8.2008 - נפתחה פליטת אבק מסיבית מרגע הגעתו של אסא בשעה 20:08 למשך 4 דקות, ופליטה ממושכת מועטה יותר לאחר

מכן. מקורה של פליטה זו בסילו מלט במפעל עליו מותקנים כרגיל פילטרים למניעת פליטות אבק מלט לסייעה; צורפו תМОנות פליטת האבק.

اذכור הפליטה החירגה מופיע במכتب מיום 4.8.2008. המפעל הגיב במכתו מיום 6.8.2008 כי התקלה "טופלה במיידי".

ב. פליטת אבק בתאריך 18.8.2008. נשלח מכתב למפעל ביום 19.8.2008 ובו דרישת לטיפול התקלה. עולה מהמכتب, כי לא התקבלה במחוז תגובה מטעם המפעל.

46. לת/25 מצורף עוד, מכתב מיום 6.8.2008 מאות ג', המ匱ען אל אסא, לפיו הוא מאשר קבלת מכתב סיכום ביקור במפעל מיום 4.8.2008 (ר' לעיל). ג' השיב, כי התקלות לטופלו באופן שכיהם אין פליטות אבק, וכן כן מבוצעת שמירה על ניקיון באופן שתא העמסת החומרים משמש גם כางן מים לשם ניקיון גלגלי המשאיות. עוד הוסיף ג', כי מבוצע דיגום חלקי אויר בתיאום עם המשרד לאיכות הסביבה, ותוצאותיו יועברו עם קבלתן.

47. צורפה נוספת של ת/25 - מכתב מיום 4.8.2008 מאות אסא, המ匱ען אל ג' בעניין "סיכום ביקור במפעל סולל בונה מתאריך 4.8.08". בדיווח השתתפו ג', סימנטוב ואסא. בסיפור נצפו הליקויים הבאים:

א. רצפה המפעל מטופלת ברובה מבחינת ניקיון מאבק ונקיים בדרך כלל.

יחד עם זאת, באיזורים מסוימים בחצר המפעל יש להגבר את פעילות הניקיון. מומלץ לנ��ות המשטחים בתדרות גבוהה יותר.

ב. קיימת המטרה על רצפת המפעל.

ג. על האיזור המזרחי במפעל בו אחסנו בעיר חומרי גלם מצויה שכבת אבק. יש לנ��ות גם איזור זה מאבק.

ד. לא נמצאו ערים חול/אגרגטים מחוץ לתאי איחסון.

ה. חול מצבבה פונה מעמדתו.

ו. עמדת העמסת מערבלים מערבית (טייט) לא פעלת.

ז. קודם לתחילת הביקור נצפתה במשרף 4 דקוט פליטת אבק מסיבית מהסילו.

ח. מחוץ לשער המפעל קיימת הרבדת חומר אבק רטוב מצמיגי המשאיות. נציגי המפעל התבקשו למצוא פתרון לנקיוי צמיגי המשאיות קודם יציאתם, כגון אגן מים, או מכשיר לשטיפה אקטיבית של הצמיגים.

בסיום המכתב דרישות לתקן הליקויים והעברת דוחות דיגומי חומר חלקי אויר.

תמצית חוות הדעת מאת צחי אסא - ת/24

48. חוות הדעת נערכה על ידי צחי אסא, מרכז ענף איכות אויר במחוז תל אביב, המשרד להגנת הסביבה. נושא חוות הדעת - "יצירה ופליטה לשבבה של מזהמי אויר (חומר חלקיי מריחף ושוקע) עקב פעילות מפעל לייצור בטון מוקן סולל בונה בנין ותשויות בע"מ, שלא בהתאם לתנאי רישון העסק, תוך גרים מפיגעים סביבתיים".
49. בפתח חוות הדעת, רקע כללי אודות המפעל, ותנאי רישונו.
50. על פי חוות הדעת, נוכח תלונות של תושבי שכונת קריית הרצוג על מפגעי אבק ורעש כהותה מפעליות מפעלים (המפעל, וכן מפעל "ישראלטון"), נחתם בתאריך 11.6.2000 הסכם פשרה בג"ץ 248/95 לפיקוח ניטור לחומר חלקיי בשכונת קריית הרצוג, ובקרבה למפעלים.
51. על פי חוות הדעת, המפעל הפר את תנאי רישון העסק. מסקנה זו נובעת מסבירו ביקורת שנערכו במפעל, וליהווים שעוניים איכות האויר.

בחוות הדעת סיכום חריגות מתנאי הרישון שנמצאו בביקורות, כמו כן, מפורטת רשות מכתבים שנשלחו מטעם המשרד לאיכות הסביבה אל המפעל, בדרישה לתקן הליקויים.

על חלק ממכתבי סיכום הביקורת, השיב המפעל במכתבים בהם טען כי נקט או ינקוט צעדים לשיפור ותיקון הליקוי. יחד עם זאת, חלק גדול מהליקויים נמצאושוב בביקורים מאוחרים.

52. עוד עולה מחוות הדעת, כי ביום 18.3.2007 נשלחה התראה למפעל מטעם המשרד לאיכות הסביבה, בגין אי מילוי התנאים הנוספים של רישון העסק. כמו כן, על פי חוות הדעת, ביום 22.4.2007 נערך שימוע בו הציגו נציגי המפעל שיפורים שלכאורה ביצעו, והציגו טענותיהם באשר לחומר שהוזג על ידי המחוות (סיכום השימוש מצורף כנספה לחוות הדעת, ממנו עולה כי מטעם המפעל נכחו בשימוש יהושע רפפורט - מנכ"ל המפעל, ד"ר עמירם פרוזינן, ג', ועוד"ד יראק).

53. על פי האמור בחוות הדעת, הליקויים נמשכו אף אחרי עריכת השימוש, ונשלחו מכתבים בעניין זה לג'. כך על פי קביעת אסא:

"לסיכום - מפעל סולל בונה בני ברק פועל במשך שנים תוך שהוא מפר את התנאים הנוספים לרישון העסק שניתנו לו, בכל היבטי איכות אויר - תשתיות, תפעול שוטף, פעילות יצור מחוץ לשטח שיועד לכך, ואי ביצוע בקרת פעילותם על ידי דגימות אויר מחויבות על פי התנאים הנוספים. אי מילוי תנאים אלו כפי שפורט הינו גורם ביצירת מפגעי חומר חלקיי בסביבה כפי שיראה בהמשך".

54. הפרק השישי לחוות הדעת עוסק בעדויות לצירוף מפגעים סביבתיים על ידי המפעל. על פי חוות הדעת נערכו שני סוגי מדידות - מדידות אבק בשכונת קריית הרצוג, בהיבט חומר חלקיי משנת 2002, וניטור חומר חלקיי מריחף ואבק שוקע בסמוך למפעלי הבטון אשר נועד לבחון מה תרומתו של כל אחד מהם לריכוז החלקיקים שנמצאו בשכונה משנת 2006.
55. מסקנתו של אסא נוכח תוצאות בדיקות הניטור הראשונות, משנת 2002, היא כי אין אפשרות להגדיר חריגה מתקנית איכות אויר בשכונת קריית הרצוג, אולם ניתן לומר בוודאות כי קיימת איכות אויר יודעה (חומר

חקיקי מרחרף) הנגרמת בעיקרה על ידי מקורות בזירה הצפונית לשכונה (בינהן מפעל הבטון, דרך עפר הסמוכה למפעל, ועסק לחומרי בנייה איציק וצורי).

עם זאת, בחודשים Mai, יוני ואוגוסט 2002 נמצאו חריגות מהתקן של אבק שוקע, הנגרמות על ידי המקורות לייצור ופליטת חלקיקים שמצוון לשכונה (ובhem המפעל), וזאת נוכח העובדה כי לא קיימים באזור מקורות אחרים ליצירה ופליטה של חומר חלקי, פרט לאלה המצויים מצפון לשכונה. כמו כן, הרוחות השכיחות ביותר בחודשי הניתור הן מכיוון מפעל הבטון לשכונה, וכן - "תוצאות המדידות לחומר חלקי מרחרף מצביעות בביטחון על המקורות מצפון לשכונה כאחראים לריכוז חלקיקים גבוהים בה".

56. בקשר לסוג המדידות השני, שנערכו בקרבת המפעל בשנת 2006, קבע אסא כי נקודת בדיקת הפליטות ממפעל סולל בונה מוקמה מול שער המפעל הראשי, עשרות מטרים בודדים ממרכז המפעל, והושפעה מרוח שנשבה מכיוון המפעל. אסא הטיעם:

"יש להציג כי נקודה זו נבחרה כדי לנטרל את יתר מקורות הפליטה כגון מפעל שרבטון, דרך עפר והעסק איציק וצורי, הנמצאים במورد הרוח ביחס לנקודת הדגימה, אך, מאפייניות תוצאות נקודה זו את פליטת החומר החלקי ממפעל סולל בונה".

57. על פי סיכום תוצאות הדיגום, בהסתמך על שמוña הדיגומים תלת שעתיים בקי"ץ 2006 מול מפעל סולל בונה/ במورد הרוח ממנו, נמצאו שישה דיגומים בהם נמצאה חריגה מהתקן הישראלי (ערר תקן סיבתי תלת שעתית לחומר חלקי מרחרף (TSP 0.3 מ"ג (בתகנות מפגעים, איכות אויר, התשנ"ב, 1992), כדלקמן):

יחס גובה החריגה המקסימלית לתקן - 475%.

ממוצע ריכוז חריגות (밀יגרם מזהם, מטר מעוקב אויר) - 0.693 .

יחס ממוצע בין נקודות מורד למעלה הרוח - 4.6 X.

ממוצע ריכוז תלת שעתית לחומר חלקי מרחרף בסמוך למפעל סולל בונה הינו 206% מהתקן הישראלי הרלוונטי.

רכיב החומר החלקי התלת שעתית הממוצע שנדגם בסמוך למפעל סולל בונה נמצא כ 8.8 X, ביחס לנקודת מעלה הרוח.

כמו כן מפורטות תוצאות הדיגום בקשר לניטור מול מפעל ישראבטון/במורד הרוח ממנו, מול/במורד רוח ממרכז דרך עפר, ומול/במורד רוח מעסיק איציק וצורי. פרט לאחרונים, נמצאו גם שם חריגות מהתקן הישראלי אם כי בשיעורים נמוכים יותר. יצוין, כי ממוצע הרכיב התלת שעתית לחומר חלקי מרחרף בסמוך למפעל ישראבטון נמוך מהתקן הישראלי הרלוונטי.

58. לסיכום נקודה זו קבע אסא, בחוות דעתו, כי:

"תוצאות הניטור הנ"ל מצביעות באופן חד משמעי כי מפעל סולל בונה בני ברק גורם לחריגות בסביבה מהתקנות למניעת מפגעים (איכות אויר), התשנ"ב, 1992, עברו חומר חלקי מרחרף".

59. בהמשךמנה אסא טעמים נוספים לכך שזיהום האויר החלקי ממקורו במפעל סולל בונה דווקא: כל שהיחס בין הערכים (מעלה - מورد הרוח) גבוהה יותר, מצביע הדבר על תוספת משמעותית יותר של מקור הפליטה (המפעל) לרמות החלקיים בסביבה.

הניטור נעשה במיקום המהווה "מעלה רוח" לשאר הגורמים, ולכן השפעתם על נקודת הדיגום היא מועטה, אם בכלל.

בעקבות תחזקה לקיים של המפעל, קיימים "קளיסים" של אבק בכיבושים הסמוכים אשר גורמים לזיהום בעקבות הסעת האבק על ידי הרוח.

נקודות הדיגום מול דרך העפר ומול מפעל ישראבטון מצויות באופן כללי ב"מורד הרוח" בלבד. למפעל סולל בונה, ניתן אף לטעון כי חלק מהריכוז החלקיקי שנמצא בהן מקורו מפליטות סולל בונה. גם בנקודת הדיגום אבאק שוקע מראהASA כי ריכוז אבק שוקע בנקודת הדיגום ביחס לתקן הישראלי מול מפעל סולל בונה הוא 2.1 X, כאשר מול דרך העפר - X.3. לשיטתו של מרASA, תוצאות אלה מאשרות ומדגישות את המשקנות שהובאו קודם לכן, כי מפעל סולל בונה מהווה מקור עיקרי יצירה ופליטה של חומר חלקיקי לאוויר, אשר גורמים לזיהום אויר הסבירה מעבר לתקנים המותרים.

60. לסיום פרק זה קבע ASA :

"תוצאות הבדיקות הסביבתיות לחומר חלקיקי מריח וחומר חלקיקי שוקע שבוצעו בשכונת קריית הרצוג בבני ברק מצביעות על קיומ איכות אויר ירודה בהיבט מזהםים חלקיקיים, אלה חשופיםתושבי השכונה. מסתבר מהבדיקות שנערכו בקרבת מקורות פליטת החלקיקים במקום כי מפעל סולל בונה מהווה מקור חשוב ועיקרי לאיכות האויר הירודה בשכונה. מעבר לכך, נמצא כי פעילותו של מפעל סולל בונה יוצרת חריגות מתונות איכות אויר חלקיקי (מריח ושוקע) מחוץ לתחומו.

מגעי זיהום אויר אלו נוצרים עקב אי מיידי הדרישות השונות המפורטוות בתנאי רישויו העסק על ידי מפעל סולל בונה, כפי שפורט לעיל".

61. הפרק הרביעי של חוות הדעת עסק במשמעות הסביבתית של פליטות חומר חלקיקי לסביבה, וחרגה מהתקנים הסביבתיים לגבי הנושא. לאחר סקירה כללית אודות החומר החלקיקי שבօיר (חלקיקים "נשיםים"), סקרASA את התקנים להימצאות חלקיקים בתננות למניעת מגעים: חומר חלקיקי מריח - 0.3 מ"ג/מ"ק בשלוש שעות דגימה, חומר חלקיקי נשים - 0.06 מ"ג/מ"ק בניתוח שנתי, אבק שוקע - 20 מ"ג/מ"ק בחודש.

בסיום פרק זה פרטASA את ההשפעות של הימצאות חומר חלקיקי באוויר הסבירה על בריאות האדם תוך אזכור של מספר עבודות בנושא, כולל התיחסות להערכת סיכוןם באזור תל אביב.

62. בסיכומה של חוות הדעת כתוב ASA:

"1. מפעל סולל בונה בני ברק מפר באופן עקבי, רצוף ובמשך שנים רבות את התנאים הנוספים לרישוי העסק שהוצעו לו. הפרות תנאים אלו בנושא איכות אויר מתבטאת בכל תחומי פעילותו - אי התקנת תשתיות כנדרש, ביצוע עבודות מחוץ לשטח שהוגדר לעבודות יצור, אי ביצוע פעולות תחזקה, וכן אי ביצוע בקרת פליטות מזהמי אויר באמצעות דגימות אויר כנדרש."

2. עקב הפרות אלה של תנאי רישויו העסק, מפעל סולל בונה יוצר ופולט חומר חלקיקי מתחומו לסביבה, כך שנגרמו חריגות מתונות למניעת מגעים, איכות אויר - כפי שפורט.

3. פליטות אלו מפעילות המפעל מהויה תרומה משמעותית לאיכות האויר הירודה (חומר חלקיי מרוחף), ולחיריגות מהתקנות למניעת מפגעים (חומר חלקיי שוקע) הקיימות בשכונת קריית הרצוג הסמוכה למפעל.

4. איכות האויר הגרוועה והחריגה (חומר חלקיי מרוחף ושוקע בהתאם) שבשכונת קריית הרצוג, הינה פוטנציאלי ליצירת תחלואה ותמותה לאוכלוסייה המקומית".

עדותו של אסא בבית המשפט

63. העד המומחה אסא השיב לשאלות הסניגור בחקירה נגדית. אסא אישר כי לא היה מודע לכך שמאחורי המפעל יש פסי רכבת ותחנת פריקת חצץ; לדבריו:

"ש. כלומר, במידידות של פליטות החלקיים בשנת 206-2002 לא הייתה מודעת רפעילות של רכבת שנמצאת בסמיכות למפעל סולל בונה ולפחות פוטנציאלית יכולה לשמש מקור לקליטת אבק?"

ת. אני לא הייתי מודע לזה אבל דברים כאלה מובאים לידי עתי. סביר שאם הדבר היה מתקין הייתי מודע לו. כל פריקה של החצץ היא מקור ליצירת חומר חלקיי".

64. אסא אישר כי במסמך שערכ ביום 1.8.2006 בעניין ביקור במפעל ישראבטן מיום 24.7.2006, הממוקם אל דורון דהן (הוגש וסומן נ/7) ציין, בין היתר, כי דרך הגישה למפעל מכוסה בשכבה אבק כתוצאה מסחיפה חומרי גלם מוחז למפעל, וכלי הרכב הנעים עליו יוצרים ענני אבק וחלקיים.

בהתאם זה, השיב אסא לשאלת הסניגור, כי הבדיקה ואופן ערכיתה התיחסה לפליטות החומר החלקיי ממפעל סולל בונה ולא מהשביל, וזאת מכמה סיבות:

"...אחד, מקום הצבה של מכשירי המדידה הוא כזה שלא הכל בתוכו את הפליטות מדרך העפר דבר שני, נעשו מדידות מטאורולוגיות שהראו שכיוון הרוח כזה שהפליטות של חומר חלקיי בדרך עפר לא מגיעה למכשיר המדידה אלא מושעת לכיוון הפוך.

...

ש. כשלולים כביש יש נקודת הערכות שכל הכלים בערב חוזרים לחנותה ובבוקר הרכבים יוצאים ממנה . האם שמת לב בשנים האחרונות הייתה נקודת הערכות של הכביש זהה?

ת. אני לא שמתי לב, אני ידע שבעצמן שערכנו את הבדיקה הסביבתית כדי להוכיח את הפליטות מסולל בונה, ראיינו שגם המיקום וגם המטאורולוגיה חיוני רוח ומהירות, הפחית את שקלול המקורות הננספים חזק מסולל בונה לאפס. لكن גם אם היו מקורות אחרים בעת הבדיקות לא באו לידי ביטוי בכלל".

65. לשאלת בית המשפט, מה קורה אילו ביום הבדיקות הרוח נשבת לכיוון המפעל, השיב אסא כי בקץ משטר עמוד 20

הרוחות הוא קבוע, והבדיקות מסווג זה מבוצע בדרך כלל בקיצ. אסא הסביר שמשעה 10 בבוקר יש כיוון רוח קבוע שהוא צפון-מערב, ועל כן ניתן לתקן בדיק רב את המדידות בשעות אלה עד השעה 16:00. אסא הוסיף עוד, כי תנאים מטאורולוגיים לא משתנים, פרט לימים חריים ביותר.

66. בהמשך עדותו חזר אסא על כך שעבודות לסלילת הכביש יצרו זיהום חלקי, אולם מיקום נקודות הניטור בשילוב המטאורולוגי שללו השפעה, ולמעשה הוציאו מכלל חשבון את הפליטות ממוקורות אלו.

67. לאסא הוצג על ידי ההגנה פרוטוקול מס' 170 מישיבת ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת מיום 12.6.2007. עולה מן הפרוטוקול, בין היתר, כי המשרד להגנת הסביבה לא מתעלם ממוקורות חיצוניים מתערבים שיכולים לשבש את התוצאות. אסא חזר על כך כי הפתרון הוא במיקום נקודות הניטור ובדיקה המטרולוגית.

68. לשאלת בית המשפט, חידד אסא כי נקודות מורד הרוח שמטרתה לבדוק את המפעל הוא במעלה הרוח ביחס למקורות האחרים כגון דורי צורי, הכביש, שדות חקלאיים, וכן הם מצויים מכלל מקורות המשפיעים על הנזודה זו.

69. אסא השיב לשאלות הסניגור בקשר לנוכנות נקודות הדיגום שנבחרו על ידו:

"ש. **לגייסך מה שקובע את תוכאת המדידה היא מיקום הדוגם וכיון הרוח?**

ת. **כן . במקומות מסוימים כגון דרכים, במקומותuai אפשר להפריד את הדרן שלא שיכת למפעל יחסית למיקום הדיגום אנו מבקשים ביום הדיגום להרטיב את הדרן. אני לא זוכר אך יתכן וכן, לא התכונתי בנושא הניטור אני יכול להשיב בוודאות. אני מזכיר כי הדברים נעשו לפני 7-6 שנים.**

ש. **איפה ממקמים את מכשיר הניטור. האם עברת הכשרה בנושא זהה?**

ת. **אין הכשרה בנושא זהה. הענן נתן לשיקול דעתו של הרגולטור, כך נהוג בארה"ב. גם בארה"ב אין הכשרה בנושא מיקום הדוגמים.**

ש. **האם להבנתך נקודות הדיגום שבחרת היו נוכנות?**

ת. **אני לא זוכר, לא התכונתי".**

70. אסא השיב לשאלת בית המשפט בקשר להכשרתו בקביעת נקודת דיגום:

"ש. **שאלת ב.ה.- מה בשלל התארים והלימודים שלך מסמיך אותך לקבוע נקודות**

דיגום?

ת. אני חוזר ואומר, במסגרת לימודי התואר לאיכות הסביבה, מוסמך באיכות הסביבה, מוסמך למדעי איכות הסביבה בירושלים, באופן העברית למדטי תואר מוסמך למדעי איכות הסביבה, לעצם השאלה עצמה - לא היה דבר כזה, לא למדטי ולא הוסמכתني איך להציג נקודות דיגום. הניסיון מצטבר בתחום זה ולימוד התחום תוך כדי עיסוק בו הם אלה שמשמעותם אותי לדעת, שהכשירו אותי לקבוע נקודות דיגום.

ש. אני שואל האם להבנתך נקודות הדיגום שמצוות היו נכוןות?

ת. כן. ואני יכול לפירט. כמו שנאמר בדיון הקודם יש באזרע עוד מקורות שיוצרים פליטה של חומר חלקי וכאן הנקודה העיקרית שבה התמקדנו מעבר לנקודות אחרות שהיו סוג של "שליקס" שהמסקנות מהן בלבד היא בעיתית במידה מסוימת, התמקדנו בנקודה אחת שהיתה החשובה ביותר והמייצגת לטענו ולטעמי, זה בכניסה למפעל, ממש ממול. מרחק של כ-50-40 מטר משער המפעל. בכיוון מורד הרוח מן המפעל, ומעלה הרוח נשאר מקורות פליטת החלקיקים שיש באזרע".

71. לעניין נקודות הדיגום שנקבעו על ידו בשנת 2006, השיבASA כך (מפתח חשיבות הדבר, להלן היצוט, בארכיות מה):

"ש. האם לאור השאלות הקודמות האם זה נראה לך מקום סביר של נקודות הדיגום?

ת. אבל כמו שאמרתי במידידות שנעשו ב-2006 חלק מהנקודות היו במקומות שאין אופטימליים כאשר אנו התמקדנו בנקודה האופטימלית שהיא שער המפעל, ولكن אין טעם להפנות אותו לנקודות שאנו מראים מסכים שהן לא אופטימליות

...

ש. מפנה לדוח הדיגום לשנת 2006. נספח 17, מילוי 2006 עמוד 5. (מצטט).
"עיקר האבן בנקודות המדידה במורד הרוח הוא תוצאה של משאיות החולפות בדרךן למפעל ישראבטון. لكن הינו ממליצים לשנות את נקודות המדידה או לתווך בתחום המפעל על הגדר או רחוק משביל המשאיות לכיוון בני ברק". הדברים נכתבו על ידי הדוגמים עצם. לאור הערה זו בקרבה צו של דרך עפר זה לא נראה לך בחירה שგיה של נקודות דיגום?

ת. זאת הערה שלא אמרה בד"כ להיכتب, זו פרשנות. דוגם אמרור לתת את הממצאים ללא פרשנות. זה דבר ראשון. הוא כותב שעיקר האבן, זה לתת פירוש, זה לא אמרור להיות אלא אם הוא יועץ של המפעל. אבל חלק מהנקודות

אולי אפילו חלק גדול הם נקודות שהם בעיתיות ועשיתי בחווות הדעת הפרדה בנושא זהה שאני מבחינה מڪוועית מסכימים איתו אני לא חולק על זה, עשיית טבלה בהפרדה בין נקודות שונות בחווות דעתך. זה עמוד שכותרתו היא "חומר... בהפדרתי בין נקודות הדיגום השונות..."

...

ש. תוכל להסביר מה השיקולים שעמדו בפניך שהתעלמת מהמלצות הדוגמים לשנות את נקודת המדייה?

ת. אנחנו עשינו מדידות מספר מדידות במספר מקומות בידיעה שחלקן אין דואק מייצגות, היתה מחשبة לתקן את צורת המדייה שלנו על מנת שתהייה מייצגת, לא העמדנו מכשיר בפתח המפעל מה שלמדנו לאחר מכן לעשות, זה היה הליך של ניסוי וטעיה וכך יש...

ש. אתה טוען שמדובר מיקמת נקודות שידעת שהם לא מייצגות?
ת. שערנו שהן לא מייצגות.

...

ש. מפנה לדיגום מיום 29.8.06, שם הדוגמים מתיחסים לא לנוקודה על דרך עפר אלא על נקודת מייצגת שלדבריך היא מייצגת. שם מתיחסים אותה לנוקודה מייצגת "נקודת המדייה נקבעה על ידי צחי אסא בסמוך לכינסה לסולל בונה מצידו המזרחי קרוב מאוד לכביש. נקודת מדידה זו הושפעה מתנועת רכבים באזור אשר הרחיפו אבק חלקי המרחף". איך אתה מגיב להערה זו, הרי מסתבר שהנקודה המייצגת היא לא מייצגת

ת. הדוגמים כתבו בדיק מה שאמרתי. אני חוזר על זה, בכלל גשמיים רבים ופעולות תחזקה במפעל שטפורתיים בכל הביקורות שלהם כלי רכב יוצאים מהמפעל הורידו אבק או חומר חלקי עלי הדרכים שמול המפעל וההערה זו בדיק מציינת ומאשרת מה שאמרתי

ש. האם אתה חושב שהנקודה זו היא נכון?

ת. ודאי, היא זו שמייצגת שהמפעל לא תחזק כמו שצריך וחומר חלקי הוסען החוצה מהמפעל לכביש

ש. האם לדעתך רכבים שחולפים מול המפעל יכולים להשפיע על הנוקודה?

ת. ודאי, ברגע שהם נסעים מול חומר חלקי רב הם מרחפים אותו ומשפיעים על תוצאות הדגימה

ש. האם גם ללא חומר חלקי עצם תנואה מסוימת של רכבים יכולה להשפיע על התוצאה?

- ת. לפि נסיוני הרב - לא. אני מדבר על מקומות וכבישים רגילים, לא מקום שיש פיזור של אבק על הכביש.
- ש. בהינתן שבתקופה זו בדיקת נסיל כביש אם המושבות, בהינתן شمال הכנסייה לסלול בונה הייתה נקודת הערכות של הכלים הכבדים של סלילת הכביש, האם אתה חושב שההשעיה על המדיידה?
- ת. לא, ואני מראה גוף של כיוון הרוח. כיוון הרוח הוא יציב לאורך שעוטה המדיידה מהמפעל לכיוון אותו דוגם. כל המקורות האחרים כולל מה שהתייחס ע"ד נמצאים במורד הרוח, ואין להם יכולת "לשחות" נגד הרוח.
- ש. האם פעילות של עסק של דורו וצורי יכולה לדעתך להשעיה על המדיידות?
- ת. לא, מאותה סיבה, ואדרבא הם עוד יותר רחוקים מהכביש.
- ש. מפנה לבדיקה מ-9.06 נספח 17, מיום 17.9.2017. "נקודת המדיידה במורד הרוח שונתה בהנחייתו של צחי אסא" אםرجע טענת שהנקודה היא מייצגת מדו"ע שנייה אותה?
- ת. אין לי מושג למה זה נכתב, אני חשב שהזע טעות, התוכן הוא טעות. מכיוון שיש תצלום שמראה שהנקודה היא מול פתח המפעל. אולי הזו אותה במטר או שניים.
- ש. הזרת או לא?
- ת. אני לא מסכים עם מה שכתו. אם הזרנו מטר או שניים זה לא משנה ולא נכון התכוונו הכותבים. מאוד יתכן שאמרתי להם להזיז בשניים שלושה מטרים ואין לכך כל משמעות. יתכן שכאשר כתבו שאסא אמר להזיז, לכך הכוונה. יתכן שהיא מכשול וכולי וזה ניכר בתצלומים. אני מציג צילומים מהם עולה כי התזוזה היא מינימלית ולא משמעותית מבחינת הבדיקה. יכול להיות שהיא עצם שהפריע וכולי אבל הנקודה היא 40-50 מטר מול שער המפעל על המדרסה. יש תמונה ומראה מקום.
- ש. אם היה עצם איזה ממשמעות, שהדגימות הקודמות לא היו מייצגות?
- ת. לא, שהעצם הזה לא היה לפניי. אני לא זכר האם העצם היה לפני אבל אני חשב שההשעיה לא ממשמעותי.
- ש. מפנה לדיגום של 19.9.06, הדגם כתוב "על הציר עברו מספר רב של משאיות". לאור הערה צו...?
- ת. נעשתה רק מדידה אחת במורד הרוח והיא באותה נקודת מייצגת מול שער המפעל 50 מטר מזרחית לצומת, כשהאני אומר שוב המשאיות שעברו על אותו ציר מישראבטון כביכול הם לא רלוונטיות למעשה. מכיוון כי שאמרתי הנקודה זו היא ממש מול שער המפעל ומיצגת את הפליטות מהמפעל, אני מראה את

הגרף שוראים שהרות הריבועים יציבים ברוח של מצב של 260 מעילות שזה ממשער המפעל לכיוון הדוגם. נקודות שנמצאות במורד הרוח בכיוון אחר כגון אוטו שביל לא משמעותית לטובת הבדיקה.

ש. אחרי כל המדידות של 2006, ואחרי שכבר לפחות לפני הטענה שונתה נקודת הדיגום, מי שחתחם על הדוחות והතוצאות כותב מכתב מפורש לפיו מיקום נקודת הדיגום הוא בעייתית ומאחר והמספר הרב של המשאיות גרמו לאבק מריח ושוקע. האם ראיית המתב זהה, הוא הועבר למנהל המחוות ולתיק איכות הסביבה כניסה למכתב מיום 19.7.07.

ת. לא זכור לי שראיתי את המתב זהה.

...

ש. אם יש רביע שעה שבה כיוון הרוח משתנה, ודורי וצורי מפעילים כלי מכני או סוללים כביש אם המושבות, אם כמות גдолה יחסית של אבק תכנס לשואב אבק היא תקל בתוצאה הסופית?

ת. אם יש פליטה מסיבית ביותר של מקור שהוא מכון נגדי יכול להיות שהיא מצב כזה אבל זה לא סביר בנסיבות העניין

ש. אמרת שידוע לך שדורו וצורי בנו כביש.

ת. נכון, אבל אמרתי שرك פליטה חריגה, אמרתי זהה יכול להיות משמעותית לצורן הדיגום רק אם יש פליטה חריגה. מעבר לזה אוסיף שכיוון רוח שבא מזרים 13 או 24 זה עדין תחומי מפעל סולל בונה, ולא דורו וצורי. אני יכול להראות ... יש פה צילום של מפות, רוח צפונית מכון של 0.13 או 0.24 זה עדין מכון של סולל בונה, למרות שהמתחלמים שם לא היו בשימוש כי חלק מהמתחלמים שלהם הם לאחסנה אבל זה לא מדורי וצורי שהאזרחות שלהם 180/170 יחסית לדוגם

ש. האם ידוע לך על פליטה חריגה כל שהיא שבאה ממוקור אחר?

ת. לא".

עד תביעה מספר 11 - ד"ר אדיב שפרינצק

72. עד הבא מטעם התביעה, ד"ר שפרינצק, אישר במסגרת עדותו הראשית בבית המשפט כי הוא בעלייה של חברת "אקו טק", מעבדה מוסמכת, שנסודה בשנת 1992 ועוסקת בתחום של מזוהמי אויר כימיים, וקרקע במיל תחום. ד"ר שפרינצק אישר כי "דו"ח בדיקת אבק מריח, מפעל בטון, בני ברק" מחודש אוגוסט 2007 נערך על ידי חברתו, ואושר על ידי (הדו"ח סומן ת/26).

73. על פי הדו"ח הנ"ל, בהתאם להזמנת המשרד להגנת הסביבה, בוצע ביום 23.8.2007 ניטור חומר חלקיין'

מרחף באוויר (TSP) סמוך למפעל הבטון, בני ברק. בדו"ח מפורטת תכנית הניטור, ובין היתר, כי הניטור נעשה באמצעות מכשירי SVS מתוצרת Staplex דגם 2 TFIA, כיל המכשירים נעשה על פי נהלי החברה, בטרם היציאה לשטח, ושיתת הדיגום היא MASA 501.

74. נקבעו שלוש נקודות דיגום, אשר בוצע בהן דיגום בו זמנית. על פי תוצאות הבדיקה, בפרק המדידה התلت שעתה שבו בוצעה הבדיקה, נמצאו שתי חריגות מהתקן הישראלי לאבק מרחף. כר, בנקודה מס' 2 נמצא ריכוז אבק 0.45, וכעבך שלוש שעות נוספת נוספת - 0.79. ביותר נקודות הבדיקה לא נמצאו חריגות בזמןים הרלוונטיים לבדיקה.

75. ד"ר שפרינצק השיב לשאלת הסניגור בחקירה נגדית, בקשר לכיל המכשירים אשר שמשו לבדיקות אלה:

"ש. אני רואה בדוח שהמכשיר כoil. מה הזמן הנכון לכיל מכשיר?

ת. אני לא יכול לדקלם לך מה דורשת אסמכת מעבדות אבל אנו עושים זאת לפי הדרישות.

ש. אתה כילת את המכשיר?

ת. בדוח כתוב מי כיל

ש. אבל חתמת על הדוח שכותב שהמכשיר כoil לפני לפני היציאה לשטח?

ת. יכול להיות. אני לא בודק כל מכשיר שכoil. זה לא עשי. אני מוציא הרבה צוותים ויש לי אנשים שאחראים לזה

ש. כשאומרים שהמכשיר כoil לפני לפני היציאה לשטח למה הכוונה?

ת. אני לא יכול לומר. המהנדס שעשה זאת יכול להגיד. אבל אני חוזר ואומר אנו מבצעים זאת בהתאם לדרישות. פה כתוב שהבדיקה בוצעה באוגוסט והמכשירים כoil ביולי. חדש לפני.

ש. שאלת ב.ה. - כל כמה זמן יש לכיל מכשירים כאלה?

ת. פעמי בחודשים. יש כל מני בדיקות פשוטות יותר אבל זה כoil יסודי עם מכשור מתאים. יש כל מיני דרכים אחרות פשוטות יותר.

ש. זה כמעט חודשים לפני?

ת. מה כתוב

...

ש. האם אתה וDATA שחתמת על הדוח שלושת המכשירים האלה הם אותם מכשירים בשטח?

- ת. אתה מדבר איתי על הפרקטיקה. חד משמעי זה ככה. לכל מכשיר יש שם ובדף השטח שלא נמצאים אצל, הכל רשום. יש לנו דפי שטח שבהם זה רשום ש. אז לפि המסמך הזה אי אפשר לדעת שהוא אותם מכשירים, יש מסמכים נוספים? ת. יש מסמכים נוספים. בדף השטח יש עוד פרטים שנרשומים בשטח ולא מוכנסים ת. לדוגמה. בדף השטח יש עוד פרטים שנרשומים בשטח ולא מוכנסים לדוגמה?
- ת. לא אני בדקתי. לא היה שום דרישة לזה. יש גבול לרמת הבדיקה של מנהל ארגון.
- ת. אז מי בדק?
- ת. למשל, דבורה... היא הכינה את הדוח.

76. בחקירהו החזרת על ידי התביעה, הסביר ד"ר שפרינצק את משמעות "אישור" בקשר לדוח הבדיקה; לדבריו:

"כל דוח שיוצא מהחברה שלי החוצה עובר את העיניים שלי. אבל פעמיים זה מכנה, פעמיים זה חיפוי ופעמיים יסודי. אני משתמש על דוח ואני רואה בדיקה מדגמית האם הכל בסדר זהה. אני סומך על האנשים שלי שאני בוחן אותם כל הזמן ולכן אני חותם בראש שקט. גם כשאני לא קורא את כל המסמך.שמי חתום על המסמך ואני לוקח אחריות מלאה".

עדת תביעה מספר 12 דבורה חדד

77. עדת התביעה הבאה היא גב' חדד, אשר אישרה במסגרת חקירתה הראשית בבית המשפט כי ערכה את דוח הבדיקה ת/26.

78. לשאלת הסניגור בחקירה הנגדית, אישרה חדד כי אין לה חלק בדיגום, ופירטה את תחומי אחוריותה:

"...אין לי חלק בדיגום. אני מקבלת את החומר הגולמי שהוא הדפי שטח, התוצאות של החישובים ואני עורכת מבחינת הסדר שלו ומעבירה את הטيوת מהנדס שביצע את הבדיקה והוא מאשר לי שהחישובים נעשו כמו שצריך שהנתונים נכונים והוכנסו בצורה נכונה ומאשר לי לחתום על הדוח ולעביר אותו לחתימת ד"ר שפרינצק".

79. בקשר לכיל המכשירים השיבה חדד:

"ש. האם בדקת את הנסיבות של המכנים?

ת. לא, כיilos זה חומר גולמי

ש. האם בדקת שהמכנים שהיו בשטח עברו כיilos?

ת. לא".

עד תביעה מספר 13 - סורין סולומון

80. העד הבא שהuid מטעם התביעה הוא סולומון, עובד ייחידה של איות הסביבה של עיריית רמת גן, וב吃过 בעבור ייחידה אזרחית רמת גן ובני ברק. סולומון אישר במסגרות עדותו הראשית בבית המשפט כי ערך "דוח אירוע - מפעל סולל בונה, מיום 09.12.2010" (סמן ת/27).

על פי הדוח, בתאריך 29.11.2010 בשעה 10:30 ערך סולומון סיור במחסן חברת "ישראל קולור" ברחוב לח"י בבני ברק. במהלך הסיור, בהתקנות דרומה לכיוון מפעל סולל בונה, הבחן בפליטת צמאנט מחד הסילוסים במפעל סולל בונה, אותה تعد בתמונות. סולומון הסביר כי לשיטתו, האירוע מהווה הפרה של התנאים המיוחדים ברישון העסק של מפעל סולל בונה.

81. בחקירה הנגדית בבית המשפט, uid סולומון על נסיבות עריכת הדוח:

"לא הייתה לי כוונה להגעה לסלול בונה באותו יום ולא הגעתו. אחד הרחובות שם מקבלים למפעל יש שם מחסן של חברת גטר, וזה בנין תעשייתי שם בקומת העליונה. יש רמפה ועולים לעליה והגעתי לשם והייתי צריך להתלוות לממונה בטיחות של המחסן והוא התעכבר אז חיכיתי במרפסת צוז, אתה מסתכל ורואה את הנוף מתחתך. זה בני ברק. והנה פתאום אני רואה ענן יוצא מחד הסילוסים, אתה מצלם. הוציאתי את הטלפון וצלמתי".

82. סולומון הוסיף כי הוא מכיר את המ曲折ות והמתקנים של מפעל סולל בונה, וידע לו כי בסילוסים יש מערכות לטינון קליטת אבק. עם זאת הדגיש סולומון:

"ש. כתוב שבכל מערכת הסילוסים תהיה מערכת לטינון וקליטת אבק ואמרת שיש. אז למה זו הפרה?

ת. אני לא יודע מה קרה באותו יום במפעל אבל זו נראה היה טעות אנוש. מגיעה מכלית של צמאנט, מתחבר לסילו, ומתחיל להזיר את הצמאנט לתוך הסילו. אם לא מקפידים לוודא שהסילו מלא אז יש אובר, זה עולה על גודתו ומחיל להתפזר

צמנט. זה מה שצלמתי ככל הנראה

ש. דרך איפה הוא יוצא?

ת. מלמעלה. זה שסתום, יש מערכת סינון שהוא שקיים, אם עולה שם אבק של צמנט האבק נקלט בשקיים והאוויר הנקוי יוצא החוצה. אם יש מכאה של צמנט זה פורץ את השקיים פורץ את המערכת ויוצא החוצה

ש. אז השקיים נקרעו?

ת. לא ידוע אם נקרעו, זה פרעץ את המערכת. האבק צריך לעלות לכיוון המפריד שקיים הזה כדי למנוע מהאבק לעלות לאוויר

ש. ידוע לך בעית בטיחות לחבר של שסתום לחץ חירום למערכת סינון וקליטת אבק?

ת. לא ידוע לי. היינו בודקים היינו מבקשים מהם דוחות תחזוקה, כל תקופה מסוימת אמרוים לעלות אנשים למעלה ולנקות את השירותים כי זה נסתם. והם היו מציגים לנו את הדוחות עם כל מיני חותימות

ש. בס' 8 כתוב שתהיה מערכת סינון לקליטת אבק אתה אומר שהיתה מערכת הדוחן?

ת. נכון

ש. לגבי ס' 8 מערכת סינון וקליטת אבק יהיו תקינות בכל עת, אתה מכיר את נהלי התפעול והתחזוקה?

ת. לא זוכר. בזמןנו קיבלנו את זה ובדקנו את זה, זה היה הנהול. יחסית למפעל זהה יצרנו מבחינותנו הם לא היו בעיה, הם שתפו פעולה הם לא מפעל שסירב לבצע דרישות. היינו מתריעים על דברים מסוימים".

83. בהמשך חקירותו הנגדית אישר סולומון כי ביום קיימות תעלות המכוסות רשות ברזל במפעל, ואין ידוע כמה זמן הן שם.

הסניגור הציג לסולומון את ת/7 מיום 4.11.2007 - צלומי כניסה המפעל מאות ענת רז. סולומון אישר כי הוא מזהה שקיימת תעלת המכוסה רשות בכניסה למפעל במסגרת התצלומים שהוצגו לו.

84. סולומון ערך סיור ביקור במפעל בשנת 1997, אשר צורף כנספח לחווות דעתו של אסא. סולומון השיב לשאלות הסניגור בנוגע אליו כדלקמן:

"ש.   בשנת 1997 אתה כתבת סיכום ביקור. נספח 5 לחוות הדעת של צחי אסא. אתה כותב שט' 2.1.8 בוצע. זוכר מה הסעיף זהה?

- ת.   ממש לא
- ש.   הסעיף הזה עוסק בעמדה של העמסת מילויות ואומר שהוא צריך לציד
בפילטר שירכש במיוחד לשם כך. האם אתה יודע שבאמת הפילטר הזה הותקן מהכרותך עם המפעל?
- ת.   אם כתוב שבוצע אז כן
- ש.   היה צריך לעשות דבר נוסף?
- ת.   לא".

85. סולומון אישר כי ערך דז"ח בקשר למפעל ישרابتון - מפיגעים לסייעה, מיום 1.11.2006, ממנו עולה כי ביום 20.9.2006 ערך סיור במפעל ישרابتון, ולפיו ענני אבק מיתמירים עם כל תנועת רכב המשרתת אף ורק את מפעל ישרابتון, כמו כן כל דרכי הכניסה למפעל מצופים בבטון, ובמהלך הסיור הייתה שכבה עבה של אבק בכל משטחי המפעל.

86. סולומון העיד, כי נכון תביעה שהוגשה נגד מפעל ישרابتון בבית המשפט בני ברק, הורה בית המשפט לסגור את המפעל, אולם המפעל ביצע שיפורים "עד האחרון" והתביעה "לא היתה". סולומון לא זכר האם התקיונים בוצעו לפני שנת 2006; לדבריו:

- "ש.   זה היה לפני 2006?
- ת.   אני חשב שכן. לא בטוח. אני מדבר על המפעל עצמו, לא על הדרך. שני גופים היו אמורים לטפל זהה ואחד הטיל על השני
- ש.   כי כתוב "בזמן הסיור הייתה שכבה עבה של אבק בכל משטחי המפעל" ככלומר לא עמדו בכל הנדרש מהם?
- ת.   מה שאני מעלה שהיתה תביעה נגד אבל כשאתה לא מתחזק בפועל את כל העבודות בזמן המתאים אז יש בעיות שחזרות על עצמן. אם כתוב שהיא אבק והמשטח היה רטוב ...
- ש.   האם דברים אלה נכתבו על סמך מה שראית?
- ת.   כן".

עד תביעה מס' 10 - גלעד שפיצר

87. עד התביעה הבא - גלעד שפיצר, מנכ"ל ובעלי של חברת א.ש. שירות מחקר, אישר בחקירתו הראשית בבית המשפט כי ערך דוחות תוצאות בדיקות איכות אויר אבק מרחף בשכונת קריית הרצוג בבני ברק, בחודשים יולי עד ספטמבר 2006 (סומנו ת/28 - ת/33).

ת/ 28 - בדיקות שנערכו על ידי החברה בשכונת קריית הרצוג בבני ברק, **לבקשת עיריית בני ברק**, במהלך 24.7.2006 - לא נצפתה חריגה מהתקן של אבק מרחף, אבק שוקע לא נבדק.

ת/ 29 - בדיקות שנערכו על ידי החברה בשכונת קריית הרצוג בבני ברק, **לבקשת עיריית בני ברק**, במהלך 22.8.2006 - בנקודות הדיגום מול סולל בונה לא נצפתה חריגה מהתקן של אבק מרחף, עם זאת נצפו חריגות מול מפעל ישראבטון (0.31), ובגן השעשועים (0.364), תוך שציון כי משאיות עברו על דרך העפר המובילו לשראבטון בקצב של 10-8 משאיות לשעה.

ת/30 - בדיקות שנערכו על ידי החברה בשכונת קריית הרצוג בבני ברק, **לבקשת עיריית בני ברק**, במהלך 26.9.2006 - אבק מרחף נדגם ב 4 נקודות אשר מוקמו על ידי צחי אסא נציג המשרד להגנת הסביבה. נצפתה חריגה של אבק מרחף בכਬיש גישה לסלול בונה - 0.46. בשאר נקודות הדיגום לא נצפו חריגות.

ת/31 - בדיקות שנערכו על ידי החברה בשכונת קריית הרצוג בבני ברק, **לבקשת חברת סולל בונה**, במהלך 23.7.2006. בוצעו בדיקות אבק מרחף בשתי נקודות. צוין כי כל מכשירי הדיגום כילו לפני תחילת הדיגום. בבדיקה מورد הרוח נמצא חריגה של אבק מרחף - 0.449. לתוכה זו נוספת העראת לפיה "עיקר האבק בנקודת המדידה במורד הרוח הוא תוצר של משאיות החולפות בדרך ל官方微博 ישראבטון لكن הינו ממלייצים לשנות את נקודת המדידה, או לתוך תחום המפעל על הגדר או רחוק משביל המשאיות לכיוון בני ברק".

ת/32 - בדיקות שנערכו על ידי החברה בשכונת קריית הרצוג בבני ברק, **לבקשת חברת סולל בונה**, במהלך 7.8.2006, 29.8.2006. בשל הקربה לכਬיש ולשביל המוביל לשראבטון הורחף אבק מרחף + שוקע למכשיר הדיגום. צוין כי כל מכשירי הדיגום כילו לפני תחילת הדיגום. גם בבדיקה מورد הרוח נמצא חריגה של אבק מרחף - 0.689. אף בבדיקה זו צוינה ההעראת המפורטת לעיל.

ת/33 - בדיקות שנערכו על ידי החברה בשכונת קריית הרצוג בבני ברק, **לבקשת חברת סולל בונה**, במהלך 7.9.2006, 17.9.2006, 19.9.2006. **נקודת המדידה במורד הרוח שונתה בהנחייתו של צחי אסא מהמשרד להגנת הסביבה.** אבק מרחף דגם בשתי נקודות. כל מכשירי הדיגום כילו לפני תחילת הדיגום. גם בבדיקות אלה נמצא חריגות של אבק מרחף. בתאריך 19.9.2006 צוין על ידי שפיצר כי על הציר עברו מספר רב של משאיות.

88. בחקירה הנגדית לשאלות הסניגור, השיב שפיצר באשר להכשרתו, ובין היתר נשאל לגבי ההחלטה לגבי מקום נקודות הדגימה. לדבריו, בהגעה לאתר מיקום הנקודות נקבע על ידי נציג המשרד או העירייה בשטח.

הוא יכול להמליץ אבל המלצה יקרה להתקבל או להיחזות. הוא הדיין גם לעניין מיקום דלי האבך השוקע.

89. בקשר לדגימות הספציפיות שבוצעו, העיד כי הנקודות התבקרו על ידי צחי אסא. שפיצר העיד כי היה נכון פיזית בבדיקה ביום 23.7.2006 (ת/31), ופירט את תפקידו במסגרת הבדיקות:

"אני מנהל אחראי. תפקיד המנהל מוגדר באיזו. מי שמסמיך את העובדים לביצוע העבודה הוא אני. זה לחת הדרכה בנושא ולספק להם את כל הציוד והתנאים, באיזו צורך לפקח על העבודה זהה. כאשר דוח מגיע אליו הוא מגיע פחות או יותר ברמה זו אלא אם יש בעיות, ואני עובר על זה ועשה חישובים מוגדים או ביד או בראש לדעת שאין טעות סופר ואם הכל סביר אני מאשר".

90. שפיצר השיב לשאלת הסניגור באשר להערה בבדיקה מיום 23.7.2006 :

"ש. מפנה לת/31 אתה כותב שעייר האבך הוא תוצאה של משאיות חולפות בישראל. אנו ממליצים לשנות את נקודת המדידה. תוכל לספר לי על זה?

ת. השיטות כמו שהסבירו פשוטות. שואב אבק ושוואב פילטר, שוקלים לפני ואחריו. שיטות אלה נכתבו לפני כמה שנים, ובעיקרן נכתבו למודול איזור סביבתי, ופחות בשבייל לאפיון סביבתי מכשיר כזה חישב שטח של כמה ק"מ והוא קבע את רמת החלקיים מזרחתית לאיזה עיר בארץ, או מערבית, נכתבו לעשות שימוש במיקרו סקייל, מי שקורא את השיטה, השיטה אמרה להגיד מה הריכוז בנקודת מסויימת".

91. בהמשך עדותו הסביר שפיצר:

"ש. האם השיטה יודעת לאבחן בין מקורות פליטה שונים?

ת. לא. הבן אדם שקורא את התוצאות אומר לעשות את זה אם התכונן היה נכון ואם אלוהים שיחק עם הרוח באותו יום. אם הרוח באה מהמכשיר לכיוון אחר לנראה שלא אבודק את האבך. המכשיר שלי עומד פה. כמו הדוכן, וסולל בונה ליד. אם הרוח באה מסולל בונה לכיוון המכשיר אז אמדוד מסולל בונה, ואם הרוח באה מכיוון אחר אז ככל הנראת הזרה לא הגיע מסולל בונה. מה שקרה לגבי המשאיות ואת זה אני זוכר. יש אbak בצד הדרכים אם זה דרך סלולה למגרי אז נשפט חצי אbak או דרך חצי סלולה עם חצץ וכאללה, אז ברגע שעוברת משאית היא מרימה את האבך מהרצפה ואתה רואה ענן אbak גדול שאני קורא לו קרוב עם המכשיר הוא ישאב עם המכשיר. פה במצב מושג חדש שאני קורא לו אbak מורחף. זה אbak שימושית שעברת הרימה אותו מהרצפה. לשיקולי, המלצתי הייתה בלי לדעת למי האבך זהה שי...".

ש. מה רأית?

תש. משאית נסעת על הדרכן מרימה ענן אבק וממשיכה הלאה. אם יש לך משאית אחת בשעה זה דבר אחד ואם יש 20 משאיות זה דבר אחר. בחלק מהבדיקות יש מספר ובחילוק אין. אני ממליץ במרקם כאלה, הרבה פעמים יותר על המדידה מחוץ לגדר שהיא מושפעת מתנוועת רכבים ולהכניס אותה לתוך הגדר על מנת להימנע מאבק המשאיות

- תש. האם הנקודה זו שונתה עקב המלצתך שלך?
תש. אפשר להסתכל בבדיקות אבל לרוב לא קבלו את המלצה".

92. ההגנה הגישה מכתב שנכתב מאות שפיצר, המופיע אל ג', מחודש אפריל 2007. במסמך התיחסות לביקורות שנערכו בחודשים יולי, אוגוסט וספטמבר 2006 (כמפורט לעיל). על פי המפורט במסמך:

"... לדעתנו המקצועית מיקום הנקודה השנייה (במורד הרוח) בעייתי עקב הקרבה לדרך העפר המוביל למפעל ישרابتון. במהלך המידידות עברו בדרך עפר זו מספר רב של משאיות אשר תרמו להרחתת אבק מריחף ושוקע שנקלט בנקודת המידידה שמקורה במורד הרוח. כאמור, תוכנות המידידה כללו אבק מריחף שמקורו במפעל הבטון בנוסף לאבק מריחף ושוקע שמקורו מתנוועת הרכבים בשליל העפר הסמוך לנקודת המידידה".

93. בנוגע לכיוון מכשירי הניטור, השיב שפיצר כי כל מכשיר שמניע למבצעתם הוא מכיל, והשיב לשאלת הסניגור, כי אף מבלתי הידרש לעקבות הcoil, ניתן לדעת שהבדיקות מדויקות, שכן מהמכשירים שיש לו בחברה, הוא יודע שהם דיו ציבים ויש להם כמה בקרות על הספיקה. עוד העיד בעניין זה:

"ש. אני אדם חיצוני שלא רואה את גוף הכלול האם הוא יכול לדעת בזדאות שהבדיקה תקינה?

תש. אתה יכול לדעת שהבדיקות אמינות כי המעבדה מוכרת ומוסמכת על ידי המשרד להגנת הסביבה ועל ידי הרשות להסמכת מעבדות וככזו היא עוברת ביקורת פטע וcdrן קבוע, וכן סביר להניח שאיכות המעבדה תקינה ויש להאמין לתוצאות שלה. אני זוכר בזדאות שהיא אחד כי אני יודע שהיתה בדיקה אבל לא זכר באיזה תאריך זה היה".

עד תביעה מס' 8 - אביב שהרבני

94. בחקירה הראשית, העיד שהרבני כי הוא היועץ המשפטי של מחוז תל אביב במשרד להגנת הסביבה ומרכז אכיפה. שהרבני ערך שימוש למפעל סולל בונה ביום 22.4.2007 וערך סיוכם אותו העביר ליהושע רופופרט - מנכ"ל המפעל ביום 1.5.2007 (סמן ת/34).

עליה מסיים השימוש, כי מטעם המפעל השתתפו בו יושע רפופורט - מנכ"ל המפעל, ד"ר עמירם פרוז'ינין, ח' ג' (הנאם 3), ועו"ד וראק. השימוש נסمر על סיורים שנערכו בימים 24.7.2006, 20.1.2007 על ידי נציג המשרד להגנת הסביבה, ובגן הפתורות שנצפו שם נשלו מכתבי התראה על פי חוק רישיון עסקים, והוחזק למניעת מפגעים. כמו כן, עסק השימוש בדיגומי איות האויר בחודשים אוגוסט וספטמבר 2006, לפיהם נמצאו חריגות מהתקנות למניעת מפגעים. בגין חריגות אלה נשלח ביום 18.3.2007 מכתב התראה נוספת.

מנהל המחו"ז ביקש מנציגי המפעל להשמע את טענותיהם ביחס להפרות השונות של תנאי העסק. בין היתר נטען על ידי המפעל, כי קיימת תעלת כנדיש בתנאי הרישון, והוצגה תמונה על ידי ח' ג'. לעניין המתחים, נטען כי התקנת חלק מהמתזים בוצעה לאחרונה, בעקבות התראה שנשלחה למפעל. ג' ציין כי המפעל יהיה מוקף להוסיף מתחים נוספים על פי דרישת המשרד להגנת הסביבה. עוד ציין, בקשר לתנאי 2.1.8, כי במהלך החודש האחרון הותקנה מערכת פילטרים בעמדת מערבית.

באשר לערמת הארגטים שניצפהה ב ביקורו של נציג המשרד, המהווה הפרה של תנאי 2.2א, הסביר ג' כי ככל הנראה אכן נמצאו ערמות בעת הסיוור מחוץ לתאי האחסון. מכל מקום, לדבריו, נתנה הוראה לעובדי המפעל שלא לפרק ארגטים מחוץ לשטח המועד לכך.

עוד ציין על ידי נציגי המפעל, כי נערכו דגימות אויר בחודשים יוני וספטמבר 2006 אשר הועברו למשרד לאיכות סביבה, וכן הועברו תוצאות ניטור מחדש ינואר 2007.

בקשר לתנאי 2.2.4, ציין ח' ג', כי בכל יום מתבצע בשטח המפעל ניקיון כנדרש בתנאי זה. לדבריו, יתכן כי באחת הביקורות שנערכה במפעל על ידי נציג המפעל במהלך המלחמה, לא קיימה דרישת התנאי זהה עקב מחסור זמן בכוח אדם.

ג' ציין כי מקום מכשור המדידה בmorod הרוח אינו נכון, כך נאמר לו על ידי הדגם.

מנכ"ל המפעל, יושע רפופורט, טען כי דגימות האויר שביצע המפעל תקפות. לדבריו, המשרד לאיכות הסביבה ערך את הדיגומים מחוץ למפעל, וזאת בניגוד לתנאי רישון העסוק הקובעים כי הדיגומים יערכו על גדר המפעל. לטעنته, הדגימות שנערכו על ידי המשרד לאיכות הסביבה, דגמו את דרך העפר.

95. בחקירה הנגדית, השיב שהרבני לשאלת הסניגור בקשר לדבריו של מנהל המפעל בשימוש. שהרבני הסביר, כי למיטב הבנותו מוזכרים שני סיטים של בדיקות. מנהל המפעל אומר שהדגימות שהמפעל ערך להבדיל מ אלו שנערכו על ידי המשרד הן תקפות, והוא טוען שבדיקותיו של המשרד לאיכות הסביבה אינן תקפות.

96. שהרבני השיב לשאלת הסניגור, כי בנוגע למפעל "דורן צורי" התנהל הליך פלילי שהסתומים בפסק דין.

97. ההגנה הגישה באמצעות שהרבני מכתב שכותב אל עו"ד דינה יאראך (נ/22) בהמשך למכتب שכותבה ביום 29.5.2007. כמו כן הוגשו באמצעות סיכומי שימוש של מפעל ישראבטון מימים 19.6.2007 (נ/23, נ/24).

עד תביעה מס' 9 - פאבל אוזלייב

98. אוזלייב אישר, בעדותו הראשית, כי ערך את דוחות הcoil במסגרת בדיקה מחדש מחודש אוגוסט 2007 (ת/26).
99. בחקירהו הנגדית טען אוזלייב כי כל המידע הנוגע לכיווצים מצוי בדף השטח.

פרשתה הגנה

100. מטעם ההגנה העידו שני הנאשמים - ג', וסימנטוב, וכן העידו אבי כספי, דורון כנען ועוד מומחה מטעם ההגנה - פרופ' יעקב מןן.

ח' ג' (הנאשם 3)

101. ג' העיד בחקירהו הראשית בבית המשפט אודות תפקידו במפעל סולל בונה:

"ש. תאר לנו מה היה תפקידך בסולל בונה?

ת. כמו שאמרתי, אני בתקופה המذוררת הifti --- שזה 11 מפעלים מהצפון הרחוק עד הדרום הרחוק, בין היתר מפעל --- אחת מאותם מפעלים. התחלתי ב-2003, בסוף 2003, עד אוקטובר 2010.

היום אני פנסיון. התפקיד שלי היה לארגן עבודות, עם לקוחות גדולים, נושא של הנהלת מפעל הבטון, שהוא ישבה באותו מפעל בני ברק שלא היה קשור בין הנהלה לאותו מפעל, אותו מפעל בני ברק היה מנהל מפעל בשם ניסים סויסה, הנהלת מפעלי הבטון ישבה בני ברק, הנהלה זה נושא של מחלקת שיווק, מחלקת מחקר, מעבדה, כוח אדם, הכל.

ש. האם תוכל לתאר מה היה תפקידך לגבי סולל בונה ואיך הנהלת המפעל?

ת. עוד פעם, התפקיד שלי הוא ---. בני ברק עצמה הייתה מנהל מפעל ניסים סויסה שתפקידו היה תפעול יומיומי של איות הסביבה, תפעול מבחינה שיווקית או סגירה של שיווק ללקוחות קטנים, נושא של שילוח משאיות בתzon. עניינים שלא קשורים אליו. היה אחראי ובין היתר היה מדווח לי בישיבות הנהלה מדי חודש את כל הבעיות השוטפות - כוח אדם, איות סביבה, נושאים כלליים שיש לדון בהם".

102. ג' הציג קובלות של רכישת מסננים, אשר נרכשו על פי בקשתו של מנהל המפעל סויסה.

103. בהמשך חקירותו הראשית, התייחס ג' לתשתיות הבטון שראתה ענת רז, וטען כי הפרשי הגבהים אינם אפשריים זרימת בתzon כפי שתארה:

"...אם אני מסתכל על התמונות כאן נתخيل מהתמונה העליונה, מצד שמאל, ליד האבן שפה של

הՃדרכה יש רטיבות. דבר ראשון זה לא גבול שגובל עם המפעל. זה הצד הנגדי של המפעל. המפעל זה הצחובים שרואים בתמונה. מה שאני רוצה להגיד, מפעל בני ברק, האזור של אם המושבות, הכביש של אם המושבות, יחסית למפעל ישichi גבהים של 3 מטר בשיפוע של 45 מעלות. יש הפרש של מטר גובה מהכביש ולמטה. יש מצב ואוותה מדראה שאנו רואים כאן זה לעלה ישצ'פ של כמה מטרים שהוא מושקה על ידי מערכת השקיה. המערכת זו אם אתה משקה יותר מדי היא גולשת למטה. הצלומים האלה מנובמבר, אני לא יודע מה קרה לפני מבחינת גשם. אם אני מסתכל על התמונה זו הכביש עצמו הוא ישב, ואיפה שרואים את הסילוסים הצחובים - הוא ישב. בהמשך של אותה תמונה התהתקונה, ימנית, יש את שער הכניסה למפעל. שטח המפעל מורטב על ידי ממטרות. אפשר לראות את תעלת הניקוז המפרידה בין הכניסה לכਬיש החיצוני, מול העליה לאם המושבות. מכאן 7 מטר ממש זה הצומת של אם המושבות. פה רואים שהכל ישב. אין סימני רטיבות כאן.

לגביה התמונות האחרות - התמונה לעלה איפה שכתו **4.11.07** זה הכניסה מזוית של הבטונדות לכון זהה, שאפשר לראות חלק מהתעלה המפרידה בכניסה. התעלה זו יבשה.

הפרש גובה היא של **45 ס"מ**. הרטיבות יכולה להיות מגולגים של משאית, התמונה לעלה מימין לא מראה זרימה אלא רטיבות".

104. בנוגע לתנאים הנוספים של רישיון העסק משנת 1995, טען ג' כי מעולם לא קיבל אותם:

"ש. מכיוון שכתב האישום עוסק בתנאי רישיון העסק, ספר מה שידוע לך אין והאם התקבלו תנאים נוספים, במובן של נמסרו לך על ידי המשרד או הרשות, תנאים לרישיון העסק בסולל בונה?

ת. אני הגעת לסלול בונה ב 2006. להגיד שראיתי או קיבלתי תנאים של רישיון עסק - לא. ומעבר לזה אנחנו כל הזמן, יש כללים לרישיון עסק, גם כאשר נכנס לאינטרנט יש את הדרישות ממפעלי בטון. אנו תמיד הקפדו לעמוד בדרישות הרשות ולהגיד שראיתי את התנאי רישיון - המפעל הזה קיים משנהו ה-50 ומאז הוא קיבל את הרישיון עסק, אולי אחרי זה היה שינוי. בתקופה שלי לא היה שינוי בתנאי הרישיון ולא פנו אליו מהרשות בנושא תנאי או שינוי תנאי רישיון העסק.

ש. מכיוון שהתחלה לעבוד לקרהת 2003 יכול להיות שימושו קיבל את זה לפניה, ידוע לך על זה מהו?

ת. לא ידוע לי".

105. ג' ציין כי בבדיקות איקות האויר שהוא היה נכון בהן, לא הורטבה דרך העפר:

- "ש. תתייחס לטענה של צחי אסא שהיה נוכח בכל הנקודות והטענה שלו שבכל אחת מהמדיות לפני המدية דרכ הuper הורטבה.
- ת. לא הורטבה דרכ הuper שצחי אסא היה. באותו מקרים שאני הייתי נוכח, בעת הדגימות. החלון מהמשרד שלי היה במרחק של 30 מטר מאותו אמצעי שניטר שם.
- ש. תתייחס לטענה שצחי אסא היה נוכח בכל המדיות?
- ת. בתקופה שאני הייתי והשתתפתי בדגימות, אני לא רأיתי אותו".
10. לעניין פליטות האבק מהסילו, הסביר ג' כי זהוי תוצאה של פעילות תקינה של שסתום הביתחון:
- "ש. אני רוצה להפנות לשלווה צילומים: ת/27, ת/10, ת/25. אני מציג בפניך שלוש תמונות שדוחה בהם לכואורה על פליטות אויר מהסילו במפעל סולן בונה בני ברק. הראשונה 4.8.08 על ידי צחי אסא (ת/25), השניה מ-2009 דוחה על ידי ברוך ובר (ת/10) והשלישית מיום 29.11.10 דוחה על ידי سورין סלומון (ת/27). אני מבקש שתסביר לבית המשפט איך אתה מבין את התמונה הזאת? מה קרה שם?
- ת. מה שאננו רואיםפה זה פתיחה של שסתום בטחון. אם אתה מסתכל על שלושתם כולם זה שסתומי בטחון. מה אני רוצה להגיד? תפקיד של שסתום בטחון הוא בטחון. כשמלאים צמנטים בסילוסים ממלאים אותם בלחץ. גושא של מכליות שפורקת בלחץ היא מכנית לתוכה הסילו וברגע שאנו רואים שסילו עובר לחץ של 2 אטמוספרות אז השסתום נפתח אז מקבלים تسחיף של אבק. כמו שראיתם בתמונה.
- ש. זה נפתח לבד?
- ת. הוא נפתח לבד, זה שסתום בטחון, כשמו כן הוא. אנו מדברים על שסתום בין 8-6 צול. (15-20 ס"מ). אז הוא משתחרר בבת אחת ויש דקה של שחרור אויר. זה קורה פעם ב.
- בת/10 הפליטה היא אפסית.
- ש. האם אפשר להימנע מהתקנה של שסתום בטחון?
- ת. אין כזה דבר להימנע. זה כללי בטיחות וכללי יצרן.
- ש. האם הרשות צחי אסא היו מודעים לשסתום הבטחון הזה?
- ת. מכירים את זה .

ש.

ת. לא ולא.

ש.

ספר על הקשר בין סתום הבחן לבין תקלת המערכת הסינון?

ת.

בכל אחת מההמונות והת' שעלייהם דברנו רואים את הפילטרים. זה הקוביות
למעלה, רואים שהם דולפים. סתום הבחן מופיע על גג הסילו קרוב לדופן".

70. בחקירה הנגדית, אישר ג' כי עבד בחברות של סולל בונה מזה 35 שנה, וכן העיד כי הנאשם 4, באו
סימנטוב, היה כפוף לשיר שלו.

80. ג' חזר על עדותו לפיה לא קיבל את תנאי רישיון העסק:

יש.

אתה הכרת את תנאי רישיון העסק של המפעל כשנכנשת לתפקיד?

ת.

כשנכנשתי לתפקיד למדי תנאי רישיון העסק. כן.

ש.

אתה יודע לומר לי ממתי היו התנאים האלה, או אם יצא לך תוכל לאשר לי?

ת.

לא

ש.

היו שני סטים של תנאים טרם זמן אחד מ 95 ואחד מ 2001. האם קיבלת TICK
מפעל עם כל הרישיונות וההיתרים שהמפעל קיבל והוא כפוף אליהם?

ת.

לא קיבלתי TICK מפעל מסודר, אני לא יודע, אתה מספר לי שהיה ב 95 וב
2001 - אני יודע שהיו שנים קודם שהוציאו אותם. למדי את התנאים ובמידה
ולא הייתה נכנס לאינטרנט לראות מה הדרישות של איכות הסביבה.

ש.

כתב האישום מדבר על תקופה מ 2006 עד סוף 2010. אתה יודע שבאוגוסט
2010 ניתן למפעל סט שלישי של תנאי רישיון עסק? אתה סיימת באוקטובר
2010, אתה מקבל תנאים נוספים באוגוסט 2010?

ת.

לא שאני זוכר קיבלת סט תנאים כאמור.

ש.

אני רוצה להראות את ת/16. זה מסמן שהוגש בהסכם. מסמן של אדם בשם
צבי משיב ויש לו אישור שהוא קיבל את התנאים מהמשרד להגנת הסביבה
ואישור שבאוגוסט 2010 מסר אותו למפעל. העמוד השלישי מופנה אליו. יש פה
חתימה עם שם לא ברור. אתה מכיר את המכתב זהה?

ת.

לא מכיר וזו לא חתימה שלי

ש.

יודע לומר של מי החתימות?

ת.

אם הוא נתן את זה לאחרון הפעוטים...

ש.

אתה לא קיבלת מעולם את התנאים האלה?

ת.

לא קיבלתי.

אבי כספי

109. העד הבא מטעם ההגנה היה אבי כספי. כספי העיד כי הוא התחליל לעבוד בסולל סונה לפני כ- 5 שנים, ובשנת 2010 החליף את מר ג' בתפקידו. כספי סיפר את מבנה החברה ומבנה התפקידים:

"ש. אני מבקש שתספר לנו متى נכנסת לתפקיד בסולל בונה, התפקיד שלפני התפקיד הנוכחי שלך, متى נכנסת לתפקיד וספר על המבנה הארגוני והדרוג המנהלי של סולל בונה בבני ברק?"

ת. אני התחלתי לעבוד בסולל בונה לפני כ 5 שנים. בשנה הראשונה ניהלתי את המפעל הטרומי בחיפה, בשנת 2010 החלפתי גם את ח' בתפקיד ---, המבנה הארגוני של מפעלי הבטון ושל הטרומים הוא שככל מפעל ובכל יחידה יש מנהל מפעל, שאחראי מתקוף תפקידו להנהלות של כל מפעל ומפעל אותו הוא מנהל, אני מנהל את מנהל המשק את מנהל התפעול, את המנהל הטכנולוגי ואת מנהל הלוגיסטיקה והם בהתאם לכל אחד מהם יש יחידות ניהול בפני עצמן עם מדרג שמשמעותו".

110. בהמשך עדותו, ציין כספי כי העביר את מנהל המפעל ניסים סוויסה מתפקידו נכון עמידתו ביעדים, הכוללים גם עמידה בתנאי רישויו העסק.

כనען דורון

111. העד הבא מטעם ההגנה הינו כנען דורון, מודד מוסמך, אשר הגיע חוות דעת מומחה (נ/34).

112. על פי חוות הדעת, קיימת ירידה (שיוף) של 5% מכון דרך אם המושבות לכיוון הכניסה למפעל סולל בונה.

113. בעדותו בבית המשפט, העיד כי לא יכולה להיות זרימה כלשהי של מים מהמפעל לכיוון כביש אם המושבות

הויאל והכביש גבוח מהמפעל בכתמר לעיר.

114. בחקירה הנגדית בבית המשפט, אישר כנען כי פער הגבהים בין חצר מפעל סולל בונה לבין כביש השירות הסמור לו הוא נמור משמעותית מהפער ביחס לכביש אם המושבות והבהיר כי לא ביקר במקום בשנים הרלוונטיות לכתב האישום.

באי סימנטוב (נאשם 4)

115. באיו סימנטוב העיד בחקירה הראשית בבית המשפט אודות תפקידו במפעל סולל בונה:

"ש. ספר לנו את הרקע המקצועני שלך?"

ת. אני עובד 40 שנה בחברת סולל בונה, עדין. כ 23 שנה אני משתמש מנהל המשק של מפעלי הבטון בבני ברק.

ש. מה עשית לפני?

ת. הייתה לי מנהל מפעלי הבטון בבניינינה. של סולל בונה.

ש. מה הגדירה של התפקיד שלך היום בסולל בונה?

ת. מנהל המשק של 11 מפעלי בטון מחיפה ועד לבאר שבע. אני מנהל המשק של המפעלים.

ש. האם מפעלי הבטון בני ברק שונה ממפעלים אחרים?

ת. הוא אחד מ 11 המפעלים שלנו. לא שונה. מפעלי רגילה.

ש. תאר לנו את מנהל המשק של מפעלי הבטון. מה תפקידו כמנהל המשק?

ת. תפקידי הוא קיבל הודעות על תקלות שבטים, בעיות, ויצא עם צוות ומתקן לפעמים. אני כמו אב הבית של 11 המפעלים.

ש. מה לא במסגרת התפקיד שלך?

ת. לא במסגרת שלי - אני לא אחראי לקבל חומרים לשילוח הבטוניים, קבלת צמנטים. אין לי שום יד בנושא של קבלה ופעול המפעל. אני נטו תחזקה

ש. מה האחריות שלך לגבי ניהול המפעלים?

ת. לגבי הnikיון יש לנו את המנהל ניסים סיסה בבני ברק הוא היה מנהל המפעל בזמןנו. אנו נפגשים בבודք, אם צריך ניקיון הוא מוסר לי, אני מעביר לו אנשי צוות ומנקנים. יש לנו מנקה שמנקה יום יום את המפעל, בנוסף לכך אדם שמנקנים. זה לא האחוריות שלי. זה אחוריות של מנהל המפעל. אני מבצע הוראות של מנהל המפעל.

בבני ברק יש לנו מעין מכונית קטנה, כמו בובקט, שצמוד לו מטاطא, שאני מעביר אותו לפעם לחולון או לראש העין. הוא מקור של בני ברק.

ש. הוא יושב במפעל בבני ברק?

ת. הוא יושב בבני ברק, שם רוב עבדתו. הוא לא שייך רק לבני ברק.

ש. האם אתה תמיד נמצא במפעל הבטון בבני ברק?

ת. לא. אני מסתובב בין המפעלים.

ש. ומתי אתה מגיע למפעל בבני ברק?

ת. אני בבוקר נמצא בבני ברק ויוצא לשיכוב של מפעלים יומם יום".

116. בהמשך עדותו, התייחס סימנטוב להפרות רישון העסוק משנת 1995 כפי שנטען על ידי אسا.
117. סימנטוב התייחס לתמונות של פליטות האבק מהסילו, וטען כי מדובר בדילפה משסתום הביתוחן:

"ש. אני מבקש להראות לך 3 תמונות - ת/10, ת/25 ות/27. (תמונות של פליטות מסילויים, ת/10 2009, ת/25 משנת 2008 ות/27 משנת 2010). לפי מה שאתה רואה בתמונה מההכרות הטכנית שלך, בכל אחת מהתמונות, מה רואים?
ת. בתמונה הגדולה של ברוך ובור רואים שיש בריחת אויר מהסתום פיצוץ . בסילו יש לנו פילטרים שמנקנים שלא יצא שם אויר, ויש שסתום בטחון שבכל סילו זה מותקן שסתום של 10 צול ואם יש לחץ או אובר אויר הוא נפתח, אחרת הסילו מתפוצץ. זה אסון, זה פצחה. אז זה הבטחון שלהם.

ש. תאר לנו את התמונות האחרות?

ת. בתמונה של צחי אסא רואים את הפילטר שלם ושוב בריחת האויר היא מהסתום פיצוץ. כמובן, ברגע שיש לחץ אויר בסילו.... זה נורמלי. כן. פריקה של מכלית זה בין 15-20 דקות. אז בזמן שמכליות פורקת יכול להיות שנוצר לחץ ואז השסתום עובד, רוצה לומר אין פליטות כלל לאורך כל היום. לשאלת ביהם"ש פורקות שתי מכליות ביום בממוצע.

ש. התמונה השלישית?

- ת. גם רואים את הפילטרים. הפילטרים שלמים. זה הכל מהשיטות.
- ש. האם בכלל פריקה של משאית מופעל שסתום הלוחץ?
- ת. כן. אני מחדד - השסתום מוכן לפועלה אבל הוא לא פולט אלא אם נוצר הלוחץ החורג.
- ש. לגבי כל אחד משלושת המקרים האלה, האם לאחר מכן התבקשת לבדוק את תקיןות מסנני האוויר ואם כן מה גילית?
- ת. לא, לא התבקשתי.

פרופ' יעקב ממן

118. העד הבא מטעם ההגנה הוא עד מומחה - פרופ' יעקב ממן. חוות דעתו הוגשה (נ/38).

119. על פי מסקנות חוות הדעת, עיון בבדיקות הניטור שנערכו במפעל סולל בונה ובשכונת קריית הרצלוג, מעלה כי קיימים ליקויים מהותיים הפגעים בתקיפות ואמינותן של הבדיקות באופן שלא ניתן להסיק מהן כי מפעל סולל בונה חרג מתקני איכות האוויר שייחסו אליו.

120. אליבא דמומהה ההגנה, שיטת הבדיקה שננקטה, והבדיקות של חומר חלקי אשר הוזכרו בסעיף האישום לעיל, אין אפשרות להציגו כצורה מדעית על המקורות של החומר החלקי באזרע המפעל, אין אפשרות ולא מסוגלות לקבוע כי כל האבק אשר נמדד אכן מקורו במפעל, ואין מסוגלות לקבוע או להבחין בין המקורות השונים. ברמה המדעית והטכנולוגית, מדידות אלה לא יכולות לשמש כהוכחה או ראייה לקשר סיבתי בין הערכים הנמדדים לבין האבק אשר מקורו אף ורק מהמפעל.

121. בנוסף לכך, קבע פרופ' מן בחוות דעתו, קיומו של מספר מקורות נוספים שיכולים לפולט אבק במסירות כה קרובה למפעל, מהוות גורם מתערב ממשמעו שאין אפשרות להסיק ברמת וודאות סבירה על הקשר הסיבתי שבין ערבי סביבה חריגים לבין פליטות אבק ממפעל סולל בונה.

122. בהמשך חוות דעתו, התייחס פרופ' מן באופן פרטני לכל בדיקה שנעשתה ועומד על הביעיות באופן ביצוע הבדיקה, וחוסר סבירותם של הממצאים שנתקבלו.

דין הכרעה

Uberot ul pi chok risui uskimos - Zikim shel hanashimim mafperot tana'i risuiun hausuk meshut 1995

123. חברת "סולל בונה" בע"מ מחזיקה ברישיון עסק מס' 135/83 מיום 15.5.1983 (ת/1). על פי הנטען בכתב האישום, במסגרת רישיון זה הוסף תנאים מיוחדים לרישיון מאות המשרד לאיכות הסביבה על פי סעיף

7 לחוק רישי עסקים, בשלוש הזדמנויות שונות: בשנים 1995, 2001 ו- 2010.

לא הוכח כי הצורך בתנאי הרשיון מעת 1995

124. ההגנה טענת כי קיימ ספק רב בנוגע לתוכן התנאים הנוספים המחייבים של רישיון העסק מעת 1995 (להלן: "**התנאים**" או "**התנאים הנוספים**" או "**התנאים מעת 1995**") , וכי "עננה" שורה מעלה השאלה מהו בכלל הנוסח המחייב של התנאים הנוספים באותו רישיון.

125. עוד טענת ההגנה, בסיכוןיה, כי לא הובאו ראיות לכך שהתנאים הנוספים מעת 1995 נמסרו למבצע סולל בונה, כדין, או בכלל.

אשר על כן, מבקשת ההגנה לזכות את הנאים מביצוע עבירה על הפרת התנאים ברישיון העסק.

126. יודגש כבר עתה, כי **מסיבה שלא ממש הוברה - תנאי רשיון 1995, שהם בלבית כתוב האישום - לא הוגש בבית המשפט כראיה**. המאשימה בסיכוןיה, תחת הכותרת "ראיות מטעם המאשימה", בקשה להוכיח - בדרך פתאללה - את תוכן התנאים מעת 1995, קר: "תנאים נוספים ברישיון העסק של המפעל מיום 24.10.1995 אשר הוגש בהסכמה תוק ויתור על עדותו וחיקירתו הנגדית של עד התביעה האחד צוין (סומנו ת/12)". אך התנאים עצם, כאמור, לא הוגש, לא הוצגו לרואה, או לבחינת בית המשפט. עוד על כך - בהמשך.

לענין שאלת מסירתם כדין של תנאי 1995, טענת המאשימה כי: "אין חולק כי גם ברישיון העסק של המפעל הותנו לפחות שלושה סטם שונים ונפרדים של תנאים נוספים - בשנים 1995, 2001, ו- 2010 נמסרו כדין, כל אחד מהם בשעתו, לנציגים מוסמכים של המפעל".

לביסוס טענתה מפני המאשימה לצרופות של ת/1, ת/12, ת/15, ת/16 ו- ת/17. עוד טענת המאשימה, כי ג' הודה בחיקירתו הנגדית שלמד והכיר את תנאי רישיון העסק של המפעל עם כניסה לתפקיד.

127. לאחר שבחןתי את טענות הצדדים, החלמתי לזכות את הנאים מעבירה לפי חוק רישי עסקים בכל הנוגע להפרות הרשיון מעת 1995, וזאת מחתמת הספק.

128. קיימים ותוכנם של התנאים הנוספים מופיע בסעיפים 7-6 לכתב האישום המתוקן, כך עולה מסעיף 6 לכתב האישום המתוקן:

"לנאמת 1 היה, בתקופה הרלוונטית לכתב אישום זה, רישיון עסק מס' 135/83 (מס' תיק במשרד להגנת הסביבה 1/20900). בימים 23 בנובמבר 1995, 19 במרץ 2001 ו- 2 ביוני 2010 הותנו תנאים נוספים ברישיון העסק של המפעל על ידי המשרד להגנת הסביבה".

(ההדגשה שלי, וכן לגבי כל הדגשה מכאן ולהבא, אלא אם נכתב אחרת - ש.ב.)

בסעיף 7 לכתב האישום מפורט תוכן תנאי רישיון העסק משנת 1995.

129. יש לומר, כי ההגנה הודתה בסעיפים אלה, ואדרבא - ההודיה מקיפה גם את תוכן התנאים, ולא רק את קיומם.

130. ביום 24.7.2012, עוד טרם ניתן מענה לכתב האישום, הוגשה מאות החלטים, בהסכמה, הودעה ביחס למסמכים שיוגשו בהסכמה לתיק בית המשפט. בין היתר, בסעיף 3 להודעה, צוין - באותיות קידוש לבונה - כי יוגשו "תנאים נוספים ברישיון העסק מיום **23.11.95**". בישיבת יום 24.1.13 ביקש בא כוח המאשימה להגיש "רישיון עסק משנת 95", והמסמך, החתום על ידי אהוד צויג, הוגש וסומן - "**ת/12**".

דא עקא, שעון בת/12 מעלה, כי מדובר במסמך מיום **24.10.1995**, הנושא את הכותרת "מפעל סולל בונה בני ברק (הצעת נוסח מעודכנת) לתנאים נוספים לרישיון העסק" (המסמך מופיע גם כצורפה לת/1), ועליו חתום אהוד צויג, שעל חקירתו ויתרה ההגנה.

131. הנה כי כן: מחד גיסא, המאשימה ביקשה להגיש, בהסכמה, תנאים נוספים ברישיון העסק מיום **23.11.1995**, אולם הלכה למעשה, הוגש אך ורק מסמך מיום **24.10.1995** (הרי הוא ת/12) אשר המאשימה בסיכוןיה מבקשת להסתמך עליו כאילו הוא מוכיח את תוכן התנאים הנוספים. בין כך ובין כך, אומר שוב: מסמך או רישיון או מכתב מיום **23.11.1995** - שעליו נשען כתב האישום (בכל הקשו להפרת תנאי רישיון העסק משנת 1995) - אין. יוק.

132. למען הסר ספק: לאורך כל המשפט דובר, סופר ונטען כי הנואשים הפרו (בעיקר) את תנאי רישיון יום 23.11.1995, ולא דובר כלל ברישוי או בתנאים מיום 24.10.1995 (וכך גם בכתב האישום).

133. יתר על כן: במסגרת חקירתו הראשית של מר ברוך ובר, מנהל מחוז תל אביב מטעם המשרד להגנת הסביבה משנת 2005, הוגשו מטעמו המסמכים הבאים: "דו"ח מפגעים ממפעל סולל בונה בבני ברק מיום 19.11.09", ומצר מיום 19.11.09 - "השלמת דו"ח מפגעים ממפעל סולל בונה בבני ברק מתאריך 19.11.09" (הדוחות סומנו ת/10, ת/11 בהתאם). דוחות אלה מדברים אך ורק על הפרות רישיון 19.11.09, ולא מדובר כלל ברישוי או בתנאים מיום 24.10.1995, 23.11.1995.

134. ודוק: על פי ת/10, בזמן סיור שביצע ובר במבצע ביום 15.11.09, ביחד עם עו"ד אביב שהרבני, ודן בית דין, נראו פלייטות חמורות של אבק מהסילו של המפעל, אותן تعد באמצעות תמונות שצולמו על ידו וצורפו לדוח.

על פי הדוח, "لسולל בונה הוסיף תנאי רישון עסק מתאריך 23.11.95. פלייטת האבק המתוארת בתמונות מהוות עבירה על התנאים הבאים..."

135. מת/11, הרי הוא דוח ההשלמה, עולה, בין היתר כי: "**لمפעל הוסיף תנאים נוספים ברישון העסק בתאריכים הבאים: 23.11.15 (סימוכין - 1025-95) ... לעניינו אם כך ניתן להסתמך על התנאים הנוספים שננתנו למפעל בתאריך 23.11.95 (להלן : "תנאי 95") ... .**

136. מת/34, שימושו שנערך למפעל סולל בונה ביום 22.4.2007, אותו ערך שהרבני, הייעץ המשפטי של מחוז תל אביב במשרד להגנת הסביבה ומרכז האכיפה, עולה: "... **בתאריכים 23.11.95 ו- 19.3.01 הוציא המשרד להגנת הסביבה למפעל תנאים נוספים ברישון העסק.**"

137. לא כל שכן, כאמור, ה**התביעה עצמה** הצהירה כי יוגש על ידה לתיק בית המשפט מסמך מיום 23.11.1995, וחיף האמור - הוגש מסמך מיום 24.10.1995 (ולמען הסר ספק: לא הוצהר כי הוא מחליף או בא תחת מסמך יום 23.11.1995).

138. אינדיקציה נוספת לכך שהמסמך המסומן ת/12 מיום 24.10.1995 אינו מהוות או כולל את נוסח התנאים הנוספים המחייב משנת 1995, הוא תוכן מכתבו של אהוד צויק אל מפעל סולל בונה, מיום 24.10.1995 (צראה של ת/1) שם נכתב, בין היתר: "... להלן הצעת נוסח מתוקנת ברוח הדברים שוטכונו בשיטה הנדונה. במידה והן רוצח להתייחס או להעיר בכך אבקש את תגובתך בטור שבועיים מקבלת מסמך זה". למכتب זה צורף מסמך זהה למסמך המסומן ת/12. רוצה לומר: מדובר בטיווא, ותו לא.

139. התביעה מבקשת להרשייע את הנאשימים בעבירה לפי חוק רישיון עסקים, בכך שהפרו את תנאי רישון העסק משנת 1995, אולם בחרה, מטעמה, שלא להציג את התנאים שנכתבו ביום 23.11.1995, כפי שטעה בכתב האישום, בהודעה המוסכמת, במכטיב ההתראה ובシמור.

140. לאור האמור לעיל, אני קובע את הבירור מאלו, ולפיו המוצג ת/12 אינו המסמך המוכיח את התנאים הנוספים משנת 1995; התנאים אוטם הפרו לכוראה הנאשימים, מצוים ככל הנראה במסמך מיום 23.11.1995, אשר לא הוכח ומילא לא נמצא בחומר הראיות (ושוב: חיף הצהרה של התביעה כי תגישנו בבית המשפט).

141. בהינתן הקביעה לפיה המסמך שהוגש לבית המשפט - ת/12 אינו מהוות את התנאים הנוספים המחייבים, אין מנוס מההידרשות לשאלת האם התנאים הנכונים הומצאו כדין למפעל בזמן אמיתי, הגם שלא הוצגו בבית

המשפט.

הנאשمت 1 - מפעל סולל בונה

142. החלטתי לזכות את הנאשمت 1 מעבירה לפי חוק רישי עסקי בכל הנוגע להפרות התנאים הנוספים משנת 1995, כמפורט להלן.

143. לטענת ההגנה, נוכח העובדה שהثبتיעה לא הוכיח מסירה כדין של התנאים משנת 1995, ואף לא הציגה את התנאים בבית המשפט, יש להורות על זיכוים של הנואשים, ובכללם נאשمت 1, מההפרות המיויחסות לה.

144. לשיטת ההגנה, המאשימה לא טענה מעולם, ולא הביאה ראיות לכך שה坦אים הנוספים משנת 1995 אכן נמסרו לנואשים. ובלשון ההגנה: "ת/1 כולל מכתבו של מי שנטען שהיה מנהל מח' רישי עסקי באותה תקופה, פאול ברגר, אולם המאשימה לא הביאה כל מסמך שיראה שמכتب זה בלויי התנאים הנוספים אכן נמסרו, ולא טרחה להביא כל מסמך או תעודה של ברגר, בכך להראות שאכן התנאים נמסרו בפועל לנואשים".

145. המאשימה טוענת, מנגד, בסיכוןיה, כי: "אין חולק כי ברישון העסק של המפעל והותנו לפחות שלושה סטיטים שונים ונפרדים של תנאים נוספים - בשנים 1995, 2001, 2002, ו-2010, והלו נמסרו כדין, כל אחד מהם בשעתו, לנציגים מוסמכים של המפעל (ראו את הצروفות לת/1, ת/12, ת/16 ו-ת/17). מכאן, ככל שנותר על מנת להוכיח את התקיימות היסודות העובדיים של העבירות המיויחסות לנואשים - הפרת התנאים שהותנו ברישון העסק - להוכיח את הפרת התנאים".

146. אמנם צודקת המאשימה, כי אכן אין חולק שהותנו התנאים משנת 1995, ובכך הודהה ההגנה, אולם המאשימה לא הוכיחה ברמת ההוכחה הנדרשת במשפט פלילי כי התנאים הנוספים המחייבים, כנראה מיום תנאי הרישון מ-23.11.1995, נמסרו לנאשמת כדין.

147. בחינה מהותית ומעמיקה של חומר הראיות מובילת למסקנה, כי למפעל היו ידועים תנאי רישון, כלשם, למפעל נשלח מכתב התראה על פי חוק רישי עסקי (ת/9), וכן קווים שימוש, שעוניינו, בין היתר, הפרת תנאי הרישון מ-1995 (ת/34). אדרבא, בעלי התפקידים במפעל עשו כל שלאל ידם כדי להראות שהמפעל אינו מפר את תנאי הרישון שלו.

148. והנה, הפעם הראשונה בה הועלתה טענה זו, של אי-קבלת תנאי רישון 1995, היה על ידי ג', רק בעדותו בבית המשפט, לפיה בכניסתו לתפקיד, מספר שנים לאחר 1995, לא קיבל תיק מפעל לידי, ואין

הוא יודע בכלל מאייזו שנה הם התנאים אותם כן הכיר.

149. ניתנת האמת להיאמר, כי לאור האמור, הטענה כי התנאים לא הומצאו למפעל נשמעת, על פני הדברים, בטענה "טכנית", פורמליסטית, צו הרוחקה מלהשבות את לב המשפטן. אולם, בכל זאת, גם אם אין מדובר בזיכוי "מהודר" - עדין זיכוי הוא; כאשר המאשימה, מדינת ישראל, מבקשת מבית המשפט להרשיע פלוני בהפרתם של תנאים אלמוניים, חובה עליה להוכיח ולצרכם לראייתה.

150. כמפורט בהרחבה לעיל, אין בחומר הראיות מסמך המugen את התנאים הנוספים המחייבים משנהת 1995 כפועל יוצא מכך, ב"כ המאשימה לא חקר מי מעדי התביעה בקשר לשאלת המוצאים של התנאים, ולא לא הوطח תוכנם באף עד, אלא שהמאשימה הסתפקה בדיון מעורפל על "התנאים".

151. במצב דברים זה, בו על בית משפט להרשיע פלוני בהפרת תנאי אלמוני, קיימת חשיבות מכרעת, חיונית, לבחינה מדויקת בשאלת המוצאת התנאים **הנכונים**, ככל הנראה מיום 23.11.1995 למפעל, שכן מקור התנאים המנויים בכתב האישום נותר עולם בעיני בית המשפט.

152. בחקירה של חומר הראיות מובילה למסקנה, כי אמנים נציגי המפעל היו מודעים לתנאים נוספים, כלשהם, משנהת 1995, אולם אין כל אינדיקציה בחומר הראיות כי התנאים המחייבים, מיום 23.11.1995 הומצאו למפעל כדי.

153. המאשימה מצבעה בסיכון על מספר מוצגים, אשר לשיטתה דווקא מוכחים המוצאים של התנאים האמורים כדין, הטרופות לת/1, ת/12, ת/16 ו - ת/17. עיון במוצגים האמורים, מותיר ספק, ואף מעבר לכך, בשאלת המוצאת התנאים הנכונים למפעל. אפרט:

154. מתעודת עובד הציבור המסומנת לת/1, החתוםה על ידי אברהם בלושטיין, עולה לכואורה כי "מצורפים תנאים נוספים משנהת 1995 מיום 24.10.95", וכן - "אישור מסירה לבעל העסק" גם בקשר לתנאים הנוספים משנהת 1995. עיון בצרופות לתעודת עובד הציבור מעלה את המסקנות הבאות:

א. מכתבו של פאול ברגר, מיום 18.12.1995 אינו מוכיח, בוודאי לא ברמת ההוכחה הנדרשת במשפט פלילי, כי התנאים הנוספים הנכונים הומצאו למפעל בעת הרלוונטיות; מר ברגר כותב במכتبו מיום 18.12.1995, המופיע אל מנהל מפעל סולל בונה: "רצ"ב אליכם תנאים מיוחדים שיש לצרף לרישיון העסק של המפעל לבטון מוקן של חברת "סולל בונה" בע"מ מס' 135/83 כפי שנקבעו ע"י משרד לאיכות הסביבה בתקוף סמכותם בנותן האישור ע"פ סעיף 7 לחוק רישיון עסקים...". האotto לא.

ב. למכתב לא מצורפים התנאים שהועברו, לא ברור האם מדובר בתנאים מיום

האם מיום 23.11.1995, ויתכן כי מדובר על תנאים אחרים בכלל - רק למאשימת הפתורונים.

ג. בלושטיין, החתום על תעודה עובד ציבור בנדון (לעיל - ת/1), לא יכול היה ליתן מענה לשאלת זו. על פי עדותו בבית המשפט, החל לעבוד בעיריית בני ברק רק בשנת 1998, ואינו יכול לדעת מה התרחש בשנת 1995. כך העיד בבית המשפט:

"**האם לפניו כן עבדת בעיריית בני ברק.**

ת: לא. עבדתי בעיריית בני ברק. התחלתי בשנת 1998.

ש: האם יצא לך להכיר הנהלים של מח' רישוי עסקים. האם אתה מודע להם.

ת: קודם לא הכרת, לאחר שהתחחלתי לעבוד הכרת את הנהלים.

ש: האם אתה מכיר היום הנהלים שהוא קודם לך.

ת: לא מכיר הנהלים למשל של שנת 1997.

כשנכנסתי לתפקידו התעומקתי בנהלים".

ד. עוד צורף לת/1 אישור על משלוח דואר רשום, בין היתר - אל מפעל סוליל בונה. מעבר לכך שכלל לא ברור מה נשלח, הרי שבא כוח המאשימת הצהיר כי חותמת הדואר היא משנת 2001 (קרי - אחרי 1995, מן הסתם). מילא כאמור, מסמך זה אינו מצביע על מה נשלח למפעל ובאייה מועד.

ה. הצלפות הנוספות לת/1 אין מצביעות על העברת התנאים למפעל, אלא רק "הצעת נוסח מעודכנת" של התנאים, מיום 24.10.1995, שכבר קבעתי כי אין אלו התנאים המחייבים.

155. התביעה הפניה כזכור גם לת/16 בנסען להצביע על המצאת תנאי 1995 העולמים לידי המפעל. ברם, לת/16 עניינו בתנאים הנוספים שנקבעו בשנת 2010 (15 שנה מאוחר יותר!); אף לת/17, שנועד לכארוה, גם הוא, למד על מסירת תנאים למפעל, עניינו בתנאים הנוספים שנקבעו בשנים 2001 ו 2010, ועל כן גם הם אינם קשורים לשאלת המצאת התנאים הנוספים משנת 1995.

156. אשר על כן, קיים ספק האם התנאים הנוספים המחייבים נשלחו כדין למפעל (או נשלחו בכלל?), וכאשר המאשימת מבקשת מבית המשפט לבחון האם הופרו אם לאו, לא ניתן לעשות כן מבלתי הגיע את המסמך הרלוונטי, ומבלתי לעמת את העדים עם המסמר הנוכחי.

157. אני עր לכך שההגנה הודתה, על ידי בא כוחה, כי אינה מכחישה את תוכן סעיף 6 ו- 7 לכתב האישום, המדבר הן על עצם קיומ התנאים והן על תוכנם. לא נעלם הדבר מעני. כיצד איפוא עליה עובדה זו בקנה אחד עם האמור לעיל? אם הودתה ההגנה - כיצד נקבעת אי הוכחת התנאים? אחד איפוא את הבסיס לזכוי דכאן: **כאשר עסקין בתנאים משנת 1995, ככל שבעת הגשת כתב האישום מלאו להם 16 שנים (!), לא פחות, והעדים באים ואומרים - לא ראיוניהם, והתביעה עצמה מצהירה כי תגישם לעיון בית המשפט, אך אין היא עומדת במילתה, הרי שחוובת היותר היא לא רק שאלת מסירתם כדי לפעול (לא הוכח הדבר), אלא גם תוכנם של התנאים.** הגם שלצורך הזכוי - די בכך שלא נמסרו התנאים כדי לפעול (**ראו סעיף 7 (ג) לחוק רישיון עסקים**), הרי שלדעתו, גם מקום בו ההגנה מודה בקיומם ובתוכנם של התנאים, חובה על בית המשפט, בכל זאת (וודאי בנסיבות בהן חלפו שנים רבות מהנפקת הרשיון, ואין איש מחזיק בו או מציג לראותו) - לראותם. אין מדובר בהליך אזרחי, אלא בפלילי, וספק בעניין אם יכול בית משפט להרשיע פלוני בהפרתו של סעיף מתנאי הרשיון, מבלי שהוא הוצג לפניו.

158. סוף דבר איפוא, במצב דברים בו לא עליה בידי המאשימה להוכיח כי המסרך הנכון הומצא לפעול, זה אף לא הוגש לבית המשפט, לא ניתן לבחון את שאלת התקיימותו של היסוד העובדתי, האם הופרו התנאים אם לאו (שממilia לא הוכח שנמסרו, מלכתחילה), ואני מורה על זכיה של הנאשמה מעבירה לפי חוק רישיון עסקים, בכל הנוגע להפרות התנאים משנת 1995.

הנאשם 3 - ח' ג'

159. החלטתי לזכות את ג' מעבירה לפי חוק רישיון עסקים, בכל הנוגע לתנאי רישון העסק משנת 1995, משלא הוכחה מודעתו לתנאים הנוספים המחייבים.

160. המאשימה מבקשת להרשיע את ג' טוענת בסיכוןיה, כי: "הנאשם 3 בחקרתו הנגדית הודה שלמד והכיר את תנאי רישון העסק של המפעל עם כניסה לתפקיד"; עוד טוענת המאשימה, כי: "הנאשם 3 היה מזכיר על כל סיכומי הסירות ומכתביו של אסא, בחלק מהסירות השתתף בעצמו ועל חלק מהמכתבים השיב בעצמו, הוא אף זמין לשימושו שנערך לנאים בחודש אפריל 2007 והשתתף בו".

לאור האמור, טוענת המאשימה, הנאשם 3 היה "מודע היטב לאור כל הדרך למשמעות העשוויות לנבוע ממעשיו או מחדלו בעניין זה".

161. אין בידי לקבל מסקנותיה של התביעה.

ודוק: בנגד לעמודת המאשימה, בעדותו בבית המשפט, ג' שלל כי ראה או קיבל את תנאי רישון העסק עם כניסה לתפקיד (בשנת 2003), והסתפק בהצהרה כללית כי למד את תנאי רישון העסק. ג' לא ידע לומר מאיו שנה התנאים שלמד, ומה תכנם. כך העיד ג' בחקרתו הראשית בבית המשפט:

"ש. מכיוון שכותב האישום עוסק בתנאי רישיון העסק, ספר מה שידוע לך איך והאם התקבלו תנאים נוספים, במובן של נמסרו לך על ידי המשרד או הרשות, תנאים לרישיון העסק בסולל בונה?

ת. אני הגעת למסולל בונה ב 2006 (צ"ל - 2003 להבנתי, ש.ב.). להגיד שראיתי או קיבלתי תנאים של רישיון עסק - לא. ומעבר לזה אנחנו כל הזמן, יש כללים לרישיון עסק, גם כשאתה נכנס לאינטרנט יש את הדרישות ממפעלי בטון. אנו תמיד הקפדנו לעמוד בדרישות הרשות ולהגיד שראיתי את התנאי רישיון - המפעל הזה קיים משנות ה-50 ומماז הוא קיבל את הרישיון עסק, אולי אחרי זה היה שינוי. בתקופה שלי לא היה שינוי בתנאי הרישיון ולא פנו אליו מהרשות בנושא תנאי או שינוי תנאי רישיון העסק.

ש. מכיוון שהתחלה לעבוד לקראת 2003 יכול להיות שימושו קיבל את זה לפניו, ידוע לך על זה ממשו?

ת. לא ידוע לי.

162. בחקירתו הנגדית, חזר ג' על עדותו לפיה לא ראה את תנאי רישיון העסק, לא כל שכן את התנאים הנוספים משנת 1995:

"ש. אתה הכרת את תנאי רישיון העסק של המפעל כשןכנת לתקид?

ת. כשןכנת לתקיד למדיטי תנאי רישיון העסק. כן.

ש. אתה יודע לומר לי ממתי היו התנאים האלה, או אם אכן לך תוכל לאשר לי?

ת. לא

ש. היו שני סטים של תנאים טרם זמןך אחד מ 95 ואחד מ 2001. האם קיבלת תיק מפעל עם כל הרישיונות וההיתרים שהמפעל קיבל והוא כפוף אליהם?

ת. לא קיבלתי תיק מפעל מסודר, אני לא יודע, אתה מספר לי שהיה ב 95 וב 2001 - אני יודע שהוא שנים קודם שהוציאו אותם. למדיטי את התנאים ובמידה ולא הייתה כניסה לאינטרנט לראות מה הדרישות של איכות הסביבה".

163. הגם שה' העיד כי אינו מכיר את התנאים האמורים, נמנעה המאשימה מלעמת אותו עם התנאים עצם, מיום 23.11.1995 והסתפקה בשאלת סתוםה, מצוטט לעיל (מתגניב החשד אל הלב: שמא אין הרשות מצוי אף בידיה שלה?). אף לאחר הצהרת ההגנה כי היא מודה בעצם קיומם של התנאים ובתוכנם, לא בקש התובע, אף שומר על זכותו לכך, לשוב ולחקור את ג' בקשר למודעותם לתנאים שנקבעו ביום 23.11.1995.

164. קבעתי לעיל, כי בהעדר הצגת נוסח התנאים המחייב בבית המשפט, לא ניתן כלל לדון בשאלת התקיימותו של היסוד העובדתי. מעבר לכך יובהר, כי באשר לג', היסוד הנפשי אף הוא אינו מתקיים.

165. היסוד הנפשי הקבוע לעבירה על פי חוק רישי עסקים הוא מחשבה פלילית. המאשימה לא הוכיחה מעבר לספק סביר כי ג', היה מודע לתוכן התנאים הנוספים שנקבעו בשנת 1995.

כאמור, ג' טען בבית המשפט כי אמ衲ם הכיר את "תנאי רישיוון", אולם לא הצביע על כל תנאי ספציפי, ומילא לא ידע לומר באיזו שנה נקבעו התנאים אותם למד, ואף הוסיף כי במידה הצורך נעזר במרשתת.

166. לאור האמור, שעה שבחומר הראות לא קיים מסמך שיש בו כדי להוכיח את תוכן התנאים משנת 1995, ואשר ג' לא עומת עם קיומם של התנאים ותוכנם, הרי שקיים לפחות ספק, אם לא מעבר לכך, באשר להתקיימות היסוד הנפשי הנדרש לביצוע העבירה של הפרת תנאי רישיוון עסק.

167. אמ衲ם, עולה מחומר הראות שג' היה מכותב על כל סיכון הסירות ומכתביו של אסה, ובחלק מהסירות אף השתתף בעצמו, ועל חלק מהმכתבים השיב בעצמו, והוא אף זומן לשימוש שנערך לנאים בחודש אפריל 2007 והשתתף בו, כטענת המאשימה. יחד עם זאת, אין במידעתו לתוכן המכתבים, לסירות ולשימוש כדי להצביע על מודעותו לתוכן התנאים שנקבעו ביום 23.11.1995 - שהם בסוד ובלב כתוב האישום - קל וחומר כאשר הוא טוען כי מעולם לא קיבל אותם.

168. אני מורה, איפוא, על זיכוי של ג' מעבירה לפי חוק רישי עסקים בכל הנוגע להפרות במסגרת התנאים הנוספים שנקבעו בשנת 1995.

הנאשם 4 - סימנטוב באין

169. החלטתי לזכות את סימנטוב מעבירה לפי חוק רישי עסקים, בכל הנוגע לתנאי רישיוון העסק משנת 1995 בהעדר יכולת להתקנות אחר היסוד העובדתי, וכן משום שלא הוכחה מודעותו לתנאים הנוספים שנקבעו ביום 23.11.1995.

170. המאשימה טוענת בסיכוןיה, כי "הנאשם 4 בהודיעתו במשטרת הירוקה אישר שראה חלק מהמכתבים שהתקבלו מהמשרד להגנת הסביבה והשתתף בחלק מביקוריו של אסה במפעל". מכאן מההרת המאשימה למוד, כי סימנטוב היה מעורב ומודע להשגות שיש למשרד להגנת הסביבה בעניין קיום תנאי רישיוון העסק על ידי המפעל ומנהליו, וUMBRAKT להרשיינו.

171. התביעה לא הוכחה ברמת ההוכחה הנדרשת במשפט פלילי כי סימנטוב היה מודע לקיומם ותוכנם של

התנאים משנהן 1995, שנקבעו ביום 23.11.1995.

172. סימנטוב נחקר במשטרת הירוקה בשנת 2008 (ת/4) על ידי ענת רז. בחקירה זו, נשאל בין היתר, אודות התקיימות של פרות תנאים משנת 1995, אולם לא נשאל האם קיבל לידי את התנאים, והאם הוא מכירם, ואלו גם לא הוציאו לו.

173. בעדותו בבית המשפט, העיד סימנטוב בחקירה הראשית כי הוא "מנהל משק" ותפקידו הוא לקבל הודעות על תקלות שברים ובניות. לדבריו, לעיתים הוא יצא לשטח עם צוות, על מנת לתקן את הדרוש תיקון. סימנטוב הגידר את עצמו כ"**אב הבית**" של אחד עשר מפעלי סולל בונה.

174. סימנטוב לא נחקר כלל, לא במשטרת ולא בבית המשפט, אודות מודעותו לתוכן התנאים, אלא רק לשאלת ביצועם.

175. מהאמור לעיל עולה, כי אף אם סימנטוב היה מודע באופן נקודתי לטענות לגבי הפרות התנאים, ונתקבש לתקן ליקויים, הרו שלא הוכח כי היה מודע בכלל לתנאים הנוספים מיום 23.11.1995, ומילא לא נחקר על כך, מעולם.

176. בנסיבות אלה, בהדר הוכחת היסוד הנפשי, יחד עם אי הצגת התנאים המחייבים בבית המשפט כمفופר בחרחה לעיל, אני מורה על זיכוי של סימנטוב מעבירה זו.

הפרת תנאי רישון העסק משנהן 2010

177. כאן אין חולק על למצאת התנאים, וכפועל יוצא - על תוכנם. המשימה מבקשת להרשע את הנאשמים בהפרת סעיפים 8.3 ו 8.9 בתנאי רישון העסק משנהן 2010. המשימה מפנה לסייע שערר סורין סולומון (ת/27) ולעדותם בבית המשפט, כਮוכחים מעבר לספק סביר הפרת תנאים אלו.

178. סעיפים 8.3, 8.9 לתנאי רישון העסק משנהן 2010, עניינים סילו ושינויו צמנט (מלט).

בסעיף 8.3 לרישון נקבע: "בכל מערכת סילוסים של צמנט תהיה מערכת לסינון ולקילית אבק שתמנע פליטת צמנט לסביבה בכל עת".

בסעיף 8.9 נקבע: "מערכת הסינון וקליטת האבק ומערכת הבקרה בסילו הצמנט יהיו תקינות בכל עת, ויטופלו בהתאם לנוהלי תפעול ותחזקה של היצורן שיואגדו בנוהלי התחזקה של העסק".

179. הגנה התייחסה להפרות אלה בסיכון תחת הcotraht "הנאים לא גרמו זיהום אויר חזק או בלתי סביר". לשיטת הגנה, הוכח מעל לכל ספק שפליטת האבק מהסילו בשלושה מקרים - 4.8.2008 (ת/25), 15.11.2008 (ת/10), 12.11.2010 (ת/27), לא הייתה כלל מערכת סינון האבק או מערכת הפילטרים ולא עקב תקלת במערכות אלה, אלא מקורו בשסתום הביטחון שהותקן בראש כל סילו. הגנה מפנה בעניין זה לעדויותיהם של אסא וסולומון, עדי התביעה, והן לעדויותיהם של הנאים, כמפורט להלן.

180. רלוונטיות לעניין זה עדותו של סולומון, שכן המאשימה מבקשת להסתמך על "דוח אירוע" שערך ביום 9.12.2010 כהוכחה להפרת התנאים הנטען.

על פי/ת 27, בתאריך 29.11.2010 בשעה 10:30 ערך סולומון סיור במחסן חברת "ישראלולור" ברחוב לח"י בבני ברק. במהלך הסיור, בהתקבוננות דרומה לכיוון מפעל סולול בונה, הבחן - באקראי - בפליטת צמנט (מלט) מאחד הסילוסים במפעל סולול בונה, אותה تعد בתמונות. סולומון ציין כי לשיטתו, האירוע מהווה הפרה של התנאים המיוחדים (8.9, 8.3) ברישון העסק של מפעל סולול בונה.

солומון העיד בבית המשפט:

"לא הייתה לי כוונה להגיע לסלול בונה באותו יום ולא הגעת. אחד הרוחבות שם מקבילים למפעל יש שם מחסן של חברת גטר, וזה בנין תעשייתי שהם בקומת העלינה. יש רמפה ועולים למעלה והגעת לשם והייתי צריך להתלוות לממונה בטיחות של המחסן והוא התעכבר אז חיצית מרפסת צו, אתה מסתכל ורואה את הנוף מתחתן. זה בני ברק. והנה פתאום אני רואה ענן יוצא מאחד הסילוסים, אתה מצלם. הוציאתי את הטלפון וצלמתי..."

...

ש.   בדוח האירוע אתה טוען שסלול בונה הפרו תנאים של רישון עסק. למה
      הכוונה?

ת.   למפעל היה תנאים רישון עסק.

ש.   מאייזו שנה?

ת.   לא ידוע. אני לא זוכר. אבל היו תנאים ברישון העסק שהמשרד כתב אותם

ש.   אתה מכיר את התנאים האלה?

ת.   כן, היו בהם לעשות ביקורות במפעל והיינו בודקים סעיף סעיף האם זה עומד בתנאים או לא

- ש. אתה מופנה לשני סעיפים 3.8?
- ת. זה אחד התנאים, במסגרת של התנאים ...
- ש. כתוב שככל מערכת היסילוסים תהיה מערכת סינון וקליטת אבק ואמרת שיש.
אז למה זו הפרה?
- ת. אני לא יודע מה קרה באותו יום בפעול אבל זו נראה היה טעות אנוש.
מגיעה מכלית של צמנט, מתחבר לסילו, ומתחיל להזרים את הצמנט לתוך היסילו.
אם לא מקפידים לוודא שהסילו מלא אז יש אובר, זה עולה על גודתו ומתייל
להתפזר צמנט. זה מה שצלמתי ככל הנראה
- ש. דרך איפה הוא יצא?
ת. מלמעלה. זה שסתום, יש מערכת סינון שהיא שקיים, אם עולה שם אבק של
צמנט האבק נקלט בשקים והօיר הנקי יוצא החוצה. אם יש מכחה של צמנט זה
פורץ את השקים פורץ את המערכת ויוצא החוצה
- ש. איז השקים נקרועו?
ת. לא יודע אם נקרועו, זה פרץ את המערכת. האבק צריך לעלות לכיוון המפריד
שקיים זהה כדי למנוע מהאבק לעלות לאוויר
- ש. ידוע לך בעית בטיחות לחבר של שסתום לחץ חירום למערכת סינון וקליטת
אבק?
- ת. לא ידוע לי. היינו בודקים היינו מבקשים מהם דוחות תחזוקה, כל תקופה
מסויימת אמרורים לעלות אנשים למעליה ולנקות את השרוולים כי זה נסתם. והם
היי מציגים לנו את הדוחות עם כל מיני נתונות
- ש. בס' 8.3 כתוב שתהיה מערכת סינון לקליטת אבק ואתה אומר שהיתה מערכת
כזו?
- ת. נכון
- ש. לגבי ס' 8.9 מערכת סינון וקליטת אבק יהיו תקינות בכל עת. אתה מכיר את
נהלי התפעול והתחזוקה?
- ת. לא זכר. בזמןנו קיבלנו את זה ובדקנו את זה, זה היה הנהול. יחסית למפעל כזה
יצרנו מבחינותנו הם לא היו בעיה, הם שתפו פעולה הם לא מפעיל שיסירב לבצע
דרישות. היינו מתריעים על דברים מסוימים.
- ש. הם עברו אליכם לאגף התחזוקה?

ת.	בזמןנו אני זוכר שכן
ש.	והאם היו מקובלמים עליו?
ת.	אני חושב שכן
ש.	האם בדקתי אם הייתה הפרה של אותם כללים?
ת.	לא".

181. סולומון העיד, בהגינותו, כי כלל אינו יודע מה גרם לדילית האבק שראה וצילם ביום 20.11.2010: "כנראה", לדבריו, מדובר בעותת אונוש של עומס יתר, או שיתכן כי מדובר בשסתום, וממילא - אין כל אינדיקציה בעודתו להפרת התנאים המួחשת למפעל בקשר לכך. לא כל שכן - כאשר סולומון מעיד בפה מלא שלא בדק זאת.

182. איני יכול לקבל את טענת המאשימה לפיה יש ב - ת/27 כדי להוכיח כי לא הייתה מערכת קליטת אבק בסילוסים או שהיא תקללה במערכת (טכנית או טיפול שניי). כפי שהיעיד סולומון, יתכן שהמדובר בעותת אונוש - וככל שכן - לא ניתן לדעת האם הייתה חריגה מנהלי הפעול והתחזוקה של היצרן.

משנמנע סולומון לסור למפעל ולבזק את גורם הדיליפה, נותר ספק בקשר למקורה המדוייק, ולא ניתן להרשיע בהפרה של תנאי הרשיון (שונים הם הפני הדברים ביחס לעבירה של זיהום אויר, ועל כך בהמשך).

183. אף הנאים בעודותם מוסרים כי לא הייתה כל תקללה במערכת סינון וקליטת האבק, וטענים כי פליטת האבק נוצרה כתוצאה מפעולות תקינה של שסתום ביחסון. כך העיד ג' :

"ש. אני רוצה להפנות לשלווה צילומים: ת/27, ת/10, ת/25. אני מציג בפניך שלוש תמונות שדוחות בהם לכוארה על פליטות אויר מהסילו במפעל סולל בונה בני ברק. הראשונה 4.8.08 על ידי צחי אסא (ת/25), השנה מ-2009 דוחה על ידי ברוך ובר (ת/10) והשלישית מיום 29.11.10 דוחה על ידי סורין סולומון (ת/27). אני מבקש שתסביר לבית המשפט איך אתה מבין את התמונה הזאת? מה קרה שם?"

ת. מה שאנו רואיםפה זה פתיחה של שסתום ביחסון. אם אתה מסתכל על שלושתם כולם זה שסתומי ביחסון. מה אני רוצה להגיד? תפקיד של שסתום ביחסון הוא ביחסון. כשמלאים צמנטים בסילוסים מלאים אותם בלחץ. נושא של מיכלית שפורקת בלחץ היא מכניתה לתוך הסילו וborgue שענו רואים שסילו עובר לחץ של 2 אטמוספרות אז השסתום נפתח אז מקבלים تسחיף של אבק. כמו שראאים בתמונות.

ש. זה נפתח לבד?

ת. הוא נפתח לבד, זה שסתום בטעון, כשמו כן הוא. אנו מדברים על שסתום בין 8-6 צול. (15-20 ס"מ). ואז הוא משתחרר בבת אחת ויש דקה של שחרור אויר . זה קורה פעם ב.

בת/10 הפליטה היא אפסית.

ש. האם אפשר להימנע מהתקנה של שסתום בטעון?
 ת. אין כזה דבר להימנע. זה כללי בטיחות וכלכלי יצרן.
 ש. האם הרשות חי אסא היו מודעים לשסתום הבטחן זהה?
 ת. מכירים את זה .
 ש. האם יש הוראה ברישון העסק שלא יהיה שסתום בטעון?
 ת. לא ולא.
 ש. ספר על הקשר בין שסתום הבטחן לבין תקלת המערכת הסינון?
 ת. בכל אחת מהתרומות והתי' שעלייהם דבכנו רואים את הפילטרים. זה הקוביות למלחה, רואים שהם דולפינים. שסתום בטעון מופיע על גג הסילו קרוב לדופן".

184. סימנטוב התייחס בעדותו בבית המשפט לפליות האבק והיעיד כי:

"ש. אני מבקש להראות לך 3 תמונות - ת/25 ות/27. (תמונות של פליות מסילויים, ת/10 משנת 2009, ת/25 משנת 2008 ות/27 משנת 2010). לפי מה שאתה רואה בתמונה מההכרות הטכנית שלך, בכל אחת מהתרומות, מה רואים?
 ת. בתמונה הגדולה של ברוך ובור רואים שיש בריחת אויר מההסתום פיצוץ . בסילו יש לנו פילטרים שמנקיים שלא יצא שם אויר, ויש שסתום בטעון שבכל סילו זה מותקן שסתום של 10 צול ואם יש לחץ או אובר אויר הוא נפתח, אחרת הסילו מתפוצץ. זה אסון, זה פצצה. אז זה הבטחן שלהם.
 ש. תאר לנו את התמונות האחרות?

ת. בתמונה של חי אסא רואים את הפילטר שלם ושוב בריחת האויר היא מההסתום פיצוץ. כמובן, ברגע שיש לחץ אויר בסילו.... זה נורמלי. כן. פריקה של מכלית זה בין 15-20 דקות. אז בזמן שמכליות פורקת יכול להיות שנוצר לחץ

ואז השסתום עובד, רוצה לומר אין פליטות כלשה כל היום. לשאלת
ביהמ"ש פורקות כתמי מכך ביום במצוע.

- ש. התמונה השלישית?
ת. גם רואים את הפילטרים. הפילטרים שלמים. זה הכל מהשסתום.
ש. האם בכלל פריקה של משאית מופעל שסתום הלוחץ?
ת. כן. אני מחדך - השסתום מוכן לפועלה אבל הוא לא פולט אלא אם נוצר הלחץ החורג.
ש. לגבי כל אחד משלושת המקרים האלה, האם לאחר מכן התבקשה לבדוק את תקינות מסנני האוויר ואם כן מה גילית?
ת. לא, לא התבקשה".

185. אסא בעדותו בבית המשפט מעיד כי ייתכן שדליפת האבק מקורה בפריקת שסתום:
"ש. האם אותו אירוע של זיהום אויר יכול להיות כתוצאה מפריקה שסתום?
ת. כן".

186. לאור האמור לעיל, נותר בלבי ספק באשר למקור ולסיבת הדליפה של האבק המתועדת, וכלל לא ברור שהיא קשורה בהפרת מי מהנתנים המונויים לעיל, המדברים על תקלת. במילים פשוטות, על מנת להוכיח הפרת תנאי - יש להוכיח תקלת במערכת הסינון וקליטת האבק, או במערכת הבקרה - ואלה לא הוכחו. על כן, אני מזכה את הנאשמים מעבירה לפי חוק רישי עסקים בקשר להפרות אלה.

עבירות לפי חוק למניעת מפגעים/חוק אויר נקי - מפעל סולל בונה אינו האחראי הבלעדי על איכות האויר בסביבת המפעל ובשכונות קריית הרצוג

187. הנאשמים הושמו בجرائم זיהום אויר חזק או בלתי סביר על פי חוק למניעת מפגעים /או חוק אויר נקי.

לטענת המאשימה, בכל אחד מהמועדים הרלוונטיים בכתב האישום, נמדדדו בקרבת המפעל ערכיו איכות אויר הchorgers מן הערך המותר על פי תקנות איכות האוויר. כמו כן, במהלך סיורים שנערכו במפעל ובסביבתו נצפו ותוודו בזמן פליטות אבק מלט. לטענת המאשימה, עצם פליטות אלו לאויר מהו זה זיהום אויר חזק או בלתי סביר בניגוד לחוק למניעת מפגעים והתקנות מכוחו.

188. עוד הוסיף המאשימה וצינה, כי חוק אויר נקי נכנס לתוקף אחרי התקופה הרלוונטית, אך הנאים הושמו לחילופין גם על פי ("מאחר שאלה העברו ההוראות הרלוונטיות מהחוק למניעת מפגעים ובעיקר משומ שישנן בו הוראות שהן מקלות ביחס לחוק מניעת מפגעים בעניין זיהום אויר").

189. המאשימה מפנה בסיכון לביקורת ניטור האויר שבוצעו בעשרה מועדים שונים, בשכונת קריית הרצוג הסמוכה ובקרבת מפעל סולל בונה, בהן נצפו חריגות מהתקן הקבוע בתיקנות איכות האויר. כמו כן מפנה המאשימה לשינויים שבוצעו על ידי השלישיה - אסא, ובר וסלומון, במסגרת תעודו בזמן אמת פליות אבק מלט.

190. הגנה טוענת, כי בכל הנוגע לטענה בדבר גרים זיהום אויר חזק או בלתי סביר כפי שנמדד במהלך הדיגומים, הרי שהיסוד העובדתי הופך לחלוטן בראיות שהובאו מטעמה, כמפורט להלן.

לענין האישומים המבוססים על תצפיות ודיווחים, טוענת הגנה כי יש לחלקים לשניים - תצפיות של פליות "קלות זנichות", ותצפיות של פליות "משמעות" יותר.

לענין הפליות הקלות והזנichות, טוענת הגנה כי גם אם מדובר בזיהום אויר, אין מדובר בזיהום אויר חזק או בלתי סביר.

לענין הפליות המשמעותיות יותר, טוענת הגנה, כי מקור הפליות הוא שסתום הביטחון. לשיטת הגנה, גם אם מדובר בזיהום אויר, בהדר ערכיהם כמותיים ברורים, הרי שהמונה "חזק" כפוף למתחם הסבירות. במצב דברים זה, טוענת הגנה, במצב בו הייתה על הנאים חובה להתקין ולהשתמש בשסתום בטיחות, קביעה לפיה פועלתו התקינה של שסתום הבטיחות היא גרים זיהום חזק שאינו סביר, אינה סבירה עצמה. אבדוק איפוא, כל פלייה ופליטה, לגופה.

זיהום אויר חזק או בלתי סביר שנמדד - קיימ ספק לגבי מקור הזיהום

191. על פי ת/28 - ת/33 בוצעו 12 בדיקות ניטור בשכונת קריית הרצוג, ובסביבת המפעל על ידי א.ש. שירות מחקר:

בשכונת קריית הרצוג - 26.9.2006, 22.8.2006, 24.7.2006. בבדיקות אלה, ביום 26.9.2006 נצפתה חריגה בערכי איכות האויר עם 0.465 חלקיקי אבק מרוחף.

בסביבת המפעל - 7.8.2006, 23.7.2006, 29.8.2006 - 2 בבדיקות, 7.9.2006 - 2 בבדיקות, בבדיקות אלה, בכל הדיגומים נצפו חריגות באיכות האויר בשעות שונים. 19.9.2006, 17.9.2006

192. ביום 23.8.2007 נערכה בדיקת דיגום אוויר על ידי חברת "אקו - טק" בה נקבע כי בפרק המדיידה התלת-שעתי שבו בוצעה הבדיקה נמצאו שתי חריגות מהתקן הישראלי לאבק מרחף.

193. עיקרן של טענות ההגנה לעניין זה מתרחשות בהעדר יכולת של המאשימה להציביע, ברמת הוודאות הנדרשת, על המפעל כמקור בלעדי לחריגות שנמדד זו. לשיטת ההגנה, יש בגורמי זיהום נוספים כדי להשפיע על תוצאות הבדיקה. כך, למשל, הפנתה ההגנה לסלילת כביש "אם המושבות" בסמוך למפעל, למעבר משאיות למפעל ישראבטון הסמוך, למפעל "צוויי דוויי" הנמצא בקרבת מקום, לפעולות הרכבת בסמוך למפעל ועוד.

194. המאשימה, מאידך גיסא, מפנה בסיכוןיה לחוות דעתו של המומחה מטעמה - צחי אסא. התביעה מבקשת להסתמך על קביעותו לפיהן מיקום נקודת ההצבה של מכשירי המדיידה הוא זהה שבאמצעותו ניתן **לבודד** את גורם הזיהום (על ידי בדיקה במעלה הרוח, במורוד הרוח, ובדיקות מטאורולוגיות), יחד עם פעולות נוספת שניתן לבצע לצורך זה: השמת משטח מתחת למכשיר הבדיקה, והרטבת הכביש.

195. עיון בחוות הדעת שהוגשה מאת צחי אסא (ת/24) מעלה, כי בדיקת ניטור חומר חלקי מרחף ואבק שוקע שנערך בשכונת קריית הרצוג "בא לבחון את איכות האויר, בהיבט חומר חלקי, בשכונת המגורים". באשר לבדיקה ניטור חומר חלקי מרחף ואבק שוקע בסביבת המפעל, כותב אסא כי "ניטור זה בא לבחון מה תרומתו של כל אחד מקורות הפליטה, בהם מפעל סולל בונה, לריכוז החלקיים שנמצאו בשכונה ובסביבה (עוד בשנת 2002 - ש.ב.) והאם יוצרים בפעולותם חריגות מתקנות למניעת מפגעים".

ארבע שנים לאחר מכן, בשנת 2006, בוצעו המדיידות האמורויות, כאשר מטרתן הייתה לנסוט ולמצוא באופן מؤكد את המקורות לצירת האויר הגרועה (בהיבט החלקי) שנמצאה בשכונת קריית הרצוג.

196. ממצאי חוות הדעת מעלים, בין היתר, כי ממוצע הרכיב התרלת-שעתי לחומר חלקי מרחף בסמוך למפעל סולל בונה הינו 206% מהתקן הישראלי הרלוונטי, ורכיב החומר החלקי התרלת-שעתי הממוצע שנמדד בסולל בונה נמצא פי 8.8 גבוה מאשר נקודת מעלה הרוח. במילים פשוטות, המצב וכי רע.

197. על פי מסקנות חוות הדעת, תוצאות המדיידות שנערךו מול מפעל סולל בונה הనן הגבותות ביותר ביחס לתוצאות הניטור בסמוך לנקודות פליטת חלקיים אחרות באיזור.

198. אסא התייחס בחוות דעתו למידת תרומתו (השלילית) של מפעל סולל בונה לחריגות שנמדד זו; לגישתו - "תוצאות הניטור הנ"ל מצביעות באופן חד משמעי כי מפעל סולל בונה בני ברק גורם לחריגות בסביבה מהתקנות למניעת מפגעים (איכות אויר) עברו חומר חלקי מרחף".

אסא נימק זאת כך: "הניטור בסמוך למפעל סולל בונה נערך מול פתחו הראשי של המפעל, ממערב לדרכו העפר, מפעל ישראבטון, ומצפונו למתחם איציק וצורי, באופן המהווה "מעלה רוח" להם, ולכן השפעתם של אלו על נקודות דיגום היא מועטה בלבד, אם בכלל. עוד ציון, כי בעקבות תחזקה לקויה במפעל סולל בונה, קיימים קוליסים של אבק מפתח המפעל על גבי הכבישים הסמוכים אשר גורמים לדיהום אויר חלקי באיזור בעקבות הסעת האבק על ידי הרוח.

...

תוצאות אלו מאשרות את המסקנות שהובאו קודם לכן, כי מפעל סולל בונה מהוות מקור עיקרי ליצירה ופליטה של חומר חלקי לאוויר, אשר גורמים לזיהום אויר הסביבה מעבר לתקנים המותרים".

199. בעדותו בבית המשפט, הסביר אסא, בمعנה לשאלות בית המשפט והגנה, אודות מידת תרומתו של מפעל סולל בונה לחריגות שנמצאו. אסא השיב, כי ניתן לבזבז את הגורמים לזיהום, באמצעות מיקום מדויק של נקודת הבדיקה, הן במעלה והן במורד הרוח. כך העיד אסא בבית המשפט:

"**لשאלת ביהם"ש: אם אתה מגיע לביקורות ובאותו יומם הרוח לכיוון המפעל אתה לא עושה בדיקה?**

ת. בקייז משטר הרוחות הוא קבוע. הביקורות במפעלי בטון ובמפעלים שימושיים חומר חלקי נועשים בדק"כ בקייז. لكن אנו יודעים שמשעה 10 בלילה יש את הבריאה רוח קבועה שהיא צפונית מערבית זהה מה שקרה ונitinן לתוכנן בבדיקה רב את המידות בשעות האלה עד שעה 00:16. תנאים מטאורולוגיים לא משתנים. חוץ מימים חריגים ביותר.

ש.

מה המהלך של כביש אם המושבות מסולל בונה?

ת.

ש. נקודת איסוף לא נלקחה בחשבון. האם עבודות סלילת כביש נלקחו בחשבון?
מקור לפלייטה?

ת. עבודות לסלילת כביש יצרו זיהום חלקי גם מיקום נקודת הניטוב בשלוב המטאורולוגי שללו ההשפעה. הוציאו מכלל חשבון את הפלטות הראשונות אלו.

...

ש. מציג פרוטו של ועדת פנים מיום 12.7.2007 האם יש להתחשב גם באבק מדברי מקריא מע' 11, ... האם לא יכול להיות ששגית בשקל דעת שהתעלמתה במידידות שנערכו במסקנות בחו"ד שלא בנסיבות פלייטת אבק בסביבת של מפעל סולל בונה שהם כמו גורם מתערב בבדיקה כמו סופת אבק?

פרוטוקול מס' 170 של הכנסת מיום 12.6.2007 מסומן נ/13.

ת. לא. מכיוון שא, זה נושא של קביעת תקנים. כשאנו עורכים מדידה כדי להראות האם מפעל גורם לחריגות באופן קבוע עושים בבדיקה במעלה הרוח, (בדיקה זיהום בלי קשר למפעל או פליטותיו) ובבדיקות במורד הרוח, כלומר בסימון למפעל תוך הבאת בחשבון הפליטות באופן סימולטני כך שניתן להשוות בבדיקות האלה. כשאנו מיחסים למפעל גירמת זיהום סביבתי, אנו רואים שבמעלה הרוח אין חריגה מהתיקן ובמורד הרוח כן חריגה והמשמעות ברורה.

ש. אתה לא חשב שיש בעיה בשיקול דעתך בנושא זה?

ת. לא.

...

ש. האם אתה לא חשב שבדיוק כמו פעילות חקלאית ליד קיבוץ שיכולה לשמש מדידה של אבק. אך גם שביל לא סלול, מפעל בטון סמור, עסק סמן לחומר בניין וכו' וככיש. האם אתה לא חשב שגם זה לא יכול לשמש את התוצאות?

ת. כל המקורות האלה הם מקורות ליצירת אבק וחומר חלקי והפתרון הוא במקום נקודות הניטור ובדיקת המטロלוגי.

שאלות ביהם"ש:

ש. מה המהלך של מעלה הרוח, מה זה מעלה הרוח?

ת. מעלה הרוח אתה לוקח את המפעל ולוקח את הכוון ממנו עולה הרוח, מתרחק מהמפעל מס' שירות המטירים וזה נקודת הרפרנס. כשביהם"ש שואל אותך למה מקום מדידה מעלה הרוח הוא כמו שירות מטירים מערבה לסולל בונה...

נקודת מورد הרוח שבהה לבדוק את המפעל היא במעלה הרוח ביחס למקורות האחרים כגון דורוי וצורי, הכביש, שדות חקלאים וכך הם מוצאים מכלל מקורות משפעים על הנקודה הזאת.

200. הגנה מפנה לכך, כי הדוגם מחברת א.ש. שירות מחקר, שפירץ, דזוקא המליך על שניינו מיקום נקודת הבדיקה (כמפורט בהרבה להלן), אולםASA התעלם מהמלצתו. עם זאת, הסכים ASA עם הערטתו לעניין מיקום נקודת הדיגום, ציין כי חלק מהנקודות שקבע הן בעייתיות, וביקש להסתמך על בדיקות שנערכו בשער המפעל. כך העידASA בחקירה הנגדית בבית המשפט בעניין זה:

"ש. תוכל להסביר מה השיקולים שעמדו בפניך שהתעלמת מהמלצות הדוגמים לשנות את נקודת המדידה?

ת. אנחנו עשינו מדידות מסוימות מספר מקומות במספר בידיעה שחלקן אינם דזוקא מייצגות, היה מנסה לתקן את צורת המדידה שלנו על מנת שתהייה מייצגת, לא העמדנו מכשיר בפתח המפעל מה שלמדנו לאחר מכן לעשות, זה היה הלין של ניסוי וטעיה וכך יש...

...

ש.

אבל אתה סבור שהערת הדוגמים היא נcona בדיudit?

ת.

אני חשב שבחלק מהמקרים בהם הדרך לא הוריטה היא הערת נcona.

ש. מפנה לדיגום מיום 29.8.06, שם הדוגמים מתיחסים לא נcona על דרך עפר

אלא על נcona מייצגת שדבריך היא מייצגת. שם מתיחסים לאותה נcona
מייצגת "נקודות המדידה נקבעה על ידי צחי אסא בסמוך לכינסה לסלול בונה
מצידו המזרחי קרוב מאד לכביש. נקודת מדידה זו הושפעה מתנועת רכבים
באזור אשר הרחיפו אבק חלקי המריחף". איך אתה מגיב להערה זו, הרי מסתבר
שהנקודה המייצגת היא לא מייצגת

ת. הדוגמים כתבו בדיק מה שאמרתי. אני חוזר על זה, בכלל גשמי רבים ופעולות
תחזקה במפעל שיפורטים בכל הביקורות שלהם כל רכב יוצאים מהמפעל
הורידו אבק או חומר חלקי עלי הדרכים שמול המפעל וההערה זו בדיק
מצינית ומראשת מה שאמרתי

ש.

אם אתה חשב שהנקודה זו היא נcona?

ת. ודאי, היא זו שמייצגת שהמפעל לא תוחזק כמו שציר וחומר חלקי הוסף
החזקת המפעל לכביש

...

ש. מפנה לדיגום של 19.9.06, הדגם כותב "על הציר עברו מספר רב של
משאיות". לאור הערת צו...?

ת. נעשתה רק מדידה אחת במורד הרוח והיא באותה נcona מייצגת מול שער
המפעל 50 מטר מזרחית לצומת, שני אומרים שוב המשאיות שעברו על אותו
ציר מישראطن כביכול הם לא רלוונטיות למעשה. מכיוון כפי שאמרתי הנcona
זה היא ממש מול שער המפעל ומיצגת את הפליטות מהמפעל, אני מראה את
הגרף שרווח שהרhot הריבועים יציבים ברוח של מצב של 260 מעלות שזה ממש
משער המפעל לכיוון הדגם. נקודות שנמצאות במורד הרוח בכיוון אחר כגון אותו
שביל לא שימושיות לטובת הבדיקה".

.201 ההגנה מפנה לכך, שאסא ציין כי הפיתרון להעתתו של שפיצר היא הרטבת הדרכ, אולם
לא זכר באילו בדיקות נערכה הרטבה, אם בכלל (עמ' 45 ש' 29-20).

.202 חרף חוות דעתו של אסא, עיון בתוצאות בדיקות איות האויר שנתקבלו מאת חברות
א.ש. שירות מחקר, מעלות, שלפחות חלק מהבדיקות, המליץ גלעד שפיצר לשנות את מקום נcona
הבדיקה נוכח השפעת מעבר המשאיות על תוצאות הבדיקה.

כך עולה מת/31 (בעניין בדיקות מיום 23.7.2006, ות/32 (בעניין בדיקות מיום 7.8.2006, 29.8.2006) - כר ציון שפיצר: "עicker האבק בנקודת המדידה במورد הרוח הוא תוצר של משאיות חולפות בדרך לפעל שרראבון لكن היו ממליצים לשנות את נק' המדידה, או לתוך תחום המפעל על הגדר או רחוק משביל המשאיות לכיוון בני ברק".

כמו כן לעניין הבדיקה מיום 29.8.2006 ציון: "נק' המדידה נקבע ע"י מר צחי אסא אמר ליהו בsworth לכניסה למפעל סולל בונה מצידו המזרחי קרוב מאוד לביש. נק' מדידה זו הושפעה מתנועת רכבים באיזור אשר הרחיפה אבק (מרחף + שוקע)".

בעניין הבדיקה מיום 19.9.2006 (ת/33) ציון כי על הציר עברו מספר רב של משאיות. כמו כן ציון כי בקשר לבדיקה זו וגם לבדיקות מיום 7 ו- 17 בספטמבר 2006, נק' המדידה במورد הרוח שונתה בהנחייתו של מר צחי אסא מהמשרד להגנת הסביבה.

לא זו אף זו, שפיצר ציון כי שיטת הבדיקה שבוצעה על ידי א.ש. שירוטי מחקר הינה על ידי "שואב אבק וושאב פילטר". לדבריו, שיטה זו הומצאה על מנת למדוד איכות אויר סביבתי, ואינה ידעת לאבחן בין מקורות פליטה שונים. עניין זה תלוי, כך לדבריו, אם "אלוהים שיחק עם הרוח באותו יום". כך העיד שפיצר בעניין זה בעדותו בבית המשפט:

"ש. מפנה לת/31 אתה כותב שעicker האבק הוא תוצאה של משאיות חולפות
בישראל. אנו ממליצים לשנות את נקודת המדידה. תוכל לספר לי על זה?

ת. השיטות כמו שהסביר פשטות. שואב אבק וושאב פילטר, שוקלים לפני ואחריו.
שיטות אלה נכתבו לפני כמה שנים, ובאופן נכתבו למדוד איכות אויר
סביבתי, ופחות בשבייל לאפיון סביבתי מסויר כזה חישב שטח של כמה ק"מ
והוא קבע את רמת החלקיים מזרחת לאיזה עיר בארץ"ב, או מערבית, נכתבו
לשימוש במיקרו סקייל, מי שקורא את השיטה, השיטה אמורה להגיד מה
הריכוז בנקודת מסויימת"

...

ש. האם השיטה ידעת לאבחן בין מקורות פליטה שונים?

ת. לא. הבן אדם שקורא את התוצאות אמר לעשות את זה אם התכוון היה נכון
ואם אלוהים שיחק עם הרוח באותו יום. אם הרוח בא מהמසיר לכיוון אחר
כנראה שלא אבדוק את האבק. המאסיר שלי עומדפה. כמו הדוכן, וסולל בונה
ליד. אם הרוח בא מஸולל בונה לכיוון המאסיר אז אמוד מஸולל בונה, ואם
הרוח בא מכיוון אחר אז ככל הנראה זה לא הגיע מஸולל בונה. מה שקרה
לגביה המשאיות ואת זה אני זוכר. יש אבק בצדדי הדרכים אם זה דרך סלולה

לגמרי אז נשפט חצי אבק או דרך חצי סלולה עם חצץ וכאליה, אז ברגע שעוברת משאית היא מרים את האבק מהרצפה ואתה רואה ענן אבק גדול שאם אני קרוב עם המכשיר הוא ישאב עמו המכשיר. פה המזאת מושג חדש שאין קורא לו אבק מוחך. זה אבק שימושית שעבירה הרימה אותו מהרצפה. לשיקולי, המלצה היה תהילה לדעת למי האבק הזה שיר...
ש. מה רأית?

ת. משאית נוסעת על הדרך מרימה ענן אבק וממשיכה הלאה. אם יש לך משאית אחת בשעה זה דבר אחד ואם יש 20 משאיות זה דבר אחר. בחלק מההדוחות יש מספר ובחילק אין. אני ממילץ במקרים כאלה, הרבה פעמים יותר על המדידה מחוץ לגדר שהוא מושפעת מתנועת רכבים ולהכנס אותה לתוך הגדר על מנת להימנע מאבק המשאיות

ש. האם הנקודה זו שונה עקב המלצתך שלן?
ת. אפשר להסתכל בדוחות אבל לרוב לא קיבלו את המלצה".

.204 ההגנה הגישה מכתב שנכתב מאט שפייר, המופיע אל ג', מחודש אפריל 2007. במסמך קיימת התייחסות לבדיקות שנערכו בחודשים يول', אוגוסט וספטמבר 2006 (כמפורט לעיל):

"מיקום נקודות המדידה נקבע ע"י המשרד להגנת הסביבה... מיקום הנקודת השנייה (במורד הרוח) בעייה עקב הקربה לדרך העפר המובילה למפעל ישראבטון. במהלך המדידות עברו בדרך עפר זו מספר רב של משאיות אשר תרמו להרחתת אבק מוחך ושוקע שנקלט בנקודות המדידה שמוקמה במורד הרוח. ככלומר, תוכאות המדידה כללו אבק מוחך שמקורו במפעל הבטון בנוסף לאבק מוחך ושוקע שמקורו מתנועת הרכבים בשביל העפר הסמוך לנקודות המדידה".

.205 בעניין שאלת מקור זיהום האויר, מפנה ההגנה בסיכוןיה לחוות דעתו של פרופ' מן (נ/38), המומחה מטעמה. עיון בחוות הדעת, מעלה כי לשיטתו של מן: "שיטת המדידה שננקטה, והבדיקות של חומר חלקי אשר הוזכרו בסעיף האישום לעיל, אין אפשרות להצביע בצורה מדוקقة על המקורות של החומר החלקי באיזור המפעל, אין אפשרות לקבוע כי כל האבק אשר נמדד אכן מקורו במפעל, ואין אפשרות לקבוע או להבחן בין המקורות השונים. בנוסף לכך, קיומם של מספר מקורות נוספים שיכולים לפולוט אבק בסמיכות כה קרובה למפעל, מהו גורם מתערב משמעותי שאינו ניתן להסיק ברמת וודאות סבירה על הקשר היסודי שבין ערכי סבירה חריגים לבין פליטות אבק ממפעל סולל בונה".

.206 פרופ' מן בחוות דעתו, מחזק את קביעותו של שפייר עצמו (עד התביעה), לפיהן שיטת הבדיקה במעלה ובמורד הרוח אין יכולות להבחין בין מקורות זיהום שונים, בנגדו לדעתו החולקת של מר אסא. פרופ' מן מפנה בחוות דעתו אל החוק במדינת דרום קליפורניה בארצות הברית, המהווה, לשיטתו,

אחד המיקומות המתקדמיים בנושא מדידה של חלקיים מרחפים. היחידה בדורם קליפורניה, כך לדבריו, נחשבת ליחידה המנהלית המובילה בטיפול ומונעה של זהות אויר הן בקליפורניה והן בארה"ב.

פרופ' מן הדגיש כי במדידות ריכוזי החלקיים המצויים בסעיפים 13, 14 ו 21 לכתוב האישום, אין בכלל התייחסות לתמונות של שאר המקרנות (חוץ למפעל סולל בונה) לריכוז האבק באוויר, ובעיקר אין התייחסות לתרומה המכרצה של הדרך ללא סוללה שmagua עד שער מפעל סולל בונה. התעלמות זו חמורה מאוד, לשיטתו של פרופ' מן, מאחר והדוגמים בשטח אינם מצינים בדוח שלהם שם פעילות נוספת שנגרמת לפלייטת אבק, כאילו הוא המפעל היחיד באיזור, כאילו אין דרך עפר פעללה, כאילו אין מפעל בטון שכן, כאילו אין ערימות עפר ורגרטים ששימשו לסלילת כביש "אם המשובות". בדרך כלל, מצין בחלק מהדgesות, כי על דרך העפר המובילה לישראל עוברות משאיות בקצב של 10-8 משאיות לשעה. גם אז אין כל תיאור של אבק הנפלט מדרך העפר.

207. לעניין בדיקה במעלה הרוח ובמורוד הרוח מצין פרופ' מן, כי במדידות שבוצעו במورد הרוח התקבלו ריכוזים נמוכים מאשר במעלה הרוח. כלומר - תרומת המקור הייתה **שלילית**. עוד מצין המומחה, כי ביצוע בדיקה זו מושפע מזופן הצבת מכשיר הרוח, וכי ביום 26.9.2006 בוצעה בדיקה בסימון לבנים גבויים, ויש בכך כדי להשפיע על תוצאות הבדיקה.

עוד לעניין בדיקה זו, מצין בחותם הדעת, כי היא אמונה רעיה פשוט מבחינת הקונספט, אך אז הוא ישים בדרך כלל לבדיקה כמותית של מקור האבק לאיכות האויר בסביבה, וזאת, נוכח העובדה ששבועות היום תנوعת האויר היא עירובית, ככל מעלה, והאויר אינו "נוסף" בקווים ישרים ופשוטים, בוודאי לא במשך שלוש השעות הרצפות הנדרשות, על פי התקנות, לבצע מדידת אבק.

פרופ' מן מפנה לספרות המקצועית, לפיה יש להקפיד מאד כי המדידות במורד הרוח ממפעל נתון לא ימדד ולא יושפעו מפליטות של מקורות סמוכים. לשם כך יש להציג מכשירי מדידה בבitem במורד הרוח ליד כל שאר המקורות, כדי להבחין בין המפעל הנבדק למקורות השכנים. כל זאת - לא נעשה במדידות דן.

208. בהמשך חוות דעתו, בוחן פרופ' מן כל מדידה שבוצעה בנפרד, ועומד על הביעיות באופן הבדיקה, ומילא במסקנות הנbowות ממנה.

209. בחקירותו הנגדית בבית המשפט, הדגיש פרופ' מן, כי הוא מסכים שיש חריגות באיכות האויר, אולם בהחלט לא מסכים על מקורו: "**אני לא מסכים על מאיפה זה בא ואני לא מסכים שהם ניסו למדוד את שאר המקורות**".

210. ההגנה הצבעה על כך שבכל הבדיקות שנערכו, הן על ידי א.ש. שירות מחקר, והן על ידי אקו - טק, לא התקבלו דוחות יכול של מכשירי הבדיקה הרלוונטיים:

א. שפייצר, מנכ"ל חברת א.ש. שירות מחקר, העיד בבית המשפט, כי זכר מקרה אחד בו ציל את מכשיר הדיגום עצמו, אולם לא ידע לומר באיזו בדיקה מדובר. עוד הוסיף, כי המשרד להגנת הסביבה יכול היה לדרש את תוצאות הבדיקה אולם אלו מעולם לא נתקבשו. שפרינצק, מנכ"ל חברת אקו - טק, העיד בבית המשפט כי מכשירי המדידה עוברים יכול, אולם לא ידע לומר האם מכשיר המדידה הרלוונטי ליום הבדיקה היה מכיל. שפייצר העיד כי רק המהנדס יוכל לומר זאת. שפרינצק הוסיף, כי שאלת יכול המכשירים מציה בדף השטח, וזהו נושא שנמצא באחריותה של אחת,

דבורה חדד.

- ב.   אותה דבורה חדד, החתומה על תוצאות הבדיקה מטעם אקו-טק, סטרה בעדותה את טענתו זו של שפרינצק, ואישרה כי דווקא לא בדקה שהמכשירים בשטח אכן עברו כויל.
- ג.   פאבל אוזלנר, מי שכון חתום על דוחות הcoil של חברת אקו - טק, העיד בבית המשפט כי כל המידע הנוגע לכליים מצוי בדף השיטה. לモטר לצין כי דפי השיטה לא הוצגו לבית המשפט.

.211.   בקשר לבדיקות שבוצעו על ידי חברת א.ש. שירות מחקר (סעיפים 14-13) לכתב האישום) אני מקבל את עדותו של שפיצר לפייה שיטת המדידה שבוצעה על ידי החברה אינה מבחינה בין מקורות היזיון. היכולת בכלל להיות מחלוקת על כך? תימוכין לעדות זו ניתן לראות בחווות דעתו של המומחה מטעם הגנה - פרופ' מןן, אשר הסביר, תוך תמיית טיעוני במאמרם מדעים, כי שיטה זו אינה מתאימה להפרדה בין מקורות היזיון.

.212.   אףASA, שעל חוות דעתו ועדותו מבקשת להסתמך המאשימה, מאשר כי חלק מנוקודות הבדיקה הוצבו במקומות שאין בהם כדי להצביע על מקורות היזיון. יתר טענותיו, לפחות חלק נכבד מהן, אין נתמכות במסמכים מkazaיעים, והוא אף הודה שלא הוכח באופן מיוחד לקבוע מיקום נקודות בדיקה (עמ' 42 ש' 7). לא זו אף זו: גם לו הייתה מקבל את הסבריו שלASA, אשר לשיטתו הרבתת הכביש סביר הדגם פותרת הצבת מכשיר המדידה במיקום החשוף למספר מזהמים, לא ידע לומר באילו בדיקות הורטב הכביש, אם בכלל.

.213.   ואם לא די בכך, המאשימה אף לא הצליחה להוכיח כי המכשירים בהם בוצעו בדיקות האויר אכן כילו בטרם ביצוע הבדיקות.

.214.   לאור כל האמור לעיל, שוכנעת כי נותר ספק, בהחלט, בכך שפעול סולל בונה הוא המקור הבלתי או העיקרי, ליזיון האויר שנמדד בשכונת קריית הרצל, ובקרבת המפעל, כמתואר בסעיפים 14-13 לכתב האישום. אשר על כן, הנני מצאה את הנאשמים מעבירות לפ' חוק אויר נקי / או חוק למניעת מפגעים, על פי סעיפים 14-13 לכתב האישום.

יזיומי אויר שדווחו בתוצאות

- .215.   המאשימה מפנה בסיכון לדיווחים שלASA, ובר וסלומן לפיהם נצפו ותוודו בזמן אמרת פליטות חמורות של אבק מלט מהמפעל.
- .216.   ההגנה טוענת, כי מדובר על פליטות שמקורם בנשム שהיה מותקן במערכות המפעל ממועד הקמתו, והיה ידוע לרשותו של לא ניתן היה לפעול בלבדיו. כמו כן, טוענת הגנה, גם אם המדבר בזיהום אויר, הרי שהוא סביר ביחס לעיסוקם של הנאשמים במפעל בטון.
- .217.   מת/22 עולה, בין היתר, כי בעת ביקור שנערך במפעל ביום 21.5.2007, נצפתה פליטה אבק מלט מצנרת שמעל עמדת העמסת מערבלים מרכזית, בעת העמסת מספר מערבלים. העבודה לא הופסקה בהתאם לנדרש בתנאי רישון העסק, ומר סוויסה התבקש לטפל בבעיה לאלהר. כך העיד ASA בחקירותו הנגדית בעניין תצפית זו:

"אם ניתן למנוע את הפליטה הזאת?

ת. בWOODAI, אם הצנרת הייתה אוטומת כפי שציריך זה ברור מاليו. זה ברור מליו גם
מבחןת המפעל שהוא מפסיד חומר ומולט

- ש. אתה יודע ממה נגרמה הפליטה?
- ת. מן הסתם מכך שהצנור לא היה אוטום
- ש. בדקת זאת?
- ת. אני מסתכל על מה שמעניין אותו וזה פליטת אבק שלא אמרו להיות.

218. החלטתי לחתן מלא המשקל לעדותו של אסא בדבר פליטת האבק שתועדה על ידו. עם זאת, אסא לא מסר התרשומות לעניין משכחה והיקפה של הדיליפה, ואף לא תעודה בתמונות.

219. מת/25, מכתב מיום 24.11.2009 המופיע אל עו"ד תמר זהר, הלשכה המשפטית בירושלים בעניין "פליטת אבק מולט במפעל סוליל בונה בשנת 2008, בני ברק" עולה, כי בשנת 2008 נצפו ותוודו על ידי אסא שני מקרים של פליטות אבק ממתקנים במפעל סוליל בונה בני ברק על פי הפירות הבא:

א. ביום 4.8.2008 נצפתה פליטת אבק מסיבית מרוגע הגעתו של אסא בשעה 08:08 למשך 4 דקות, ופליטה ממושכת מועטה יותר לאחר מכן. מקורה של פליטה זו בסילו מולט במפעל עליו מותקנים כרגיל פילטרים למניעת פליטות אבק מולט לשביבה; כמו כן צורפו תמונות פליטת האבק.

اذכור הפליטה החירגה מופיע במסמך מכתב מיום 4.8.2008. המפעל הגיע במסמך מיום 6.8.2008 כי התקלה "טופלה במידה".

ב. **פליטת אבק בתאריך 18.8.2008** - נצפתה פליטת אבק מצינור פליטה המצו באזורי מתקן השקילה, מעל עמדת העמסת מערבלים במפעל. נשלח מכתב למפעל ביום 19.8.2008 ובו דרישת לטיפול בתקלה. עולה מהמסמך, כי לא התקבלה במחוז תגובה מטעם המפעל.

220. ל/ת 25 מצורף עוד, מכתב מיום 6.8.2008 מאת ג', המופיע אל אסא, לפיו הוא מאשר קבלת מסכם ביקור במפעל מיום 4.8.2008 (ר' לעיל). ג' השיב, בין היתר, כי התקלות טופלו באופן שכירם (از) אין פליטות אבק.

221. צורפה נוספת של ת/25 - מכתב מיום 4.8.2008 מאת אסא, המופיע אל ג' בעניין "סיכום ביקור במפעל סוליל בונה מתאריך 4.8.2008". בדיווח השמתפו ג', סימונטוב ואסא. בסיפור נצפו

ליקויים, ובין היתר הזכרה פליטת האבן שצפתה על ידי אסא בסיר.

.222 אסא העיד לגבי פליטות אלה בחקירתו הנגדית בבית המשפט כך:

"ש. מפנה אותו למכtab ת/25 א 2009 אתה כותב בסעיף 1 מקרים...יש לשער .... על סמך מה אתה משער את זה?

ת. כשאני מגיע ורואה - מציג תמונות -(התמונה מופיעה בת 25) פליטה צו מסיבית, אני משער שהוא לא חלה באותה שנייה שבאה צפיתי בה.

ש. על סמך מה אתה משער?

ת. על סמך האבן שמתפזר למרחוק רב ונitin לראות.

ש. מה גרם לך להוסיף את הפרט הזה יותר משנה אחרי זה?

ת. לא זכור לי.

ש. הוספה שעה 08:35, מדוע הוספה את השעה הזאת ולא לבדוק המקורי? מישחו ביקש ממך?

ת. לא, לא זכור לי מה הסיבה בהפרשי הזמן, אבל הדבר פשוט, השאלה הייתה אם ניתן לזכר את הנושא הזה כדי לעובות את התקיק . לא היו שיקולים זרים

ש. מפנה אותה פליטה מהסילו - מ.8. בת/25, אתה טוען באותו מכתב שמדובר על הפרה בסעיף 2.2.6 לתנאי רישון העסק. האם כשאתה רأית את זה יום אוויר בדקת אם יש תקלה במע' סיכון האבן?

ת. פליטה צו לא יכולה להתרחש בלי שתהיה תקלה. לא הייתי צריך לשאול , התקלת היא פריצה של פילטר או שסתום. למפעל עצמו אין אינטרס בדבר כזה יקרה, שכן מדובר בהפסד של מולט ללא הופסקה מיידית. התקלת הזאת היא מפילטר או שסתום

ש. ממע' צינון אבן?

ת. השסתום הוא לא חלק הממע' של סיכון אבן

ש. האם אותו אירוע של זיהום אויר יכול להיות כתוצאה מפරיקה שסתום?

ת. כן

ש. האם אתה יודע מה תפקידו של סימן טוב במפעל?

ת. באותו זמן היה מנהל תפעול

ש. מפנה לאירוע של 18.8- מפנה לתמונות - אתה מודוז על פליטה מתאי העמסה. אתה מפנה ל 2 סעיפים בתנאי רישון העסק. הייתה בקשר במפעל באותו זמן?

ת. כן. אני צלמתי את התמונות. הייתה במקום.

ש. רأית את זה במהלך ביקור?

ת. לא זכור לי אני צריך לראות את סיכומי הבקר או שעברתי שם

ש. האם הצביעו שבתמונה הוא בתוך תא העמסה או מחוץ?

ת. מחוץ לתא העמסה

ש. פעם קודמת שהיתה העמסה זה באותו מקום - מפנה לת/22?

ת. לא זכור, צריך להסתכל".

223. המדבר, איפוא, על שני מקרים בהם תעןASA פליות אבק, המוגבים בתמונות בהתרשםתו שלו, ושוכנעתי כי פליות אבק אלה מהוות זיהום אויר חזק או בלתי סביר.

224. על פי ת/10, בזמן סיור שביצע במפעל ברוך ובר, מנהל מחוץ תל אביב מטעם המשרד להגנת הסביבה, ביום 15.11.2009, בלבד עם עו"ד אביב שהרבני,thon בית דין, נראו פליטות חמורות של אבק מהסילו של המפעל, אותן תען באמצעות תמונות שצולמו על ידו וצורפו לדוח.

225. לשאלת הסניגור למשמעות אמרתו כי הפליטות שנצפו על ידו במסגרת הסיור מיום 15.11.2009, han "חמורות", השיב:

"ת: ידוע לי שהמפעל לא תפקד כהלכה, זאת הערכה סובייקטיבית. אמן לא הייתי מכשיiri מדידה, אך בהתאם לניסיוני, ביקרתי ללא מעט במפעלי בטון (עשרות מפעלים), הגעתו למסקנותיו זו. אני מעד סובייקטיבית שזאת פליטה חמורה. אני אישית לא הייתי עד לפליטה בסדר גודל זהה. נראה לי שמדובר לעת מהקרה נדמה לי מטעם עירית רמת גן או בני ברק שהו פליות נוספות ממפעל סולל בונה. יש שם מפעל נוסף שם הוא בעיתוי".

226. כמוポート בהרבה לעיל, על פי ת/27, בתאריך 29.11.2010 בשעה 10:30 ערך סולומון סיור במחסן חברת "ישראלולר" ברחוב לח"י בבני ברק. במהלך הסיור, בהתבוננות דרומה לכיוון מפעל סולל בונה, הבחן בפליטת צמנט (מלט) מאחד הסילוסים במפעל סולל בונה, אותה תען בתמונות.

227. ההגנה טוענת בסיכוןיה, כי בקשר לדילופות שתועדו ביום 4.8.2008, 15.11.2009 ו- 29.11.2010, המדבר בدلופות שמקורן בשסתום ביטחון שהותקן בראש כל סילו, על פי הוראות היצורן,

ועובודה ללא שסתום מהוות "סיכון לא קביל" על פי תקנות ארגון הפיקוח על העבודה. ההגנה מפינה בעניין זה לעדויותיהם של הנאשמים, וכן טוענת כי אסא וסולומון מודעים אף הם לחשיבות התקנת שסתום הביטחון.

זאת ועוד, טוענה ההגנה לתחולת הגנת הצורך והצדוק, נוכח השימוש בשסתום הביטחון.

.228 לא שוכנעתי כי הדليلות האמורות נבעו כתוצאה מפעולות תקינה והכרחית של שסתום הביטחון. גם אם נכון אני לקבל את עמדת ההגנה, לפי על המפעל לעמוד בתנאי בטיחות מחמירים, על פי תקנות מכון התקנים (נ/36), הרי שלא שוכנעתי כי הדليلות האמורות נבעו כתוצאה מפעולות הרגילה וה"סבירה" של שסתום הביטחון.

ה גם שהגנה הפניה בעניין זה לעדויותיהם של אסא וסולומון, הם אינם מאשרים בגרסתם טענה זו. כל אחד, בתורו, טוען כי מקור הדليلות כתוצאה מתקללה. חרב העובדה שאסא מшиб בחיבור לשאלת האם "תכן כי המדבר ב"פריקה של שסתום" הוא מшиб, זמן קצר לפני פנוי בחקירהתו, כי הדילפה האמורה "לא יכולה להתרחש בלי שתיה תקללה". גם סולומון בעדותו מאשר כי הדילפה התרחשה מתוך שסתום, אולם לשיטתו המדבר ב"טעות אנוש" בגין התרחשות הדילפה. שורה תחתונה, לא הוכח על ידי ההגנה כי הדليلות הן בחסות שסתום הבטיחון בסילו. ואף זאת: קשה לקבל כי **כל** דילפה קשורה לשסתום הבטיחון. שסתום הבטיחון - כשמו כן הוא, נועד לפרוק "מתח" או לחץ, היכן שהסילו מתמלא יתר על המידה, ותפקידו אינו לשמש כמעין קליא-ברק משפטית, לאמור, כל אימת שתהא פלייטה, יצבעו הנאשמים על שסתום הבטיחון, ירימו כתפיהם ויאמרו - "מה אפשר לעשות? זה עניין בטיחותי ממש....". בית המשפט אינו יכול לлечת שבי, תמיד, אחר נימוקי הבטיחון או בטיחות, מקום בו הם מועלים באופן כמעט פבלובי, ולעבור לעמידת דום, נוכח ה"צורך הבטיחותי" (המלאכתי, במקרה דנן). לחלופין: אם בכלל פעם פועל שסתום הבטיחון, או לפחות בכל פעם שנמצפה פלייטה על ידי הרשות, הרי שגם מתחייבת המסקנה כי מילוי הסילוסים מתבצע באופן רשלני או לא תקין, או פזיז.

.229 הנה כי כן, מקובלות עלי עדויותיהם של אסא, ובר וסולומון לפיהן נצפו דليلות משמעותיות של אבק נפט, המהוות זיהום אויר חזק או בלתי סביר, וזאת בקשר לתאריכים 4.8.2008, 18.8.2009, 15.11.2009, 29.11.2010, המתוארת מיום 16.5.2007 אני קובע כי היא אינה מהוות הפרה של החוק.

.230 לאור האמור לעיל, הנני מרשע את הנואשת 1 בעבירה לפי חוק אויר נקי בجرائم זיהום אויר חזק או בלתי סביר, בהתאם לאמור לעיל, ומזכה אותה מעבירה זו בקשר לדילפה מיום 16.5.2007.

.231 הנני מורה על זיכוי של סימנטוב מעבירות לפי חוק אויר נקי. סימנטוב הסביר בעדותו שהוא מנהל המשק של 11 מפעלי בטון, שהוא אחראי על תחזוקת המפעל על פי קריאות שמתיקלות מפעלים.

לענין המפעל בבני ברק, העיד סימנטוב כי המנהל ניסים סויסה היה מעביר לו הוראות לגבי תחזוקת וניקיון המפעל, והוא מבצע בעצמו, או ביחד עם אנשי הצוות שלו.

התרשמתי כי סימנטוב אינו עונה להגדרה של "נושא משרה בתאגיד", והוא לא היה אחראי על התחום הרלוונטי אלא ביצع את הוראות הממוניים עליו.

232. ג' טען כי הוא אינו "נושא משרה בתאגיד" כהגדרתו בחוק, ולחילופין, כי עשה כל שלאל ידו כדי למלא חובתו.

ג' העיד כי הוא ניהול את כלל מפעלי הבטון, כאשר במקרה של מפעל הבטון בבני ברק, אחראי על תחומי זיהום האויר המנהל ניסים סויסה. בשל מעמדו של ג' כמנהל פעיל בתאגיד, שוכנעתי כי הוא נושא משרה כהגדרתו בחוק למניעת מפגעים, ובחוק אויר נקי.

ההגנה טענה לחילופין, כי ג' עשה כל שלאל ידו כדי למלא את חובתו. בענין זה הפניה ההגנה לכך שה' קיבל דיווחים שוטפים מסוייסה, היה אחראי על תקצוב ודאג לרכישת מסננים ומיכשיי בובקט בסכום של عشرות אלפי שקלים.

אין בידי לקבל את טענת ההגנה. אמנם ג' עשה פעולות למען שמירה על הגנת הסביבה, אך לא התרשמתי - נוכח הפליטות החזירות ונשנות (שתיו צו, אוטומאטית, ב"שסתום הבטחון") - כי עשה כל שלאל ידו, עד כדי זיכוי מהעבירות דלעיל.

233. אשר על כן, הנני מרושע את ג' בעבירה על פי חוק אויר נקי בהתאם כאמור לעיל, ומזהו אותו מהעבירה המתיחסת לדילפה ביום 16.5.2007.

חוק שמירת הניקיון

234. לנאים יוחסו בכתוב האישום גם עבירות לפי חוק שמירת הניקיון, בחמשה מועדים שונים: בארבעה סיורים שביצעASA במפעל בימים 24.7.2006, 10.1.2007, 16.5.2007, 4.8.2008 - אז נצפה אבק מורבד על גבי הכבש, וביום 4.11.2007 בו נצפו ותוודו על ידי ענת רץ תשיפי בטון שמקורם במפעל אל הכבש שמחוץ למפעל (ת/6, ת/7).

235. ההגנה טוענת בסיכוןיה כי האבק המורבד שתועד על ידי ASA בסיורי, כמפורט לעיל, לא תועד בתמונות, ועל כן לא הוכח כדבוי כי אכן היה לכלה, בכלל. כמו כן טוענת ההגנה, למעשה - לחילופין, כי לאבק זה, אם קיים, אחראי גם מפעל ישרابتן והמשאיות שמגיעות אליו.

.236 התרשומות של אסא בהחלט מעלה כי מקורו של האבן במבנה, ויש בו כדי לכך את רשות הרבים. עם זאת, כמפורט בהמשך (בתת הפרק הבא), החלטתי להורות על ביטול סעיפים אלה מכबב האישום המתוקן, נוכח קבלת טענה של הגנה מן הצדק במובן של אכיפה ברורנית.

.237 אשר לאותו לכלוך אשר נצפה על ידי ענת רז, ואשר כן תועד בתמונות - החלטתי לזכות הנאשימים, מטעם אחר: רז בעדותה בבית המשפט אישרה כי היא הבינה שהמדובר בתשתייפי בטון מtower קר שנאמר לה כי "שואבים את הבטון", ועל כן **הסיקה** שהמדובר בבטון. קר העידה רז בעדותה בבית המשפט:

"ש: איך את יודעת שמדובר בתשתייפי בטון.

ת: מדובר בזרימה שיצאה ממפעול בטון בעל מאפיינים בולטים של בטון כמו צבע וסמיכות של בטון. כדי להבחן אותה ממים, כדי למנוע את הטענה שמדובר במים, **תיעודתי** שמדובר בתשתייפי בטון גם אם היה מדובר במים הם היו סוחפים אותם בטון, הדברים נאמרים מעבר לצורך.

ש: האם הייתה לך דרך אחרת לברר אם זה בטון.

ת: בודאי.

ש: מכיוון שאתה כתבת בדוח שמדובר בתשתייפי בטון, האם הייתה לך דרך לוודא שהוא מדובר בתשתייפי בטון.

ת: כן. אבל לא הייתה זקופה לדריכים נוספות, שכן כאשר שאלתי אמרו לי שואבים את הבטון ומכאן הסיקתי שמדובר בתשתייף בטון.

ש: האם יכולת לדוגמא לבדוק את ריכוז המוצקים המרחפים ונודל החלקיים על פי הקритריונים שנקבעו בתנאים.

ת: לא מצאתי לנכון במקרה זהה".

.238 על פני הדברים, אני מקבל את גישהה של רז, לפיה מדובר בבטון. טענת הגנה, לפיה הייתה רז צריכה לפתח בשורה של פעולות בדיקה בכך לוודא כי מדובר בבטון - אינה מקובלת, בוודאי שעה שמדובר באשת מקצוע שידועה גם יודעת לזהות בטון. אין צורך במיקרוסקופ ובנייר לקמוס כדי לזהות בטון בשולי של מפעול בטון. אלא מה? שמאידך גיסא, כן מקובלת עלי טענתה של הגנה,

הנתמכת במומחים, לפיה אין זה מדרכו של בטון "לזוג" או "לזרום" לאורך כ- 50 מטרים, מפעעל הבטון עצמו, ועד לגדר המקיפה אותו. הגם שאף הדיות ידוע כי בטון הוא נזול סמיר ביותר, כזה שאינו "נווה" לזרום לאורך 50 מטרים (!), הרי שההגנה עיגנה זאת בחווות דעת מומחה, והטענה בהחלטת מקובלות עלי. אין זאת אלא, שלא רק הבטון חבו מים, ומוצרה השלוילת העכורה, ה"בטונית", מחוץ למפעעל, ליד גדרותיו (תמונה - 7/6). ההחלטה לזכות את הנאשימים מעבירות גרים מתלולו נובעת, איפוא, מלאה:

א. הוכח כי המפעל "נמור" מהכיביש, "אם המושבות", ועל כן, בחודש נובמבר (הגשם?), בהחלטת יתכן שמים מן הכיביש ניגרו אל המפעל, ויצרו השלוות.

ב. אף הוכח כי משאיות ישראבטון עוברות בסך, ליד מפתח מפעל הנאים, סולל בונה, ובהחלטה יתכן, כנטען, כי מים/בטון/אבק בטון - עליה מגלאיון, נופל ממטעןיהם, ואין לדעת מה לשירות למשאיות ישראבטון, ולאלה הבאות אל סולל בונה (אגב, גם משאיות הבאות אל סולל בונה יכול שהן גורמות לכלוך בעצמן - אין "שייכות" לנאים).

ג. בשולי הדברים, בכלל, ראוי לזכור: אין מדובר בבית מרכחת או במעבדה. מדובר, בסופו של יומם, במפעל ב-ט-ז, ועל כן, אין לצפות, ולא ניתן לדרוש סטריליזציה מוחלטת. ברור שיהא, פה ושם, מעט אבק, וכאשר אליו מצטרפים מים, התוצאה - שלולית בטון קטנה, אי פה, אי שם. הפטרון, בכל הבודד, הוא בהעברת מפעל בטון משטח עירוני לשטח שומם, ולא בהפעלת אכיפה דזוקנית כל כך, המתאימה לבית מרכחת, ולא למפעל בטון.

ד. אף זאת, ובאותו עניין: קשה להלום מצב דברים בו דרושת המאשימה הרטבה של שטחי המפעל, עוד ועוד, על מנת להימנע מאבק שיעלה ויפגע בנושמים אותו בקרית הרצוג, ובעת ובוננה אחת - תבע מורת רוחה, על ידי הגשת כתוב אישום פלילי, בגין מים שהתערבו עם מעט אבק בטון, בשולי המפעל.

ה. גם זאת: עיון בתמונה מלמד, לדעתינו, כי מדובר בלכלוך זנich ממש, כמו בוציא, שספוק אם פלוני הולך לידי וחוש שהוא מוקף "לכלוך", הגם שלשון החוק היא רחבה עד מאד; ואם בלכלוך עסקינו, בכל זאת, הרי שמדובר בזוטר לכלוך.

אכיפה ברנית: מחיקה של סעיפים 12, 16 (למעט סעיף ד'), 19 (למעט סעיף י') ו - 20 לכתב האישום המתוין

.239 ההגנה הגישה בקשה לביטול חלקו של כתב האישום מטעמים של הגנה מן הצדק, במובן של אכיפה ברנית, עוד במהלך שמיעת הראיות בתיק.

.240 המאשימה השיבה לטענות אלה בכתב בתגובה ביום 29.5.2014.

.241 בדין ביום 10.6.2014, "הקפיאה" ההגנה טענות אלו, בהמלצת בית המשפט, כאשר היא שמרה על זכותה להעלותן בסיום המשפט.

.242 ואכן, בסיכומה, חזרה ההגנה על טענתה, וביקשה כי הנאים יזכו בשל אכיפה ברנית. פסולה של מפעל סולל בונה, בהשוואה למפעל "שראבטון" הסמור.

- .243 המאשימה בסיכוןיה הפניטה את בית המשפט לתגובהה שהוגשה, ומוסיפה כי קוווי ההגנה הלו קרתו אחד אחרי השני, לרבות אלה בדבר אכיפה ברונית, ואין טעם לשוב ולהידרש לכל אחד מיסודות העבירות שנעברו ולראיות המוצקות אשר הוכחו את התקיימותן של אלה, מעבר לספק סביר.
- .244 לטענת הגנה - "כתב אישום זה הוא התוצר הישיר של האכיפה הברונית, שהיא תוצאה של החלטה מודעת של המאשימה להביא בכל מחיר להרשותם של הנאים, תוך נקייתם ממשיכים מכונים "לעות" דיווחים קיימים וזאת על מנת להעצים עבירות שנעברו לכואלה, וכל זאת תוך אי נקייתם ממשיכים פליליים אל מול המפעל השכן שעבר בדיק את אותן העבירות. האכיפה הברונית שבוצעה, מקופה לנאים הגנה מן הצדק ומצדיקה את זיכאים המוחלט מכל העבירות הנטענות כלפייהם".
- .245 הגנה מצרפת טבלה לפיה תנאי הרישון הנוספים שנקבעו למפעלים בשנת 1995[4] כמעט זרים לשני המפעלים, כמו כן, עוד מצביעה הגנה על כך כי שני המפעלים הפכו את אותם התנאים, בסמיכות זמניות, ולעתים אף באותו היום ממש. זאת ועוד, הפיקוח על שני המפעלים בוצע על ידי אותו מפקח.
- ההגנה מוסיפה, כי לשני המפעלים נמסרו תנאים נוספים בשנת 2001, ובשנת 2010. הגנה טוענת כי המאשימה סרבה להבהיר לעיינה את התנאים של מפעל ישרابتן משנת 2010 במסגרת הליך גילוי חומר חקירה, אולם טוענת כי לאור הפעולות הזהה של המפעלים, והזאות ה证实 מוחלטת של התנאים הנוספים שנתנו בשנים קודמות, סביר להניח שגם אלה זרים. בכל מקרה ההגנות דורשת שאירוע התנאים הנוספים תעמוד לטובת הנאים ולתמייה בהנחה שהמדובר בתנאים זרים או לפחות מאוד דומים.
- .246 הגנה מצרפת טבלה השווהה כרונולוגיה של מועד דיגומי האויר, והתוצאות המיויחסות לשני המפעלים. על פי הטבלה, במהלך שנת 2007 נמדד צירוגות רבת של פליטת אבק במפעל ישרابتן.
- .247 לטענת הגנה, אמצעי האכיפה לשני המפעלים היו דומים, עד יום 18.3.2007. בתאריך זה, נשלחה למפעל סולל בונה הטראה לפי חוק למניעת מפגעים, בטענה של גרימת זיהום אויר חזק או בלתי סביר בהתייחס למדידות בקץ 2006. עם זאת, טוענת הגנה, למרות שבשנת 2007 נמדד בסמוך למפעל ישרابتן צירוגות ממשמעות הרבה יותר, לא נשלחה הטראה דומה למפעל ישרابتן.
- .248 עוד טוענת הגנה בסיכוןיה, כי זיהום האויר שיוחס למפעל סולל בונה, שלא כתוצאה מדיגום אויר (אלא מצפיה בעין), בוצע בדומה גם על ידי מפעל ישרابتן, ולפיכך - גם הוא גורם לכואורה פעמים רבות לזרימת אויר. הגנה צרפה טבלה השווהה להמחשת טענה זו.

- .249 לשני המפעלים יוחסו, בעת השימושים שנערכו להם, הפרות בגין לכלוך רשות הרבים מבון של הרבדת אבק ביציאות המפעל, כאשר למפעל סולל בונה יוחס אישום נוסף בגין זרימת תשיפיטי בתוון. לשיטת הגנה - "אין כל סיבה וכל טעם להניח, שהמשקל המתברר של עבירות לכלוך רשות הרבים

שboveעו לכואורה בסולל בונה שונה כהוא זה מעבירות לכלור רשות הרבים שboveעו לכואורה במפעל "ישראלTON".

.250 ההגנה טוענת, איפוא, כי מפעל סולל בונה ומפעל ישראלTON נמצאים ב"קבוצת השווים" ועל כן העדר אכיפה פלילית נגד מפעל ישראלTON מהוות אכיפה מפליה ואסורה.

.251 המאשימה, בתגובהה מיום 29.5.2014., בקשה מבית המשפט להורות על דחיתת הבקשה, וטענה כי "כל לא ניתן להשוות בין שני המקרים, למרות הסמיוכות הגיאוגרפית ביניהם ולמרות הדמיון בהלכי האסדרה במהלך השנים שלפני התקופה הרלוונטית לכתב האישום".

.252 בפתח דבריה, טענה המאשימה, כי: "מעצם קיומם של מספר מועדים נוספים ושל מספר עבירות נוספות ושונות לגביין לא ניתן כי ישנו גם לשערTON, מילא מתבסס אחד הטיעונים המרכזיים המצדיקים את האבחנה בין שני המקרים ואת ההצדקה לנקייטה בהליכי אכיפה נוספים... וכך סולל בונה, בעוד שכנגד ישראלTON ננקטו אך ורק הליכי אכיפה מנהליים".

.253 המאשימה הוסיפה וטענה, כי מספר הפרות הנזקפות לחובת הנאשמים יותר מכפול ממספר הפרות שייחסו לישראלTON במהלך אותה תקופה (משנת 2006 ועד שנת 2010)DOI בכך על מנת להוכיח את השונות בין שני המקרים.

.254 עוד הסבירה המאשימה, כי בשונה מסולל בונה, ישראלTON כלל לא ביצעה ניתורים תקופתיים בחודשי הקיץ של שנת 2006, בין היתר בשל מחולקת עם מע"צ לגבי מקום אחת מנוקודות הדיגום בשטח הכבש החדש המצוי באחריות מע"צ. המאשימה הפנתה בעניין זה לסייע שימוע שנערך למפעל ישראלTON, וטענה כי: "לא ניתן היה לשערTON ברמה הנדרשת בפלילים עבירות של הפרת תנאים ברישוין העסק, של זיהום אויר חזק או בלתי סביר ושל לכלוך רשות הרבים בחודשי הקיץ של 2006, כשם שניתן גם ניתן היה ליחס אותם לסולל בונה ולנאשמים דכאן לגבי אותה תקופה".

עוד טענה המאשימה, כי יש ליתן משקל לכך שעיריית בני ברק סירבה לסלול את כביש הגישה למפעל ישראלTON, חרב הצעת המפעל להשתתף בעלוויות.

.255 המאשימה צירפה שני מכתבים מישראלTON אל המשרד לאיכות הסביבה כתמיכה לטענותה לעניין התנגדות העירייה לסלילת כביש הגישה, והתנגדות מע"צ לביצוע הניתורים.

.256 הבסיס המשפטי לעיגונה של טענה בדבר הגנה מן הצדק במובן של אכיפה ברורנית, נקבע בעניין במסגרת ע"פ 4855/02 מדינת ישראל נ' בורוביץ, פ"ד נת(6) 776 (2005), שם נקבע:

"איןנו רואים מקום לפסול את האפשרות - שמטבעה תהא נדירה ביותר - שההכרעה בשאלת קיומה של אכיפה ברורנית פסולה תיגזר מנסיבות מיוחדות אחרות, ולאו דווקא מן הקביעה שהחלטת הتبיעה התבessa על מנייע זדוני או על שיקולים פסולים מובהקים. כך מתבקש מאופי הביקורת השיפוטית שmpsail ביבת-המשפט לגבי ההחלטה הتبיעה להגיש כתב-אישום רק נגד חלק מן המעורבים בביצועה של עבירה. ובדומה לאמת המידה שעל-פה ביבת-המשפט מנחה את עצמו לעניין בקרותן של החלטות מינהליות אחרות, אף ב ביקורת החלטותיה של הتبיעה עשוי ביבת-המשפט לבטל כתב-אישום שהוגש - מטעמי הגנה מן הצדק - אם אכן שוכנע כי בנסיבותיו של המקרה הנוכחי ההחלטה להאשים את פלוני ושלא להאשים את אלמוני חורגת בבירור מミתחם הסבירות" (שם, בעמ' פלוני ושלא להאשים את אלמוני חורגת בבירור מミתחם הסבירות" (שם, בעמ' 815-814).

.257. בbg"ץ 6396/96 זקון נ' ראש-עיריית באר-שבע, פ"ד נג(3) 305, 289 (1999) (להלן: "ענין זקון"):

"אכיפה ברורנית היא אכיפה הפוגעת בשווון במובן זה שהיא מבדילה לצורך אכיפה בין בני אדם דומים או בין מצבים דומים לשם השגת מטרה פסולה, או על יסוד שיקול זר או מתווך שרירות גרידא".

.258. במסגרת ע"פ 7621/14 אהרן גוטסינר נ' מדינת ישראל (פורסם ביום 1.3.17 סוכמה ההלכה הפסוכה באופן הבא:

"אכן, בראשית דרכה במשפט הישראלי הוגבלה תחולתה של דוקטרינת ההגנה מן הצדק לMKרים קיצוניים שבהם הוכח כי בייסוד הגשת כתב האישום עמדה התנהגות "שערורירית" מצד הتبיעה, התנהגות שיש בה משום "רדיפה, דיכוי והעטמרות בנאשם" (ע"פ 2910/94 יפת נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(2) 371, 221 (1996)). גישה זו הושפעה מן העמדה המסורתיות שצדקה ב ביקורת מצומצמת ביותר על רשות הتبיעה, אשר הוגבלה בעבר למצבים של חוסר תום לב (ראוי: בג"ץ 156/56 שור נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד יא 285, 300 301-301 (1957); נקדימון, בעמ' 140). בהתאם לכך, ההלכה שהכירה בטענה של אכיפה ברורנית הוגבלה תחילית לMKרים שבהם בבasisה של מדיניות האכיפה عمדו "מטרה פסולה, שיקול זר או שרירות גרידא" (בג"ץ 6396/96 זקון נ' ראש-עיריית באר-שבע, פ"ד נג(3) 305, 289 (1999)). אולם, מאז חלו תמורה בגישהה של הפסיכה לדוקטרינת ההגנה מן הצדק בכלל, ולטענת האכיפה הברורנית בפרט.

...

העמדה הגורסת כי על מנת לבסס טענה של אכיפה ברורנית פסולה אין הכרח בהוכחת שיקול זר, הפליה מכוננת או חוסר תום לב מצד הרשות, וכי גם התנהלות תמת-לב מצד עלולה להוביל במישור התוצאה להפליה שתעורר חשווה של חוסר צדק חזקה וקיבלה

ביטוי בפסקתו העדכנית של בית משפט זה ...

57. לאmittio של דבר, דחיתתה של טענת ההגנה מן הצדק אף מן הטעם שלא הוכח כי התביעה פולה בחוסר תום לב או מתוך מניע פסול כמוות כהזרת הגולגול שנים לאחרו. יתר על כן, גישה זו עלולה לצמצם כמעט לחלוטין את האפשרות המעשית להטבש על הגנה מן הצדק. בrama המהותית, קשה להעלות על הדעת קבלתה של החלטה על הגשת כתוב אישום מטעמים של מניע פסול (בהעדך מצב של שחיתות מידות ממש). בrama הראייתית, הוכחת דברים שבלבו היא קשה ביותר (ראו: יצחק זמיר "ראיות בבית המשפט הגבוה לצדק" משפט וממשל א' 295-297, 1993; מיכל טמיר אכיפה סלקטיבית 373 (2008); נקדימון, בעמ' 399).

...

אכיפה ברונית אינה היפוך של אכיפה מלאה. למעשה, בשל מחסור אינהרנטי במקרים אונשיים וחומריים, אכיפה מלאה אינה מעשית ואנייה אפשרית. הבעיה באכיפה הברונית אינה טמונה אפילו בהיותה חלקית, אלא בפגמים הקשורים בהפעלת שיקול הדעת של רשות האכיפה (ענין זקון, בעמ' 304-305; ע"פ 3517/11 שמשון נ' מדינת ישראל, [פורסם ב公报] פסקה 72 (6.3.2013); טמיר, בעמ' 96).

הנה כי כן, החלטה שלא להעמיד לדין - וכמו ההחלטה להעמיד לדין - היא חלק מהפעלת סמכות של הרשות בתוך מתחם שיקול הדעת המוקנה לה, והשאלה האם ההחלטה כזו עומדת באמות המידה המתחייבת מן הדין מסורה להכרעתו של בית המשפט. כפי שנפסק על-ידי חברי השופט (כתארו אז) א' גורניס, דרך המלך להעלאת טענות נגד פגמים שנפלו בהגשת כתוב אישום (ובgcdרם גם טענה לאכיפה ברונית) הינה במסגרת ההליך הפלילי (בג"ץ 9131/05 ניר עם כהן יר��ות אגודה שיתופית קלאלית בע"מ נ' מדינת ישראל - משרד התעשייה המסחר והתעסוקה, [פורסם ב公报], פסקאות 4-5 (6.2.2006) (להלן - עניין ניר עם כהן); לדין נרחב בהלכה זו ראו מאמרו של גלעד).".

259. בעניין נטל הראה של אכיפה ברונית, נקבע במסגרת ע"פ 8057/16 לאוניד שטרימר נ' מדינת ישראל (פורסם ביום 9.8.17):

"על הטוען אותה מוטל הנטל לתמוך את טיעונו בתשתיית עובדיית מספקת אשר יש בה כדי להפריך את חזקת החוקיות ממנה נהנית המשיבה ככל רשות שלטונית אחרת (ענין גוטסдинר; בג"ץ 6396/96 זקון נ' ראש-עיריית באר-שבע, פ"ד נג(3) 289 (1999))"

260. הנה כי כן, בעניינו, על פני הדברים - ועל פי טבלתה הבלתי נסתרת של הגנה - קיימת זהות במספר פרמטרים מוחותים בין מפעל סולל בונה למפעל ישראבטון,قطענתה של הגנה:

א. הפרת תנאי רישיון העסק משנה 1995 - כך למשל, מיוחסים לשני המפעלים זהות במספר פרמטרים מוחותים בין מפעל סולל בונה למפעל ישראבטון,قطענתה של הגנה:

- § הפרת התנאים בדבר עלות הברזל בכניסה למפעל;
- § חובה הגשה של תכנית לקליטת ארגנטים תוך 30 ימים;
- § חובה המטרה בתחום בו קיימת הצבירות אבק כתוצאה מפעילות מתכנים;
- § חובה התקנת פילטרים, פריקה וטינה של חומר יבוצעו רק בשטח המפעל במקום שיועד לכך;
- § הארגנטים יאוחסנו אך ורק בתאי האחסון;
- § לנקט באמצעות מניעת פיזור אבק מתחזק ארגנטים;
- § ביצוע דגימות אוויר;
- § שטח העבודה במפעל ינוקה מאבק ומשאריות חומרי גלם ותוכרים לפחות פעמיים ביום;
- § סילוק אבק ושתיפת כביש הגישה לעסק אחת לחודש לכל הפחות;
- § במקרה של תקלת מערכת סינון האבק תופסק לאלטר פועלות המתkn עד לתיקון התקלה;
- § העסק יפעל רק במידה ובמתכני אקסון המלט "סילו" מותקנת מערכת פילטרים.

ב. לשני המפעלים בוצעו במהלך השנים 2006-2010 דיגומי אוויר על ידי מעבדות מוסמכות, ועל פי חומר הראות, שני המפעלים גם יחד, לפחות חלק מהמדידות, חרגו מתקן האוויר המותרים.

ג. בשני המפעלים אירעו מספר דומה של מקרים בהם נגרם לכוארה לכלוך של רשות הרבים כתוצאה מהרבדת אבק ביציאות מהמפעל, ומקרה אחד של זרימת תשטייף בתוך מפעל סולל בונה.

261. אמנם, עיון בטבלה ובחומר הראות מלמד, כי אין זהות בין שני המפעלים בעניין של גירמת זיהום אוויר במקרים בהם לא בוצע דיגום אוויר: בעוד שבמפעל ישראבתו הזיהום בא לידי ביטוי בעיקר על ידי פליטת אבק ממשאיות, הרי שבמפעל סולל בונה, הזיהום נגרם בעיקר כתוצאה מפליטת אבק מהסילוסים. אולם, בכר אין כדי לשנות המסקנה כי לפחות חלק מהטענות והאישומים הייתה קיימת אכיפה בררנית (במיוחד בהינתן העובדה שבהכרעת דין זו **כן** הורשע מפעל סולל בונה בזיהומים עקב תוצאות).

262. כמפורט לעיל, על פני הדברים, קיים שוויון בין המפעלים בנוגע להפרת תנאי רישון העסק משנת 1995, זיהום אוויר שנמדד על ידי בדיקות ניטור אוויר, ולכלוך כניסה המפעל. על מנת לבחון האם הימנעות התביעה מנקיית הליכים פליליים מול מפעל ישראבתו היא אכיפה בררנית פסולה, יש לבחון

את המניעים העומדים בבסיס החלטה זו.

263. נטל כבד רובץ על ההגנה, על מנת להפריך את חזקתו התקינות המנהלית ממנה נהנית הרשות השפטונית, ובכלל זה הטעיה.

264. עיון בתשובה של הטעיה לטענת ההגנה, מספק תשובה **לכאורה לשיקולים שעמדו בבסיס החלטתה להימנע מכיפת פלילת נגד מפעלי ישרابتון**, כמפורט בהרבה לעיל.

265. הטעיה אינה מתרצת את העדר האכיפה נגד ישרابتון בשיקולי משאים או בסדר עדיפות באכיפה. הטעיה אף לא טוענת כי מתוך טעות לא הוועד מפעלי ישרابتון לדין פלילי (ראו לעניין אי העמדת לדין מתוך טעות ע"פ 6328/12 מדינת ישראל נ' פרץ פורסם ביום 10.9.2013).

266. הטעיה **כן** טוענת, כי העדר האכיפה הפלילת נגד מפעלי ישרابتון נעוץ במספר גורמים, אשר לטעמי **לא** ניתן לקבלו כשיעור דעת ענייני, כמפורט להלן:

§ טענת הטעיה: "מספר ההפרות הנזקפות לחובת הנאשמים יותר מכפול (12) ממספר ההפרות המיחסות למפעלי ישרابتון (5) במהלך אותה תקופה (משנת 2006 ועד שנת 2010) וכי בכך כדי להצדיק את השונות בין המקרים".

אני בטוח כלל וכלל שיחס של תריסר עבירות מול "רק" חמיש - משנה ממש; הרי יש כתוב אישום "גדול" ויש "קטן". אולם, בכל מקרה - יחס זה אינו משקף את המציאות. ודוק: עיון בittel ההפרות האמורה, על בסיסה נטעה הטענה מצד הטעיה - **אינו מביא בחשבון את תוכנות דיגומי האויר של מפעלי ישרابتון בשנת 2007**. זאת, **כלל הנראה, משום שבמועד הגשת התשובה,טרם נשמעה פרשת ההגנה, ולא נתקבלו המסמכים האמורים (אשר היו בחזקת הטעיה והתקבלו אצל הגנה רק לאחר הליך לפי סעיף 74 לחס"פ)**. יחד עם זאת, **בxicomיה חרזה** המאשימה על טיעוניה אלה, **ולא הוסיפה או נימקה**.

§ עוד טענה הטעיה, כי **לא בוצעו דיגומי אויר על ידי ישרابتון**, וזאת בשל מחלהות עם מע"צ, ועל כן לא ניתן להאשים בזיהום אויר לפני חוק למניעת מגעים. כך הטעיה: "...לא ניתן היה לייחס לשרابتון ברמה הנדרשת בפלילים עבירות של הפרת תנאים ברישון העסק, של זיהום אויר חזק או בלתי סביר ושל לכלו רשות הרבים בחודשי הקיץ של שנת 2006, כשם שניתן היה לייחס אותם לסלול בונה ולנאשמים דכאן לגבי אותה תקופה".

טענה זו של הטעיה אינה מביאה בחשבון, כלל וכלל, את דגומי האויר **שbovego גם בוצעו על ידי מפעלי**

ישראלטען, בעצמו (כזכור בחומרה דעת המומחה מטעם ההגנה). לモתר לציין כי באותה הבדיקה נתגלו חריגות לא מעטות.

טענה התביעה, כי ישראלטען לא הוועדה לדין פלילי בגין גריםת לכלה בכניסה למפעל, משום שהאחרונים טענו בשימוש שנערך להם על ידי המשרד לאיכות הסביבה כי עירית בני ברק, אשר הכביש נמצא באחריותה ובשטח המוניציפלי, סירבה לבקשתם לסלול את כביש הגישה (למרות הצעת ישראלטען להשתתף בסלילת הכביש). בעניין זה הפנתה התביעה לשימוש (נ/4) ולשני מכתבים אולם שראطنן להשתתף בשילוח הכביש.

צרפה כנספה לתגובהה.

עjon בנ/4 מעלה, כי אכן, נציג מפעל ישראלטען ציין בשימוש כי העירייה סירבה לסלול כביש גישה למפעל, אולם עיקר הדיון נסוב סביר העובדה כי ישראלטען בחרו שלא לערער על תנאי זה, **ה גם שמנהל המחוון הודיע למנהל המפעל כי היה אפשרו לערער על תנאי זה.** כמו כן, עוד עולה מהשימוש, כי המפעל עשה שימוש במיל מלך על מנת לנתק את הכביש, אשר עלולים היו לזהם את מי התהום, וכן הונחה על ידי המשאימה להשתמש בחומר אחר, מבוסס פולימרים.

עליה מהאמור, כי ניקוי הכביש לא היה באחריותה של העירייה, וישראלטען נמנעה מלהרער על תנאי זה - למראות שהיא באפשרתה לעשות כן.

לモתר לציין עוד, כי המכתבים המצורפים לתגובה, החתוםים בידי דורון דהן, מנהל הייצור בישראל, לא הוגש לבית המשפט על פי כללי הראות ועל כן, ממילא, משקלם כנוצה.

§ התביעה ביקשה מבית המשפט לדוחות את ההחלטה בטענה האכיפה הברנית לאחר פרשת ההגנה, כאשר יוגש המסמכים בדבר בדיקות{o} אויר מאט ישראלטען, אולם בסיכון שבה וזרה על טיעוניה המקוריים, ללא שינוי.

לאור האמור לעיל, כאשר מדובר בשני מפעלי בתוך סמוכים, אשר שניהם גרמו לכאותה לזיהום אויר ולכלוך, מי יותר מי פחות (כאשר ה"פחות" איננו זניח או שלו), וכאשר התביעה היום נימקה אבחנה זו בעבודות שתתברר כי אין נוכנות, על פני הדברים, הרי שאין מנוס מלקבוע כי לפחות ביחס לעבירות מסוימות - לכלה וziehom אויר נמדד (להבדיל מכזה שנמצפה בעין) - פעולה הרשות באופן בלתי סביר, תוך שהעמידה לדין את סולל בונה, אך לא את ישראלטען.

לחופין, ולשם זההירות בלבד, מתוך כבוד זהירות כלפי הרשות המבצעת, אוסיף עוד, כי יתכן והמשאימה פעלת כראוי, ולא הפעילה אכיפה ברנית, אולם הנימוקים והטעמים שהובאו לפני בית המשפט זה אינם יכולים לעמוד, מהטעם הפשט שנתיונים משנת 2007, בדבר הפרות של ישראלטען, לא הביאו בחשבון בתשובהה של המדינה, כך שלא ניתן לומר עוד, כעמדת המדינה, כי הפרות סולל בונה היו כפולות משל ישראלטען, וכי ישראלטען לא ערכ כל ניתורים, ועל כן אין בכלל "על מה" להאשיםם.

- .268. שקלתי האם ניתן להסתפק באמצעות אמצעי קיצוני פחות מביטול סעיף האישום הרלוונטיים, שכן, לפחות על פני הדברים, לא מדובר בהתנהלות פסולה או שרירותית, וודאי שלא מזור מנייעים זרים או פסולים.
- .269. כמפורט בהרבהה לעיל, בנסיבות הסבירה התביעה כי חלק מהטעמים לאי העמדת מפעל שראבטון לדין פלילי נועצים, בין היתר, בכך שהמפעל לא ביצע בדיקות לאיכות האויר, וזאת שלא בטובתו. נימוק זה, כאמור - אינו מדויק עובדתי.
- .270. בנסיבות אלה, כאשר טעמה של התביעה נסובים בעיקר על הנחות עובדיות שגויות, הגם שהיא הייתה הzdמנות במהלך הסיכון לחזר ולטען טענות נוספות, אולם היא בחרה להימנע מכך, אין - לטעמי - אפשרות לרפא את הפגם באמצעות אחר.
- .271. אם יטען הטוען, כי אין המדבר באכיפה ברורנית, הוואיל והמאשימה לא הייתה מודעת לבדיות שנערכו על ידי שראבטון בשנת 2007, נשיב לו כך:
- א. העובדות ה"חדשות", בעניין הבדיקות שנערכו על ידי מפעל שראבטון, היו בידיעת המאשימה, שכן המדבר במסמכים שהגיעו לידי ההגנה במסגרת הליך לקבלת חומר חקירה.
- ב. העובדה שהتبיעה אינה מתייחסת בסיכון לעובדות אלה, אין בה כדי להצביע שלא היו בידיה בעת הרלוונטית. למעשה, היה עליה לדעת עליון ולהביא אותן במסגרת שיקול דעתה.
- ג. לחłówין ובמצטבר: גם כאשר המאשימה נחשפה כבר לעובדות אלו במהלך פרשת ההגנה, שמלילא יצא תחת ידיה שלה, כאמור, גם אז - היא לא עשתה דבר וחציז דבר, לא לקחה ولو צעד אחד לאחר מכן. המאשימה אף לא טענה, כ"קו שני", כי תקח בחשבון עובדות אלה לעונש, ולא הציהרה כי תלה כברת דרך מסוימת כלפי הנאים נוכח גילויים אלו, שהם בעוכരיה, כאשר נבחן שיקול דעתה, בדיעבד. דבר לא עשתה.
- .272. הפגמים הם פגמים לא קלים, שמוטרים תחושת אי-צדק חריפה אצל הנאים, כאשר שכנים, מפעל שראבטון - לא הועמד לדין בגין עבירות אלו. כאשר התביעה לא התייחסה כלל לעניין עובדות אלה, אף לא טענה כי (לכל היותר) יש לקחן בחשבון בעת גזר הדין, אני סבור כי שומה על בית המשפט, גם כאשר ברור כי מדובר במחיקת של אר' חלק מכתב האישום (קרי - אין המדבר במהלך גורף וקיצוני) - למחוק את סעיפים 12, 16 (למעט סעיף ד'), 19 (למעט סעיף י') ו- 20 לכתב האישום המתוקן, בשל הגנה מן הצד.
- .273. סוף דבר איפוא, אני מורה כאמור ברישא להכרעת הדין, בשאלת זכויות/הרשעות של הנאים.

נadena היום, 3.10.2017

---

[1] חוץ.

[2] סילו הוא למשה מגורה, כלל - בעת מבנה גילי צר (כziehor "עומד").

[3] שוחה או בור מלאכותי לאיסוף נזלים דולפים.

[4] אם יתמה הקורא כיצד משווה ההגנה תנאים משנת 1995, ובאותה נשימה טעונה לכך שלא קיבל אותה כדין, נשב ונזכיר: ההגנה אכן הודתה, היום, בעצם קיומם של התנאים, אולם בכך לא היה כדי לפגוע בטענה שלא קיבל אותה אז, בזמן אמיתי, כדין וכדין.